

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Próza s dívčí hrdinkou od počátku 90. let 20. století

Vypracovala: Bc. Nikola Poulová
Vedoucí práce: PhDr. Milan Pokorný, Ph.D.

České Budějovice 2017

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Milanu Pokornému, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, vstřícný přístup a podporu při vedení diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat spisovatelkám a základním školám za poskytnuté informace a spolupráci.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. dubna 2017

.....

Nikola Poulová

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na prózu s dívčí hrdinkou od počátku devadesátých let 20. století s cílovou kategorií žákyň 2. stupně základní školy. Práce se zabývá umělecky hodnotnou tvorbou a triviálním proudem české literatury psané pro dívky v oblasti např. poruch příjmu potravy, sexuální kriminality, cestování. Metodou zkoumání vybraných děl je jejich rozbor a srovnání včetně posouzení pozornosti, jakou tomuto žánrovému typu věnují nejčastěji používané čítanky. Pozornost je věnována historickému vývoji prózy s dívčí hrdinkou, charakteristice českého knižního trhu a změnám spojeným s procesem dospívání. Součástí praktické části je dotazník zaměřený na čtenářské zkušenosti dívek staršího školního věku, podrobněji z pohledu žákyň a stručněji z pohledu vyučujících.

Klíčová slova:

próza s dívčí hrdinkou, braková literatura, 2. stupeň ZŠ, čítanky, český knižní trh, dospívání

Abstract

This dissertation focuses on prose featuring a girl heroine from the beginning of the 1990s and it is aimed at upper primary school pupils. It deals with the quality literature and the pulp fiction of the Czech literature for girls. The literature for girls has themes such as eating disorders, sexual criminality and travelling. The analysis and the collation of the selected books and the most commonly used reading-books are also part of this thesis. The dissertation also captures the historical development of the prose with the girl character, the attribute of the Czech book market and changes in behaviour and in the body. Part of the practical part is a questionnaire focused on the reading experience of girls of the older school age, in particular from the point of view of the pupils and more briefly from the point of view of the teachers.

Keywords:

prose with a girl heroine, pulp fiction, upper primary school, reading-books, Czech book market, teen years

OBSAH

TEORETICKÁ ČÁST	7
ÚVOD	7
1 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÓZY S DÍVČÍ HRDINKOU	9
2 ŽÁKYNĚ NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	12
2.1 PROCES DOSPÍVÁNÍ.....	12
2.1.1 Tělesná proměna	12
2.1.2 Duševní proměna.....	13
2.2 VLIV OKOLÍ.....	13
2.3 VÝVOJOVÉ ETAPY DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ.....	14
3 ČESKÝ KNIŽNÍ TRH.....	15
4 TRIVIÁLNÍ LITERATURA.....	17
4.1 CO JE TO BRAK?	17
5 VÝBĚR KNIH	19
5.1 UMĚLECKY HODNOTNÉ KNIHY.....	21
6 AUTORKY.....	23
6.1 BŘEZINOVÁ IVONA.....	24
6.1.1 Ocenění knih.....	24
6.1.2 Odpovědi na otázky.....	25
6.2 DRIJVEROVÁ MARTINA.....	27
6.2.1 Ocenění knih.....	28
6.2.2 Odpovědi na otázky.....	28
6.3 KOPŘIVOVÁ MARTINA.....	29
6.3.1 Odpovědi na otázky.....	29
6.4 LANZOVÁ LENKA.....	29
6.4.1 Ocenění knih.....	30
6.4.2 Odpovědi na otázky.....	30
6.5 VERONIKA MATYSOVÁ	31
6.5.1 Odpovědi na otázky.....	31
6.6 NACHTMANOVÁ PETRA.....	34
6.6.1 Odpovědi na otázky.....	34
6.7 ŘEHÁČKOVÁ VĚRA.....	37
6.7.1 Odpovědi na otázky.....	37
6.8 SPISOVATELÉ PÍŠÍCÍ LITERATURU PRO DÍVKY.....	40
7 VYBRANÉ TITULY.....	41
7.1 PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY.....	41
7.1.1 Ivona Březinová – Jmenuji se Martina.....	41
7.1.2 Martina Kopřivová – Ať si na to každé přijde sám: zpověď modelky.....	44
7.2 SEXUÁLNÍ KRIMINALITA	47
7.2.1 Veronika Matysová – Míša v síti.....	47
7.2.2 Petra Nachtmanová – Bezcitné útoky řader	50
7.3 DROGOVÁ ZÁVISLOST	53
7.3.1 Ivona Březinová – Jmenuji se Alice	53
7.3.2 Lenka Lanczová – Oranžové blues.....	56
7.4 CESTOVÁNÍ.....	59
7.4.1 Martina Drijverová – Lenka au-pair.....	59
7.4.2 Věra Řeháčková – Bezhlavě do maléru.....	61

7.5	OBECNĚ SVĚT DOSPÍVÁNÍ	63
PRAKTICKÁ ČÁST.....		65
8	OBECNĚ O PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	65
8.1	DOTAZNÍK PRO ŽÁKYNĚ 2. STUPNĚ ZŠ	65
8.2	DOTAZNÍK PRO VYUČUJÍCÍ ČESKÉHO JAZYKA/LITERATURY	79
8.3	ČÍTANKY	81
8.3.1	<i>SPN – pedagogické nakladatelství, a. s.</i>	81
8.3.2	<i>Nakladatelství Fraus</i>	82
8.3.3	<i>Nakladatelství Alter</i>	83
8.3.4	<i>Tripolia spol. s r. o.</i>	83
8.3.5	<i>Prodos spol. s r. o.</i>	84
8.3.6	<i>Další</i>	85
8.4	ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	85
ZÁVĚR		87
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		89
KNIŽNÍ.....		89
<i>Primární</i>		89
<i>Sekundární</i>		89
INTERNETOVÉ		93
SEZNAM PŘÍLOH		96
PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK PRO ŽÁKYNĚ 2. STUPNĚ ZŠ		97
PŘÍLOHA Č. 2: DOTAZNÍK PRO VYUČUJÍCÍ ČESKÉHO JAZYKA/LITERATURY		98
PŘÍLOHA Č. 3: GRAFY S DATY Z ČESKÝCH BUDĚJOVIC		99
PŘÍLOHA Č. 4: GRAFY S DATY Z PRAHY		105

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

Ve své diplomové práci se budu věnovat próze s dívčí hrdinkou od počátku devadesátých let 20. století. Ačkoliv byla cenzura zrušena během pražského jara v roce 1968, neoficiální kontrola pokračovala až do roku 1989, kdy došlo k pádu komunistického režimu. Poté se začaly vydávat zakázané, zahraniční i nové tituly. Knižní trh se postupně plnil a do oběhu se dostalo i velké množství nekvalitní literatury. V próze s dívčí hrdinkou vznikají příběhy s tématem např. cestování, sexuality, handicapu a závislostí.

Na výše uvedená témata upřu pozornost ve své diplomové práci. Jeden titul bude reprezentovat knihu kritiky označovanou jako umělecky hodnotnou a druhý bude reprezentovat tzv. triviální proud. Díla budou rozdělena do čtyř kategorií – poruchy příjmu potravy, sexuální kriminalita, drogová závislost, cestování. Do kategorie poruchy příjmu potravy jsem vybrala knihu *Jmenuji se Martina* od Ivony Březinové a *Ať si na to každé přijde sám: zpověď modelky* od Martiny Kopřivové. Téma sexuální kriminality představuje *Miša v síti* od Veroniky Matysové a *Bezcitné útoky nader* od Petry Nachtmanové. Tituly *Jmenuji se Alice* od Ivony Březinové a *Oranžové blues* zastupují téma drogové závislosti. Kategorii cestování reprezentuje *Lenka au-pair* od Martiny Drijverové a *Bezhlavě do maléru* od Věry Řeháčkové. Dívky, které procházejí tělesnou a duševní proměnou, se zajímají o knihy, jejich hlavní hrdinky jsou v podobné věkové kategorii jako samy čtenářky.

Součástí práce je stručný popis života spisovatelek, případně ocenění jejich tvorby a odpovědi na sedmnáct otázek týkajících se jejich pohledu na literaturu (např. literární brak, budoucnost knihy).

Praktická část je zaměřena na četbu žákyň 2. stupně základní školy v Českých Budějovicích a v Praze. Její součástí jsou dvě dotazníková šetření. První výzkum je zaměřen na informace o četbě žákyň (např. oblíbená kniha a autorka, podle čeho si dívky vybírají svou četbu, zda čtou romány s dívčí hrdinkou a upřednostňují-li české nebo zahraniční autory). Otázky druhého šetření, např. zařazení české prózy s dívčí hrdinkou do seznamu povinné četby, výběr čítanek, byly položeny vyučujícím českého jazyka/literatury na vybrané škole v Českých Budějovicích a v Praze.

Další výzkum je orientován na učebnice literatury určené pro 2. stupeň základních škol. V centru pozornosti je místo a funkce prózy s dívčí hrdinkou

v současných čítankách. Čítanky jsou primárně vybrané podle nakladatelství, jejichž produkce je využívána oslovenou základní školou v Českých Budějovicích a v Praze, sekundárně pak dle dalších vybraných nakladatelství, jejichž učebnicová produkce se objevuje na českém trhu.

1 Historický vývoj prózy s dívčí hrdinkou

V úvodu kapitoly věnované historickému vývoji české prózy s dívčí hrdinkou pokládám za potřebné zmínit několik děl zahraničních autorů, která jsou pro formování žánrového typu prózy s dívčí hrdinkou klíčová.

Věra Vařejková v publikaci *Česká próza s dívčí hrdinkou*¹ uvádí, že romány určené ženám a dívkám mají základy v sentimentalismu neboli preromantismu², kdy se klade důraz na přírodu, emoce a obrazotvornost. V tomto období byl populární Samuel Richardson a jeho romány v dopisech, jejichž hrdinky unikají z reality do oblasti ideálů a snů. Do spisovatelovy tvorby, která inspirovala nejednoho tvůrce, patří např. *Pamela aneb Odměněná ctnost* (1740) a *Clarissa neboli Historie mladé dámy* (1748). George Sandová, bojovnice za práva žen, se vydala trochu jiným směrem a její hrdinky byly stejně průbojné a cílevědomé jako sama spisovatelka. Mezi jejími díly vynikají např. čtenářsky úspěšná kniha *Indiana* (1832) a autobiografický román *Lélie* (1833). Dagmar Mocná³ upozorňuje na to, že počínaje sentimentalismem tvoří motivy lásky důležitý syžetový prvek. Mezi spisovateli, které uvádí, je Stendhal a jeho román *Červený a černý* (1830), mající osu příběhu lásky a hlubší přesah, či *Kartouza Parmská* (1839). Mezi další autory, jejichž tvorba byla věnovaná ženám, patří Gustave Flaubert s *Paní Bovaryovou* (1856) a Lev Nikolajevič Tolstoj s *Annou Kareninovou* (1877).

Podle Věry Vařejkové je první průkopnicí Charlotte Brontëová s knihou *Jana Eyrová* (1847), dalšími autorkami jsou Johanna Spyriová – *Heidi, děvčátko z hor* (1881), Luisy May Alcottová – *Malé ženy* (1868–1869) a Lucy Maud Montgomeryová – *Anna ze Zeleného domu* (1908).

Čtenářské oblíbenosti se těšil i méně kvalitní německý román *Trotzkopf* (1885) od Emmy von Roden. „Autorku nezajímají vážné společenské problémy ani emancipační snahy, ani vpravdě reálný, citově exponovaný dívčí svět.“⁴ Tématem je přeměna dívky v ženu.⁵

Koncem osmdesátých let 19. století byla Elišce Krásnohorské navrhována spolupráce od nakladatele Rudolfa Storcha. Jednalo se o překlad románu *Trotzkopf* od Emmy von Roden, protože na českém trhu tento vyhledávaný literární typ plný oddechu a žertu chyběl. Krásnohorská se nespokojila s pouhým překladem, zachovala dějový rámec

¹ Věra Vařejková, 1994.

² Ladislava Lederbuchová, 2002, s. 252.

³ Dagmar Mocná, 1996, s. 9-13.

⁴ Věra Vařejková, 1994, s. 11.

⁵ Tamtéž, s. 10-11.

románu Troztkopf, u nás *Svéhlavička* (1887), a zbytek příběhu sestavila podle sebe. Oproti originálu nebylo dílo tak prvoplánové, obsahovalo nečekané zvraty, zklamání v lásce a působilo výchovnou impresí. *Svéhlavička* byla čtenářsky velmi populární. Vznikla pokračování nazvaná *Svéhlavička nevěstou* (1900), *Svéhlavička ženuškou* (1900) a *Svéhlavička babičkou* (1907).⁶ Nesmím opomenout i autorky jako je Božena Němcová a Karolina Světlá.

Urbanová a Rosová ve své publikaci *Žánry, osobnosti, díla*⁷ věnují kapitulu próze s dívčí hrdinkou. Autoři meziválečného období pracují se dvěma typy hrdinek. Prvním typem, který se objevuje např. v edici Večery pod lampou, Červená knihovna a Modrá knihovna, jsou slečny, které se chtějí vdát a hledají životní štěstí. Druhým typem jsou citlivé hrdinky bojující za svůj život a zrovnoprávnění. Tyto dva typy spojuje šťastný konec a nesobeckost hlavních postav. Meziválečné období nabízí čtenářkám edice Dívčí srdce, Knihy nové dívčí generace a edici Radostné mládí. Mezi významné autory této doby patří Jaromíra Hütlová – *Dáša, pražská studentka* (1929), *Jarčina píseň* (1931) a *Věrka, hvězda stadionu* (1934), Josef Roden a jeho série knih o gymnazistce Irče, např. *Irčin román* (1917), a Vilém Neubauer – *Sextánka* (1925).

Šokující příběh o do sebe uzavřené dívce bez rodinného zázemí přinesla do literatury Božena Benešová s knihou *Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová* (1936). Marie Majerová vydala *Robinsonku* (1940), příběh o Blaženě Borové, která se musí vyrovnat se smrtí své matky a s novými povinnostmi.

Rok 1948 nebyl pro čtenářky dívčí prózy příliš přínosný, jelikož byl tento typ literatury označen za triviální. Nadprodukce titulů vedla k uzavírání soukromých nakladatelství. Nové publikace nesměly být vydávány a ty starší se nemohly šířit. Celkové smýšlení se změnilo, dívka přestala být vnímána jako samostatná hrdinka a stala se členkou různých skupin, např. pionýrů. Byla propagována rovnost mezi mužem a ženou na co nejnižší úrovni. V druhé polovině 50. let se začala prosazovat Helena Šmahelová, mezi jejíž díla patří např. *Mládí na křídlech* (1956), kde Matylida usiluje o rovnost s chlapci, či *Velké trápení* (1957) hlavní protagonistky spojené s rozvodem rodičů. Šmahelová prosazovala ve své tvorbě happy-end. Mezi další autory 50. a 60. let patří Valja Stýblová – *Dům u nemocnice* (1959), Eduard Petiška – *Děvčata a řeka* (1959) a Jan Procházka – *Divoké prázdniny* (1967). V 60. letech napsala Iva Hercíková příběhy o dívce Nataše, které řeší spory s kamarádkami. Problémy pramení ze žárlivosti,

⁶ Dagmar Mecná, 1996, s. 37-49.

⁷ Svatava Urbanová a Milena Rosová, 2002.

konfliktnosti, urážlivosti, tvrdohlavosti dívek a hlavním důvodem sporu je chlapec jménem Petr. Do této volné trilogie patří *Pět holek na krku* (1966), *Trest* (1971) a *Druhá láska* (1973).

Další výraznou osobností je Stanislav Rudolf, který se místo na emoce zaměřuje na děj a rozhovory mezi postavami. Využívá nespisovný a hovorový jazyk, jednoduchou výstavbu vět a přímou řeč. Mezi jeho díla patří např. *Kosti jsou vrženy* (1977), *Nebreč, Lucie!* (1972) a *Něžně háčkovaný čas* (1973).

Devadesátá léta bořila tabu v literatuře pro dívky, začala se řešit sexualita, nevěra, manželství, homosexualita, zdravotní problémy, cestování, drogy a jiné závislosti. Eva Bernardinová napsala knihy *Blanka, obyčejná holka* (1993), *Blanko, usmívej se* (1994), *Blanko, představ si...* (1995). Mezi dalšími autorkami 90. let je Martina Drijverová – *Anna za dveřmi* (1993), Ilona Borská – *Cesta pro Hanku* (1993), Jarmila Mourková – *Darina* (1993). Lenka Lanczová se v 90. letech těšila velké popularitě čtenářek a stala se nejvyhledávanější spisovatelkou dívčích románů. V její próze, odehrávající se zpravidla o prázdninách, jsou hlavní hrdinky převážně z problémových rodin a řeší své problémy nejen s láskou. Tvorba Lenky Lanczové není kritiky příliš oceňována, ale zato je mezi dívkami velice oblíbená a díky tomu se řadí mezi nejprodávanější autorky próz s dívčí hrdinkou. Na druhé straně stojí Iva Procházková, která svou knihou *Karolína. Stručný život šestnáctileté* (1999) dokazuje, že i téma lásky a dívčího trápení lze zpracovat kvalitně. Tvorba Ivy Procházkové se řadí do umělecky hodnotné literatury.⁸

⁸ Svatava Urbanová a Milena Rosová, 2002, s. 156-162.

2 Žákyně na 2. stupni základní školy

Následující kapitola je věnovaná změnám, které dívky na 2. stupni prožívají, ať už jde o změny tělesné, nebo duševní. Dívky mají několik sociálních rolí a jsou značně ovlivňovány prostředím, ve kterém vyrůstají. Vývojové etapy dětského čtenářství uvádím podle Jaroslava Tomana.

2.1 Proces dospívání

Proces dospívání lze rozčlenit na tři stadia. Prvním stadiem je časná adolescence (11–12 let), která může být označena termínem prepuberta. Následuje střední adolescence (13–16 let) nazývaná také jako puberta. Poslední fází je pozdní adolescence (17–20 let).⁹

Žákyně vstupující do 6. třídy prožívají složité období, jednak kvůli zvyšujícím se požadavkům ve škole, ale i kvůli dospívání a s ním spojené tělesné a duševní přeměně z dítěte na dospělého jedince, v tomto případě v biologicky dospělé ženu.

Období puberty je nelehkou dobou i pro rodiče, kteří by měli nad svými dcerami držet pevnou ruku, naslouchat jim a nastavit určitá pravidla, aby dívky dokázaly odolat špatnému vlivu a uměly se správně zachovat i v krizových situacích. Žákyně jsou v dnešní době nedobrovolně ovlivňovány hrozbami současného světa, počínaje záškoláctvím a konče například ohrožením jejich života.

2.1.1 Tělesná proměna

Mezi jedenáctým a čtrnáctým rokem života je zahájena tělesná přeměna. Začátek změn je ovlivněn geny z matčiny a otcovy strany, sociálním a kulturním prostředím, zdravotním stavem a tělesnou hmotností (pokud má dívka nižší hmotnost, může její tělo dospívat pomaleji než u dívky s vyšší váhou).

Estrogen a gestagen, ženské pohlavní hormony, začínají ovlivňovat postupný vývoj těla. Mezi první znaky patří růst prsou. Současně se tělo dívky zaobluje a získává ženské křivky na bocích, zadku a stehnech díky tukovému vazivu. Samozřejmě dochází i k prodloužení nohou, paží a páteře. Obličej dívek ztrácí dětské rysy. Dalším symbolem je ochlupení v podpaží, na intimních partiích a případné tmavnutí chloupků na nohách.

Jakmile je tělo hormonálně připravené, dívka začne menstruovat. Po určité době se tento proces uvolňování neoplovněného vajíčka z vaječníků ustálí a cyklus se stane

⁹ *Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let.* [online]. [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>

pravidelným, tímto stavem končí puberta (cca 16–17 let). Během puberty dosáhla dívka pohlavní zralosti a může otěhotnět.¹⁰

2.1.2 Duševní proměna

Dívky na druhém stupni hledají sebe samou a postupně si formují svoji identitu. Pokládají si otázky typu „Kdo jsem? Kam patřím?“. Nepovažují se za děti, chtějí být brány už jako dospělé, ale odmítají přijmout veškeré povinnosti, případné problémy a odpovědnost spojenou s dospělostí. Častým problémem je vzdor a kritika autority.

Hormony ovlivňují dívčiny emoce, jsou více citlivé, sebestředné, náladové a nejisté. Kladou větší důraz na přátelství, postavení ve společnosti (mají různé sociální role), svůj vzhled a postavu. Postupně se zvyšuje i zájem o opačné pohlaví.¹¹

„Z adolescenta se stává dospělý v okamžiku, kdy přestává být centrem vlastního zájmu a obrací se ve svých aktivitách k druhým, kdy již nepotřebuje péči, ale sám má potřebu se o někoho starat. Zakládá rodinu a chce být užitečný ve své profesi. Klade si nárok na autorství vlastního života.“¹²

2.2 Vliv okolí

Děti jsou od narození ovlivňovány rodiči. Na výchovu má vliv např. vzdělání a věk rodičů. I postoj dívek k využití volného času, přesněji k četbě, je velmi ovlivněn rodinným prostředím. Je dokázáno, že rodina a domov má minimálně dvojnásobný vliv na čtenářskou socializaci než škola a knihovna.¹³

Jiří Trávníček v *Překnížkováno* vysvětluje, že čtenářsky aktivní rodina a rodina vlastníčí větší množství knih má na svoje potomky silnější vliv. Děti z těchto rodin mají k četbě kladný vztah. Tento fakt ale není pravidlem, protože existuje i velké procento osob, které nebyly svou rodinou vedeny k četbě a nyní jsou z nich vášniví čtenáři (převážně muži).

Podle výzkumu z roku 2013 je nejnižší počet čtenářů ve věkové kategorii od 35 do 44 let.¹⁴ Český statistický úřad¹⁵ uvádí, že v roce 2000 bylo rodičím matkám v průměru 27 let. Posuneme-li se do roku 2013 mezi třináctileté žákyně, bude matkám,

¹⁰ Sabine Schwabenthanová a Vivian Weigertová, 1994, s. 12-22.

¹¹ Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let. [online]. [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>

¹² Tamtéž.

¹³ Jiří Trávníček, 2014, s. 132-133.

¹⁴ Tamtéž, s. 53-58.

¹⁵ České matky stárnou. [online]. 2014 [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/03/ceske-matky-starnou/>

kterým v době porodu v roce 2000 bylo cca 27 let, průměrně 40 let. Z mého výpočtu vyplývá, že dívky studující na druhém stupni jsou ovlivněny čtenářsky neaktivními matkami. Tuto skutečnost jsem zmínila kvůli výsledku mého dotazníkového šetření a neoblíbenosti čtení u dívek na druhém stupni základních škol (podrobněji v praktické části).

2.3 Vývojové etapy dětského čtenářství

Jaroslav Toman se v publikaci nazvané *Dětské čtenářství a literární výchova*¹⁶ zabývá vývojovými etapami. Rozděluje žáky na mladší školní věk (7–11 let) a starší školní věk (12–15 let). Další dělení rozčleňuje děti do čtyř skupin (7–9 let, 9–11 let a 12–13 let, 14–15 let), kde hranice mezi jednotlivými fázemi nejsou pevně dané, protože zde hraje velkou roli individualita žáků.

Do „zlatého věku“, nejdůležitější doby dětského čtenářství, která ovlivňuje celoživotní přístup k četbě, spadá počáteční fáze. Žáci v ní formují své čtenářské zvyky, jsou lehce ovlivnitelní, citliví a tvořiví.

V dospívání dochází k rozvoji logického a pojmového myšlení. Žáci procházejí výrazným poznávacím procesem, docházejí k rozporu mezi představou a realitou, vzhlížejí ke svému idolu. Dospívající se snaží zařadit mezi dospělé, kteří je ještě vnímají jako děti. Tím se mládež dostává do nejistoty a vzdoru. „V tomto věkovém období se rozhoduje o perspektivách mladého čtenáře, o jeho celoživotní čtenářské kulturnosti, retardaci nebo dokonce nečtenářství.“¹⁷

Studenty devátého ročníku čeká první důležité rozhodnutí, které ve velké míře ovlivní jejich budoucnost, a to volba budoucího povolání a s ním spojený výběr střední školy, gymnázia nebo učebního oboru.

¹⁶ Jaroslav Toman, 1999.

¹⁷ Tamtéž, s. 7-8.

3 Český knižní trh

Podle výzkumu, který v roce 2013 provedl Jiří Trávníček a své výsledky zveřejnil v publikaci nazvané *Překnížkováno*¹⁸, je český knižní trh ekonomicky nestabilní a přeplněný.

Tento závěr nevyplýval pouze z výzkumu, ale i z rozhovoru s lidmi, kteří vlastní i vedou různá nakladatelství, vydavatelství a knihkupectví. Eva Kaiserová, majitelka nakladatelství Jonathan Livingston a ředitelka nakladatelství Fortuna Libri, říká: „Čtenář je dezorientovaný. Už několik let čekám, kdy se sníží počet nakladatelů. Ale vydávat knihy je tak snadné!“ Jan Říha, nakladatel a spolumajitel nakladatelství Cykloknihy tvrdí: „Vychází nepřehledné množství jedinečných titulů, které nejsou nikým zakazovány, neprocházejí brutální cenzurou a zahrnují nesmírně širokou škálu tematických okruhů. Na druhou stranu, z pohledu vydavatele, cítím trochu marnost, zda se tolik knih může prodat a dostat ke čtenářům.“ dále cituji Vladimíra Pistoriuse, bývalého předsedu Svazu českých knihkupců a nakladatelů: „Nedostatkem stále zůstává poměrně obtížný přístup čtenářů k informacím o knihách obecně, zejména pak o tom, jaké nové knihy vyšly. Sem částečně patří i mizerný stav recenzní a informační práce novin, časopisů a televize.“¹⁹

Většina osob zasvěcených do českého knižního trhu tvrdí, že e-kniha bude mít významnější postavení na trhu, ohrožena budou malá knihkupectví a zvýší se počet internetových knihkupectví a internetových antikvariátů. Zároveň dodávají, že tištěná verze knihy zůstane a neměla by být ohrožena v tak vysoké míře, že by mohla zaniknout. Dana Kalinová, ředitelka pražského veletrhu Svět knihy, zmiňuje budoucnost self-publishingu. Jedná se většinou o elektronickou knihu, kterou si autor sám vydá a prodává.²⁰

Snížená sazba daně z přidané hodnoty v roce 2013 vystoupala ze stávajících 14 % na 15 % a negativně ovlivnila prodej knih. V roce 2015 se knihy dostaly do snížené sazby a platí na ně 10% daň z přidané hodnoty. Jaroslav Císař, šéfredaktor knižní přílohy Biblio Literární noviny, v *Bilanci vydávání knih v ČR v roce 2015*²¹ uvádí: „Snížená sazba DPH na knihy (10 % oproti 15 % z předešlého roku) neměla prakticky dopad

¹⁸ Jiří Trávníček, 2014.

¹⁹ Tamtéž, s. 27-33.

²⁰ Tamtéž, s. 27-33.

²¹ Bilance vydávání knih v ČR v roce 2015 [online]. 2007 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.svetknihy.cz/userdata/files/2016/bilance-2015.pdf>

na snížení hladiny cen knih, a tak je třeba tuto skutečnost chápat spíše jen jako kosmetické opatření. Jinak lze podle dostupných ukazatelů nazvat stav českého knižního trhu, tj. objemy produkce a její strukturu, počty vydaných překladů apod., stavem setrvalým.“

Tabulka č. 1 zobrazuje počet vydaných titulů knih a překladů v České republice. Uvedená data byla čerpána z publikace *Překnížkováno* a z *Bilance vydávání knih v ČR v roce 2015*. Primárním zdrojem dat je Národní knihovna České republiky.

Rozdíl mezi rokem 1990 a 1995 je markantní. Počet vydaných knih byl proti roku 1990 minimálně dvojnásobný. Důvodem byla svoboda psaní a vydávání nových, zahraničních a zakázaných titulů z dob cenzury předchozí vlády. V roce 2015 vyšlo celkem 18 282 knih, to znamená, že denně vyšlo 50 kusů publikací, počítáme-li pouze pracovní dny, denně bylo vydáno necelých 73 kusů knih. Výsledkem je podle znalců naddimenzovaný a málo přehledný trh. I kdyby se snažili literární kritici a různí recenzenti sebevíc, nemají šanci pokrýt celý trh. Jedná se o začarovaný kruh, ze kterého vychází nepřeborné množství knih, od odborných publikací po kuchařky.

Málokdo se v současném českém knižním trhu orientuje. Dokonce sami čtenáři, jak uvádí Jiří Trávníček ve své publikaci *Překnížkováno*, pociťují přesycenost trhu při výběru četby, „Téměř tři pětiny z nás jsou přesvědčeny, že knih je na trhu příliš mnoho (velká nabídka) a že nelze mít o nich přehled.“²². Recipientům vadí například kuchařky, biografie politiků a rádoby celebrit či obecně braková literatura.

Tabulka č. 1: Počet vydaných titulů knih a překladů v České republice

rok	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>tituly celkem</i>	4 136	8 994	11 965	15 350	17 054	18 985	17 247	17 876	18 379	18 282

Zdroj: *Překnížkováno* a *Bilance vydávání knih v ČR v roce 2015*²³

²² Jiří Trávníček, 2014, s. 49.

²³ Jiří Trávníček, 2014, s. 49 a *Bilance vydávání knih v ČR v roce 2015* [online]. 2007 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.svetknihy.cz/userdata/files/2016/bilance-2015.pdf>

4 Triviální literatura

Ladislava Lederbuchová v *Průvodci literárním dílem*²⁴ uvádí, že triviální literatura je „původně označení literatury prozaické, pokládané antickou poetikou za umění nižšího, lidového stylu, v moderní době označení pro literaturu umělecky substandardní, pokleslou na naplňování a obměňování kompozičních schémat“²⁵ a zároveň označuje triviální literaturu jako slovo nadřazené pojmům brak, kýč a bulvární literatuře. V titulech, se kterými jsem pracovala, se s dívčí literaturou nejčastěji spojuje brak, ačkoliv společné znaky nalezneme i v terminologii kýče (např. úzce spjatý život s láskou, smrtí) a bulvární literatury (např. vzrušující látky týkající se současného světa).

4.1 Co je to brak?

V této podkapitole cituji různé definice braku. Určit, kdy se jedná o brak, je někdy velmi obtížné, protože ačkoliv je brak považován za umělecky nehodnotné dílo, každý si pod ním podrobněji může představit něco jiného. Tři níže uvedené definice jsou obecné, dvě další jsou konkrétnější a jsou aplikované na téma diplomové práce.

První definice je převzata ze Slovníku literární teorie.²⁶ „Brak literární (z něm. Brack = zmetek) – zpravidla prozaické dílo, jehož účelem je poskytovat vzrušení širokým čtenářským vrstvám a které nedbá na uměleckou a ideovou hodnotu. Vyznačuje se nedostatkem původní invence, chudou a mechanickou kompozicí, potlačením psychologických a vůbec složitějších prvků románové skladby, naivní motivací, nevyplývající z charakteru postav, falešným morálním závěrem a neuměleckostí jazykového projevu (např. kovbojky, dívčí románky).“²⁷ Druhá definice je od uznávané spisovatelky Ivy Procházkové: „Definovat brak je podobné jako definovat kýč. Jedná se o hodně individuální záležitost – co se jednomu ještě zdá hodnotné, pro druhého už nese prvky podbízivosti, lacinosti. Každý čtenář je přece na jiné úrovni a má tím pádem na to, co mu má četba dát, jiné požadavky. Je to citelné zvláště dnes, kdy se vliv médií a na literaturu stal enormní. Některý kriminální příběh připomíná spíš počítačovou hru a mnohý milostný románek se zdá jako vystřižený z rubrik bulvárních časopisů, ale pokud si najdou své čtenáře, mají právo na existenci. Třeba se stanou odrazovým můstkem k něčemu náročnějšímu, kdo ví?“²⁸ Zdeněk Karel Slabý, bývalý

²⁴ Ladislava Lederbuchová, 2002.

²⁵ Tamtéž, s. 333.

²⁶ Štěpán Vlašín et al., 1984.

²⁷ Tamtéž, s. 49.

²⁸ Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2003, s. 98.

literární kritik, ve spojitosti s literárním brakem řekl: „Děti občas nerozeznávají, zda je dílo kvalitní. Už Hrubín tvrdil, že si i povrchní dílo dokáží svojí fantazií „dobásnit“.“²⁹

Josef Hrabák o četbě pro dívky a paní tvrdí, že vzbuzuje v čtenářkách očekávání, které by se dalo shrnout do věty „Budeš-li hodný a poslušný, může i tebe potkat štěstí“³⁰. Oproti tomu Zdeněk Karel Slabý ve své stati *Dívky pro román* cituje „recept na dívčí román“, který v roce 1935 uveřejnil Š. P. Topol v časopise *Úhor*³¹: „Vezmi jedno dospívající děvče, musí být ovšem zaručeně hezké, to je nejdůležitější podmínka! Dej mu nějaké pěkně znějící neobvyklé jméno (na tom si dej záležet!). Kromě krásy má mít děvče také umělecké nadání, ač to není tak bezpodmínečně nutné jako krása. Rodiče jí však brání (ještě lépe učiníš, uděláš-li z ní sirotka, který má přísného poručníka). Dívka ovšem všechny překážky odstraní, věnuje se umění, seznámí se s ušlechtilým mladým mužem, nejlépe také umělcem. Nakup dívce do cesty ohromné hromady překážek (mohou být však jen kaširované), vlož do děje několik „šťastných“ náhod, jako je nenadálé úspěšné vystoupení v koncertě neb přiznání velké ceny na výstavě, zamíchej do toho bohatého, ale zhýralého mladíka, který se snaží zlákat mladou umělkyni leskem svých peněz k velkému žalu ušlechtilého milence. Můžeš přibrati do děje též ideálního bratra neb tetu. Nakonec však oslad' vše náležitě a zakonči sňatkem dvou něžně se milujících, všeobecně již uznávaných umělců.“³² Tento popis uvádím z toho důvodu, že ačkoliv byla tato charakteristika uveřejněna v roce 1935, lze ji aplikovat i na moderní příběhy. Ve většině případů se jedná o dívku, která je určitým způsobem znevýhodněná, prožívá různá trápení, díky šťastným náhodám se dostává do lepší situace než ostatní (např. Adéla z knihy *Bezhlavě do maléru* přežije tsunami), řeší problémy spojené s opačným pohlavím (např. Lenka z knihy *Lenka au-pair* chodí s Petrem, ale během svého pobytu v zahraničí se zamiluje do Thibaulta). Konec příběhu je vždy zakončen určitou formou happy-endu.

²⁹ Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2007, s. 78.

³⁰ Josef Hrabák, 1948, s. 5-6.

³¹ Podrobnější informace k citaci jsem v publikaci *Dívky pro román* nenašla.

³² Topol 1935 citovaný Slabým 1967, s. 115

5 Výběr knih

Výběr knih je výsledkem diskusí s pracovníky knihoven, analýzy čítanek, hodnocení a diskuse čtenářů na různých internetových fórech. Oslovila jsem Městskou knihovnu Pelhřimov a Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích, přesněji pobočku v ulici Na Sadech. Chtěla jsem poradit, které české knihy s dívčí tematikou jsou mezi čtenářkami nejoblíbenější.

V Pelhřimově je nejpůjčovanějším autorem píšící prózu s dívčí hrdinkou spisovatelka Lenka Lanczová. Zajímavostí je fakt, že její knihy se řadí také mezi nejpoškozenější.

V Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích mají propracovanější systém, ze kterého je možné získat podrobnější data o výpůjčkách. Využila jsem např. počet titulů, počet exemplářů, počet prezenčních exemplářů, množství transakcí celkem, počet transakcí za určitý rok, průměrný věk čtenáře, stáří jednotlivých čtenářů, počet žen z celku (uvedený v procentech) a procento čtenářů, u kterých bylo zjištěno pohlaví.

Do níže uvedené tabulky č. 2 jsem vybrala údaje o celkovém množství transakcí, o průměrném věku čtenářů, o množství žen a o procentu čtenářů, u kterých má knihovna v registračních záznamech uvedené pohlaví. Stáří jednotlivých čtenářů je uvedené v tabulce č. 3.

Ačkoliv Jihočeská vědecká knihovna disponuje několika knihami od spisovatelky Veroniky Matysové, dílo *Miša v síti* v době, kdy vznikala tato diplomová práce, v katalogu nenajdeme, tudíž data k této knize chybí.

Tabulka č. 2: Podrobnější údaje o výpůjčkách

Autor	Název	Počet transakcí celkem	Průměrný věk čtenáře	Počet žen z celku v %	Pohlaví zjištěno u % čtenářů
Březinová Ivona	Jmenuji se Alice	142	19,85	84,35	57,5
Březinová Ivona	Jmenuji se Martina	203	22,3	79,5	54
Drijverová Martina	Lenka au-pair	121	34,1	78,7	62
Kopřivová Martina	At' si na to každej přijde sám: zpověď modelky	83	40,7	88,7	64

Lanczová Lenka	Oranžové blues	144	21,4	83,1	58
Nachtmanová Petra	Bezcitné útoky ňader	34	15,6	95,2	62
Řeháčková Věra	Bezhlavě do maléru	37	12,9	92	68

Zdroj: Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích³³

Tabulka č. 3: Stáří jednotlivých čtenářů

Autor	Název	Stáří jednotlivých čtenářů oddělená hvězdičkou *
Březinová Ivona	Jmenuji se Alice	12,9*17,3*14,4*13,4*11,8*12,4*13,3*12,3*13,4*14,4*12,0*23,0*12,6*15,5*13,5*42,8*13,0*16,3*40,4*14,6*9,6*12,8*13,4*14,4*11,5*43,9*14,2*15,0*14,5*38,9*20,2*17,1*12,4*17,6*11,4*42,8*14,5*13,9*12,0*12,6*15,6*13,1*14,3*35,9*12,9*13,3*12,6*16,6*15,2*54,4*14,4*14,2*14,2*64,5*12,5*13,9*20,6*11,0*41,0*16,6*61,2*38,6*27,8*12,8*14,4*37,9*67,2*39,3*39,5*15,4*14,8*13,9*12,3*14,4*13,9*17,3*13,7*14,0*14,6*14,1*13,6*13,6*15,5*13,9*17,8*13,4*13,8*14,8*11,2*13,8*15,2*15,0*12,5*15,3*20,0*14,4*16,2*16,7*22,2*12,8*13,2*14,6*21,5*14,9*16,1*14,4*13,2*13,3*12,4*12,0*17,4*15,4*43,9*15,0*15,2*17,4*17,8*23,9*24,2*13,0*15,3*16,6*36,7*27,7*13,5*48,0*14,5*24,4*30,0*41,9*42,9*16,3*17,9*41,8*24,0*14,3*
Březinová Ivona	Jmenuji se Martina	11,5*38,6*27,5*12,8*14,6*37,9*19,1*67,2*39,3*14,5*12,8*13,5*13,5*13,1*11,8*17,7*25,2*16,5*42,9*19,5*12,2*15,5*39,2*10,2*13,0*15,1*43,0*40,3*38,4*11,2*13,0*14,6*12,0*12,4*15,6*2,4*40,6*13,7*13,8*16,1*13,3*13,0*14,0*12,0*12,9*43,9*14,5*13,7*40,3*15,5*27,4*14,8*14,7*9,1*11,2*12,7*64,5*14,4*13,0*38,9*20,0*11,0*41,0*17,6*16,7*22,2*42,8*14,8*17,4*14,8*13,9*12,5*14,4*17,2*16,4*12,2*12,1*14,7*16,6*7,5*14,7*44,0*17,4*15,4*23,0*15,5*15,7*16,1*12,5*15,8*20,2*18,5*17,1*11,3*19,2*23,6*19,0*20,2*14,3*24,8*39,6*41,8*10,8*21,6*14,3*
Drijverová Martina	Lenka au-pair	10,9*16,7*11,0*11,9*13,6*19,7*12,4*12,4*60,8*14,0*13,0*14,3*42,9*38,1*24,4*13,1*10,3*39,4*18,6*69,0*27,7*42,4*31,4*41,5*37,5*68,0*58,2*62,0*39,6*39,0*81,7*52,6*19,1*12,4*17,1*31,4*12,9*17,3*13,7*11,3*16,9*57,5*46,8*17,7*17,9*13,0*20,9*13,4*17,1*47,0*38,9*17,5*54,7*38,6*36,6*19,4*20,8*13,7*73,6*33,4*

³³ Data byla získaná na žádost

		58,5*67,6*20,2*32,3*55,1*73,9*20,5*65,8*36,7*69,3* 47,2*85,8*70,7*69,7*22,5*
Kopřivová Martina	Ať si na to každéj přijde sám: zpověď modelky	35,2*45,4*15,9*24,0*34,0*45,8*14,0*15,7*14,9*58,1* 39,1*13,3*29,5*31,6*64,7*38,3*38,7*25,3*34,7*34,9* 40,0*22,8*54,8*30,7*34,0*59,3*40,8*34,9*54,7*35,5* 43,4*72,7*77,0*28,2*71,3*62,8*76,2*23,4*24,1*22,0* 20,8*33,6*27,8*49,9*18,9*43,5*52,1*52,3*61,4*78,0* 67,8*72,6*41,8*
Lanczová Lenka	Oranžové blues	21,0*15,5*18,6*34,9*26,8*13,8*20,6*13,2*13,8*35,8* 11,6*39,1*14,4*67,8*14,9*15,6*15,9*11,0*64,1*13,3* 17,4*16,2*22,6*20,9*15,2*14,2*69,5*26,3*16,8*27,3* 13,7*20,7*24,3*47,9*21,5*16,9*46,7*49,4*12,9*13,4* 13,9*13,7*39,4*13,0*25,4*18,6*27,1*37,3*19,4*47,4* 26,8*29,5*31,1*14,8*12,3*13,3*15,8*17,2*14,1*14,9 *20,8*11,6*12,6*14,7*12,4*14,6*15,5*14,8*14,5*10,6 *13,5*11,6*14,6*11,2*12,7*15,0*44,6*6,8*17,6*20,8* 13,6*24,8*,34,6*
Nachtmanová Petra	Bezcitné útoky ňader	17,6*15,8*14,7*13,3*15,0*15,0*14,0*14,0*12,0*12,9* 14,6*13,0*20,9*12,2*14,7*12,5*13,9*11,6*21,7*24,8* 32,2*
Řeháčková Věra	Bezhlavě do maléru	11,8*16,9*13,6*14,7*15,0*1,1*13,1*13,4*11,3*14,9*1 2,7*14,1*12,6*15,0*12,8*14,4*13,1*11,9*11,6*12,2*1 4,4*12,6*12,1*13,3*24,8*

Zdroj: Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích³⁴

Tabulka č. 2 obsahující stáří jednotlivých čtenářů je uvedena pro zajímavost. Z dat nemůžeme vyčíst, kolik bylo každé čtenářce let, když si knihu vypůjčila. Podle uvedeného stáří registrovaných čtenářů je velká pravděpodobnost, že knihy byly vypůjčeny rodiči či staršími osobami, které dívku obklopují.

5.1 Umělecky hodnotné knihy

Práce má za cíl analyzovat čtenářskou recepci umělecky hodnotného a triviálního literárního proudu. Jelikož s trivialitou je spojená určitá nejednotnost, rozhodla jsem se čerpat z publikací a ocenění, které vyzdvihují určité autory a jejich tvorbu.

Trilogie *Holky na vodítku* od Ivony Březinové je ceněna Ladislavou Lederbuchovou v publikaci *Dítě a kniha – O čtenářství jedenáctiletých*³⁵, která upozorňuje na fakt, že Březinová při tvorbě *Holek na vodítku* navštěvovala Drop In centra, léčebny a získávala reálné životní zkušenosti mladých. Tato trilogie je dobrým

³⁴ Data byla získaná na žádost

³⁵ Ladislava Lederbuchová, 2004, s. 30-31.

příkladem všem dívkám, a to nejen díky zobrazené realitě, ale také díky jazyku. Do protipólu na téma poruchy příjmu potravy stavím knize *Jmenuji se Martina* spisovatelku Martinu Kopřivovou, která napsala knihu *At' si na to každej přijde sám – zpověď modelky*. Jedná se sice o autofikci, kde jsou zaznamenány vlastní zkušenosti autorky, ale podle Mileny Šubrtové³⁶ „prózu negativně poznamenává i autorčina neschopnost stylizace a kompoziční gradace“.

Téma drogové závislosti obsahuje kniha *Jmenuji se Alice* Ivony Březinové, kterou jsem spojila s Lenkou Lanczovou – *Oranžové blues*. Kniha *Jmenuji se Alice* vyhrála za rok 2002 Zlatou stuhu³⁷, i tvorba Lenky Lanczové se často objevuje na předních příčkách anket, kde rozhodují hlasy čtenářů, nikoliv odborníků. Jaroslav Toman o tvorbě Lenky Lanczové konstatoval, že „v druhé polovině 90. let vyniká frekvencí svých rutinně napsaných děl, v tomto období vydala na třicet dívčích románů nevyrovnané literární hodnoty“³⁸.

Téma cestování se objevilo v knihách Martiny Drijverové – *Lenka au-pair* a Věry Řeháčkové – *Bezhlavě do maléru*. Jaroslav Toman uvádí, že Věra Řeháčková stojí „na hranici substandardu, bulváru a vysloveně komerčního čtiva“³⁹. Na druhou stranu je kritiky oceňována tvorba Martiny Drijverové⁴⁰.

Sexuální kriminalita je součástí knih *Bezcitné útoky nader* Petry Nachtmanové a *Míša v síti* Veroniky Matysové. Původně jsem chtěla postavit Petru Nachtmanovou do kontrastu se Stanislavem Rudolfem – *V každém okně Julie*, ale protože se první vydání objevilo v roce 1980, musela jsem předchozí výběr změnit. Nenašla jsem knihu, která by odpovídala mým požadavkům (např. děj se nesmí odehrávat ve vzdálené minulosti) a byla zařazena kritiky do umělecky hodnotného proudu. Zvolila jsem poměrně novou knihu z roku 2013, *Míša v síti* Veroniky Matysové, která sexuální kriminalitu kombinuje s aktuální dobou plnou moderních technologií.

³⁶ Milena Šubrtová, 2009, s. 73-34.

³⁷2003-Zlatá stuha, výsledky. [online].[cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha-historie/48-2002-zlata-stuha-vysledky>

³⁸ Jaroslav Toman, 2000, s. 24.

³⁹ Tamtéž, s. 25.

⁴⁰ Tamtéž, s. 28.

6 Autorky

V publikaci Ivany Hutařové a Marie Hanzové *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*⁴¹ určené knihovníkům, učitelům a rodičům, nalezneme nacionále, bibliografii, odpovědi na níže uvedené otázky a ukázky tvorby významných českých autorů knih pro děti a mládež. První díl této publikace uvádí 36 spisovatelů, z toho 28 autorů odpovědělo na dotazované otázky.

Zaujal mě dotazník, který má celkem sedmáct otázek a umožní nám podhalit soukromí a postoje spisovatelů. Uvádím odpovědi většiny spisovatelek, se kterými v této diplomové práci kooperujeme. Odpovědi Ivony Březinové a Martiny Drijverové čerpám z publikace *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Zbylé spisovatelky jsem oslovila skrz email uvedený na osobních webových stránkách, jejich odpovědi byly téměř okamžité. Spisovatelka Martina Kopřivová na odeslané emaily nereagovala, stručnou odpověď s příslibem spolupráce jsem získala až po odeslání zprávy na soukromý facebookový profil autorky.

Seznam otázek⁴² je uveden níže. Prosila jsem o odpověď na všechny uvedené otázky, ale jelikož jsem nevěděla, jestli mají spisovatelky dostatek času, požádala jsem alespoň o odpověď na pět otázek zvýrazněných tučně.

- 1) Pamatujete si, kterou knihu jste si přečetl/přečetla jako první sám/sama?
- 2) Četl vám někdo, když jste byl malý/malá? A co?
- 3) Měl/a jste své vzory a máte je i teď? Buď skutečné, nebo hrdiny z knih, filmu, divadla...
- 4) Který předmět ve škole byl váš oblíbený a které jste nesnášel/a? A na kterého učitele vzpomínáte rád/a, případně na kterého jste se raději honem snažil/a zapomenout?
- 5) Dělal/a jste si zápisky z povinné školní četby?
- 6) Nutil/a jste své děti (budete nutit své děti), případně vnuky, aby četli díla renomovaných autorů?
- 7) Máte teď čas číst?
- 8) Dočtete i knihu, o níž jste přesvědčen/a, že je pochybné literární kvality?**
- 9) Pokusíte se definovat literární brak? A myslíte si, že má špatný vliv na vkus?**

⁴¹ Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2003.

⁴² Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2003, s. 3-4.

10) Myslíte si, že kniha jako médium má budoucnost?

11) Čím byste chtěl/a být, kdybyste nebyl/a spisovatelem, spisovatelkou?

12) S kterým nežijícím spisovatelem byste se rád/a poznal/a? A o čem byste si povídali?

13) Kdy se podle vašeho mínění stane člověk spisovatelem?

14) Kterou svou knihu máte nejraději?

15) Myslíte si, že je, především v dětské knize, důležitá ilustrace? Kterou vaši knihu doprovázejí podle vás nejzdařilejší ilustrace?

16) Jste hodně zvědavý/á na čtenářské ohlasy?

17) Na co se vás nikdy nikdo nezeptal, a přesto byste takovou otázku rád/a zodpověděl/a?

6.1 Březinová Ivona

Ivona Březinová se narodila 12. 5. 1964 v Ústí nad Labem. Po gymnáziu studovala Pedagogickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, kde získala doktorát na katedře bohemistiky a působila zde jako odborná asistentka. V následujících letech pracovala na Literární akademii jako vyučující, vedoucí katedry tvůrčího psaní a jako prorektorka pro uměleckou a ediční činnost.

V současné době je spisovatelkou na volné noze, členkou IBBY⁴³, Obce spisovatelů a skupiny Hlava nehlava. Věnuje se literárním besedám a podporuje několik nadací pomáhajícím zdravotně postiženým dětem.

Spisovatelka, věnující se tvorbě pro děti a mládež, napsala více než 80 knih, několik z nich získalo ocenění a bylo přeloženo do jiného jazyka.

Ivona Březinová je vdaná a má dvě dcery.⁴⁴

6.1.1 Ocenění knih

Do pododdílu jsem vybrala jen ocenění knih, se kterými pracuji ve své diplomové práci, tedy *Jmenuji se Alice*, *Jmenuji se Martina*.

Knih *Jmenuji se Alice* vyhrála v roce 2002 Zlatou stuhu, v anketě Suk získala téhož roku Cenu učitelů a mladí čtenáři knihu zařadili na čtvrté místo mezi dvaceti nejčtenějšími knihami roku.

⁴³ Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu.

⁴⁴ *Ivona Březinová* [online]. [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/zivotopis/>

O rok později se autorce povedlo obhájit vítězství z ankety Suk a získala Cenu učitelů za knihu *Jmenuji se Martina*. Děti knihu zařadily na páté místo z celkového počtu dvaceti knih za rok 2013.

V roce 2004 udělilo nakladatelství Albatros paní Březinové Výroční cenu za triptych *Holky na vodítku: Jmenuji se Ester, Jmenuji se Alice, Jmenuji se Martina*.⁴⁵

6.1.2 Odpovědi na otázky

1) „Když o tom tak přemýšlím, mám dojem, že jsem dřív uměla psát než číst. Vzpomínám si, že jsem měla sešitek, do kterého jsem si velkým hůlkovým písmem sama od sebe zapisovala slova, která už dokážu napsat. Nechala jsem toho, když mi došlo, že těch slov kolem mě je moc. První samostatně přečtenou knížku si pamatuji především tím, že byla neobvykle tištěná psacím písmem. Jmenovala se *Malí šibalové* a byla o třech nezbedných koťatech. Četla jsem ji v době, kdy už jsem věděla, že chci být spisovatelkou.

2) Doma mi četli často. Nejen rodiče, ale i babičky a dědečkové. Některé pohádky jsem díky jejich předčítání už uměla nazpaměť, a pokaždé, když čtoucí babičce začala padat klimbající hlava, netrpělivě jsem ji budila slovy přesně navazujícími na ta její poslední. Ještě raději než předčítání jsem měla vyprávění. Neustále jsem škemrala, aby mi někdo vyprávěl, jaké to bylo, když byl malý. Nejlépe to uměla babička Boženka. Dokázala povídat dlouhé hodiny nejen o tom, co zažila, ale i to, co si vymyslela. A pak mi třeba při válení bramborových placek s dramatickým výrazem z paměti odrecitovala celého Erbenova vodníka. To už dnešní babičky asi nesvedou.

3) Na základní škole jsem často snila o tom, že jednou ztroskotám na pustém ostrově jako Robinson Crusoe. Nemůžu říct, že by byl mým vzorem, ale otázka týkající se způsobu přežití při případném ztroskotání mě fascinovala a přiznávám se, že mě fascinuje dodnes. Na gymnáziu jsem se zamilovala do Máchy. Přečetla jsem od něj snad všechno včetně poznámek k zamýšlenému cyklu *Kat*. Dokonce jsem se jednu dobu zabývala myšlenkou, že Kata dopíšu za něj – za Máchu! No, když už to nestačil... V další fázi jsem si koupila učebnici italštiny pro samouky, protože jsem plánovala, že uskutečním cestu do Itálie po Máchových stopách. On šel tenkrát pěšky, já jsem si povolila koloběžku. Bohužel z toho sešlo. Ani tu italštinu jsem se nenaučila.

4) Mým oblíbeným předmětem byla od první třídy čeština. Brzy se ze mě stal hltač knih a vyprávění o nich a jejich autorech při hodinách čtení a později literatury mě bavilo.

⁴⁵ Ivona Březinová [online]. [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/oceneni/>

Nejvíc ze všeho jsem ale milovala hodiny slohu. Zato matematika se stala mým úhlavním nepřitelem pronásledujícím mě zákeřnými zbraněmi až k maturitě. Jedné paní učitelky matematiky jsem se dokonce bála málem tak jako své učitelky klavíru. Zato češtináři, jak už to v těchto případech bývá, byli mými oblíbenci. Na základní škole paní učitelka Pošvářová, která mě naučila češtinu používat, a na gymnáziu profesor Jan Houška, básník a spisovatel, jemuž jsem nosila své literární pokusy.

5) Protože jsem hltala jednu knihu za druhou a v hlavě mi brzy začal bobtnat zmatek, pochopila jsem, že školou vyžadované čtenářské deníky nejsou nápadem tak úplně k zahození. Později jsem se k jejich psaní upnula a do deníků zapisovala nejen povinnou četbu, ale i všechny ostatní přečtení knihy. Stále ty svoje čtenářské deníky doma opatruji, jen škoda, že na podobné poznámky o četbě už dnes nemám čas.

6) a 7) Ostatně, od té doby, co sama píšu knihy, čtu čím dál míň. Mrzí mě to, ale moje tělo si prostě čtením od psaní odmítá odpočinout. Zlobí a jako odpočinek vyžaduje například bezmyšlenkovité vyrývání plevele z trávníku. O to víc se starám, aby četly moje děti. S větší či menší nenápadností jim podstrkuji knížky, o kterých si myslím, že by bylo dobré, aby je znaly. Někdy mě odmítnou, jindy mi nadšeně dají za pravdu. Občas čtou i to, co bych já považovala za ztrátu času, ale jen ať si užijí celé šíře toho, co jim literatura nabízí.

8) a 9) Co je nebo není brak, se zdráhám posoudit. I knížka pochybné literární kvality může přinést odpočinek, lepší náladu, uvolnění, vyčištění mysli. A pokud to dokáže, splnila svůj účel, i když druhý den už nevíme, o čem byla. Pokud mě kniha baví, dočtu ji pokaždé. A jestli mi nekazí vkus? Vkus беру jako individuální záležitost, která se navíc může měnit a vyvíjet. Nápady a inspirace občas chodí podivnými cestami.

10) Kniha už přežila útok filmu, televize, videa, počítačových her... určitě ji čeká ještě spousta zákeřností. Ale že by měla být považována za ohrožený druh, to si nemyslím. Možná se změní navenek. Docela si umím představit knihu – mikropočítač s nastavitelným typem písma, elektronickou záložkou, automatickým vyhledáváním pojmů, postav a scén a digitálním pořizováním poznámek, knihu s možností animace jednotlivých ilustrací a generováním doprovodných zvuků a vůní, pokud si je čtenář bude přát. Myslím ale, že i za těchto podmínek by knihy měly podobu a tvar dnešních knih, snad ze zvyku nebo ze staré lásky. Důležité je, aby se daly strčit do kapsy nebo do batůžku a daly se číst kdekoliv, kde člověk chce se svým právě čteným

příběhem být. A je jedno, jestli to bude na louce nebo v raketoplánu řídicím se k Marsu, hlavně, aby nám kniha dopřávala svobodně snít a představovat si.

11) Nikdy jsem nechtěla být ničím jiným než spisovatelkou. Ale kdybych si přece jen musela zvolit jiné povolání, chtěla bych ilustrovat knihy nebo fotografovat. Nebo točit filmy. Ale to všechno je vlastně také vyprávění příběhů.

12) Je tomu už nějaký rok, co jsem v živém rozhlasovém vysílání naposled slyšela nezaměnitelný hlas Františka Nepila. Rozdával dobrou náladu i na dálku. Nikdy jsem se s ním nesetkala, ale jeho knížky znám já i moje děti. A pak jsem poznala jeho ženu, paní Zdenu Nepilovou. Vyzařuje z ní radost, moudrost i něha. Ona je pro mě důkaz, že žít se spisovatelem nemusí být taková devastující dřina, jak tvrdí moje rodina. O to víc bych si s Františkem Nepilem ráda popovídala. Ale nevádí, svými knížkami nám toho říká spousty.

13) A kdy se člověk stane spisovatelem? Podle mě tehdy, když lidé začnou číst jeho knihy a těší se na další.

14) Kterou svou knihu mám nejraději? Vždycky tu poslední. Je pro mě ještě neokoukaná a tiše ve mně doznívá. Těším se jako malé dítě, až poprvé uvidím její ilustrace nebo obálku. Ale jako správná máma musím říct, že nejkrásnější obrázky k mým knihám si doma kreslí moje děti. Jsou mými prvními čtenáři i kritiky.

15) X

16) Pokaždé jsem zvědavá, jak to, co vytvořím, přijmou ostatní. Když mě manžel pustí do kuchyně a já něco dobrého uvařím, také se zajímám, jak strážníkům chutná. S knihou je to stejné. Píšu ji trochu pro sebe a hodně pro druhé a dychtím vědět, jestli jim „chutná“ nebo ne.

17) Nevzpomínám si, že bych na besedě někdy toužebně očekávala otázku, která nakonec nepadla. Když chci čtenářům něco důležitého říct, tak jim to řeknu i bez ptaní. A také se jich zeptám na všechno, co mě zajímá. Jsem ráda, když se na všechno možné ptají i oni. Ani mi nevádí, že se někdy ptají potají.⁴⁶

6.2 Drijverová Martina

Martina Drijverová se narodila 10. 7. 1951 v Praze a vyrůstala v bilingvní rodině, protože tatínek byl Holanďan.

⁴⁶ Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2003, s. 22-23.

Martina se po střední škole rozhodla studovat dějiny umění v zahraničí, přesněji francouzské dějiny umění v Sorbonně⁴⁷. Spisovatelka absolvovala na Filmové akademii múzických umění v Praze.

Autorka spolupracovala s Českým rozhlasem, Českou televizí a občas svoji tvorbou přispívá do dětských časopisů. Svoji znalost čtyř světových jazyků využila při tlumočení a v překladech. Nyní je spisovatelkou na volné noze a je členkou Obce spisovatelů a IBBY.

Spisovatelka má dvě dospělé děti.⁴⁸

6.2.1 Ocenění knih

Autorky tvorba je opakovaně oceňována, získala např. Zlatou stuha (1998, 2003), Cenu SUK (1998, 2001, 2002, 2004, 2006) a další uznání.⁴⁹

6.2.2 Odpovědi na otázky

- 1) „První kniha, kterou jsem přečetla *Perníková chaloupka*.
- 2) Četla mi maminka, denně a dlouho. Dokázala přečíst nahlas celého *Nilse Holgerssona Selmy Lagerloffové* (čítá 445 stránek).
- 3) Mým vzorem byl (a je) Patnáctiletý kapitán.
- 4) Milovala jsem dějepis a nenáviděla matematiku. Na učitele radši nevzpomínám.
- 5) Zápisky? To víte, že ne.
- 6) Obě mé děti (dcera a syn) si knížky vybíraly samy. (Kdo je renomovaný autor?)
- 7) Čas nemám, ale čtu, kde a kdy se dá.
- 8) Někdy dočtu i knihu, nad kterou se vztekám (abych si mohla v závěru vztekat ještě více.)
- 9) Definice nejsou mou silnou stránkou. Brak by měl člověk v mládí číst, aby následně poznal, že jde o brak.
- 10) Kniha přetrvá, jak nás dějiny učí.
- 11) Chtěla bych být zahradnicí. (Pěstuji veškerou zeleninu a ovoce, které jíme, včetně fíků, bobů a okry.)
- 12) Se Selmou Lagerlöfovou. Povídaly bychom si o životě.

⁴⁷ Sorbonna je jednou z několika částí Pařížské univerzity, zároveň se používá jako přezdívka pro Univerzitu Paříž.

⁴⁸ *Albatros: Autoři* [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/martina-drijverova/>

⁴⁹ *Prácheňské rezonance 2000 - 2010* [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: http://v-art.cz/taxus_bohemica/revue-chk/r06c02/portrety/martina-drijverova.htm.

- 13) Když napíše dvě knihy. (Předtím je autor prvotiny.)
- 14) Tu první. (*Táta k příštím Vánocům*)
- 15) Obrázky dítě ke knize přitáhnou. Za nejzdařilejší považují ilustrace Denisy Wagnerové k mé knížce *Skleněný les*.
- 16) Ano, zejména když mi je děti sdělují osobně.
- 17) Nikdo se mě nikdy nezeptal, jestli jsem šťastná. Jsem.“⁵⁰

6.3 Kopřivová Martina

Martina Kopřivová se narodila 28. 10. 1983 v Praze. Ve svých třinácti letech si začala přivydělávat jako modelka v České republice i v zahraničí. Po obchodní akademii vystudovala Britský institut.

Spisovatelčino dospívání nebylo jednoduché, protože byla vážně nemocná, trpěla mentální anorexií. Tuto nemoc naštěstí úspěšně porazila, a své zkušenosti nejen s anorexií ale i se světem modelingu sdílí se čtenáři ve svých knihách.

Martina Kopřivová se kromě psaní věnuje své modelingové agentuře Ortiga, projektu Miminko roku, kde působí jako ředitelka, a v neposlední řadě své tříleté dceři Patricii.

Kniha *Ať si na to každý přijde sám – Zpověď modelky* je autofikcí, na kterou volně navazuje kniha *Zpověď modelky 2* obsahující poznámky a názory matky Martiny Kopřivové.⁵¹

6.3.1 Odpovědi na otázky

Odpovědi na otázky od Martiny Kopřivové bohužel nemám k dispozici, protože i přes prvotní příslib spolupráce, následné urgování a prosby z mé strany autorka nereagovala.

6.4 Lanczová Lenka

Lenka Lanczová, narozena 29. 12. 1964 v Dačicích, vystudovala Střední ekonomickou školu v Jindřichově Hradci.

Spisovatelka je knihovnicí ve Slavonicích a ve svém volném čase píše prózu s dívčí hrdinkou. Už jako třináctileté děvče psala různé příběhy, tato záliba pokračovala

⁵⁰ Ivana Hutařová a Marie Hanzová, 2003, s. 36.

⁵¹ *Martina Kopřivová - oficiální osobní stránky* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.martinakoprivova.cz/biografie>

a nyní má na svém kontě šedesát knih různých témat. Autorka čerpá nové náměty od přátel, čtenářek a z každodenního života.

Lenka Lanczová je vdaná a má dvě dospělé děti.⁵²

6.4.1 Ocenění knih

Lenka Lanczová se těší z úspěchu, který ji přinesla čtenářská anketa „Moje kniha“ z roku 2004, kdy se mezi 250 knihami umístilo celkem devatenáct autorčiných příběhů pro mládež.

Román *Tajná láska* obsadil první místo v anketě „Nejčtenější kniha roku“ pořádanou Sukovou knihovnou v Praze.

6.4.2 Odpovědi na otázky

1) „Ano, naprosto přesně. Byla to kniha *Rumcajs*, kterou jsem dostala v první třídě pod stromeček.

2) Bohužel ne. Vynahradila jsem si to v opačné roli – o to víc jsem četla svým dětem.

3) Neměla a nemám.

4) Oblíbený předmět čeština a literatura, neoblíbený tělocvik. Učitelé byli oblíbení i neoblíbení, ale žádný nevybočoval natolik, abych na něho myslela i po letech.

5) Ano, bavilo mě to. A nejen z povinné.

6) Nenutila. Obě moje děti četly odmala hodně, měly široký čtenářský záběr. A čtou dodnes.

7) Ano. Čas má člověk na to, na co si ho udělá.

8) Dočtu knihu, která se mi líbí.

9) Nepokusím. Vždycky jde jen o subjektivní názor a nikde není řečeno, že zrovna ten či onen názor je ten správný a nejlepší.

10) Moc optimisticky to nevidím (alespoň ne v papírové podobě).

11) Já jsem především knihovnice, psaní mám pouze coby koníček.

12) Nemám představu.

13) Když jeho práce má smysl a přináší radost či užitek čtenářům.

14) Vždycky tu, na které právě pracuji.

15) V dětských knihách by určitě ilustrace být měly. Moje knihy nejsou určené dětským čtenářům, přesto v několika jsou jemné perokresby pana Miloslava Havlíčka,

⁵²Stránky Lenky Lanczové [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.lanczova.cz/o-lence.php>

které příběh oživily.

16) Samozřejmě. Spisovatel nepíše pro sebe, ale pro čtenáře.

17) Netuším :)"

6.5 Veronika Matysová

Veronika Matysová se narodila 18. 4. 1976 v Praze⁵³. Už od dětství byla tvořivá a psala si deník, později dokonce v anglickém jazyce, protože toužila vycestovat do Ameriky. Od tohoto snu autorka upustila, ale deník v anglickém jazyce psala až do svých 37 let. Ze svého deníku čerpá inspiraci pro svou tvorbu.

V 17 letech napsala knihu *Nikki, vrať se*, kterou vydala až o sedm let později. Cituji spisovatelku „Tenkrát jsem s tím neměla žádné zkušenosti, a proto to trvalo tak dlouho. To je jeden z důvodů, proč chci pomáhat začínajícím českým autorům – aby nemuseli ztratit tolik času přístupem pokus omyl.“⁵⁴

Spisovatelka absolvovala na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Dříve se živila jako novinářka a nyní pracuje ve státní službě v Bruselu. Ve volném čase překládá a píše knihy.⁵⁵

6.5.1 Odpovědi na otázky

1) „Pamatuju si, že jsem v hodně rané době četla Ladovy říkanky a Hrubínovy básničky. Která z těch knížek byla ale úplně první, to si nevybavuju. Bohužel mě napadlo psát si, co přečtu, až před deseti lety, což mě moc mrzí. Bylo by fantastické moct sledovat celý svůj čtenářský život.

Desatero mých nejoblíbenějších dětských knížek najdete na mém blogu, ty však nepatří mezi úplně nejranější.

www.odstartujtesvojiknihy.cz/deset-knih-ktere-jsem-milovala-v-detstvi-a-klidne-si-je-prectu-jeste-ted/

2) Jistě, četla mi máma. (Při téhle otázce mě napadlo, jak smutné musí být, když někdo odpoví „ne, nikdo mi nečetl“.) První knížky, které si vybavuju, jsou *O Tamburínkovi* a Hrubínovo *Kuřátko a obilí*. Kuřátko dodnes umím skoro celé nazpaměť, asi jsme to četly pořád dokola ☺.

⁵³ *Osobnosti.cz: Spisovatelé* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/veronika-matysova#cv>

⁵⁴ *Odstartujte svoji knihu: Chcete začít psát knížku, ale nevíte jak na to?* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.odstartujtesvojiknihy.cz/jak-jsem-se-dostala-k-psani/>

⁵⁵ *Odstartujte svoji knihu: Chcete začít psát knížku, ale nevíte jak na to?* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.odstartujtesvojiknihy.cz/omne/>

3) Můj největší vzor vás možná překvapí. Je jím Sara Crewe, hlavní hrdinka knížky *Malá princezna* od Frances Hodgson Burnettové – nikoli ze zfilmované verze, ale z knížky jako takové. Přestože je to malé dítě, má neuvěřitelnou vnitřní sílu překonávat překážky a úžasnou fantazii, kterou dokáže inspirovat a motivovat všechny okolo, aby nemysleli na bídu kolem sebe, ale soustředili se na to dobré. Bohužel se mi nepodařilo sehnat ji česky, zřejmě překlad kdysi existoval, ale je dávno vyprodaný a dotisk nikdo nechystá. Myslím, že to na českém trhu rozhodně chybí.

4) Já to spíš mám rozdělené na základní školu, kde jsem měla oblíbené všechno a skoro všechny učitele, a na střední školu, kde jsem nesnášela všechno a všechny. Možná to souvisí s pubertou? Neměla jsem ji lehkou ☺ Na základní škole jsem byla jedničkářka, na střední záškolačka a čtyřkařka. Tak si vyberte. Milovala jsem astronomii, angličtinu a psaní – ale ve svém volnu. Nic z toho, co se učilo ve škole (teď mluvím o střední), mě neoslovovalo.

5) Na základní škole ano, ale moc jsem to nevnímala. Četla jsem většinou knihy pro víc spolužáků a vypracovávala obsahy v různých verzích, ale nic moc mi to nepřinášelo. Na střední jsem pak naopak opisovala od druhých, seč jsem mohla. Četla jsem hodně, ale ne to, co se po nás chtělo ve škole. (To jsem dohnala až po skončení gymnázia, když už jsem nemusela. A možná až když jsem dozrála.) O povinné četbě mám celý příspěvek na svém blogu:

<http://www.odstartujtesvojiknihy.cz/povinna-cetba-aneb-jak-detem-nejlepe-otravit-knizky/>

6) Nutit dítě číst mi přijde něco jako nutit dítěti zmrzlinu nebo kolotoč. Buď chce, nebo nechce. Buď máte doma knihy, nebo nemáte. Myslím, že láska ke knihám se dědí. Také když máte ve svém okolí někoho, koho máte rád, obdivujete ho, vzhlížíte k němu a on čte, je velká naděje, že budete číst také. Mně nikdo číst nenutil a pamatuju si, že číst si je pro mě jedna ze základních životních potřeb už od raného dětství. Protože u nás doma to odjakživa přetévalo knihami a bez nich si život neumím představit.

7) Čas číst a čas psát jsem vždy měla, mám a mít budu, děj se co děj. Pro spisovatele je to nezbytnost (i životní potřeba).

8) Ano. Nečtu knihy podle toho, zda se o nich říká, jaké jsou kvality. Ale i když já sama během čtení dojdou k názoru, že kniha není dobrá, stejně ji dočtu. Chci mít na knížku ucelený názor. A někdy (ne často, ale stává se) se přihodí i to, že se mi líbí až závěr knihy. To platí například pro Plukovníka Chaberta od Balzaca, pro Fantoma Opery nebo – ať nepoužívám jen klasiku – pro nedávno vydanou knihu *Dokonalý cizinec*.

Knihy, které dočíst nedokážu (ne proto, že jsou nekvalitní, ale protože cítím, že vůbec nejsou pro mě), si zapisuju, ale těch moc není. Patří sem například *Hledání ztraceného času* nebo Joyceův *Odyseus*.

9) Literární brak je podle mě prvoplánový plochý příběh psaný na zakázku a prodávaný na benzínových pumpách – jinak to asi definovat neumím. Nebála bych se ale za brak označit třeba i *Padesát odstínů šedi*. Myslím, že je důležité, že lidé čtou. Není tak podstatné, co.

10) Před časem mě zaujala v knihkupectví knížka s názvem *Knih se jen tak nezabavíme* (autoři Jean-Claude Carrière a Umberto Eco). Tam také tuto otázku rozebírají a docházejí k názoru, že kniha jen tak nezanikne. A já s tím souhlasím. Tak jako nosiče DVD „nezabily“ kino, tak budou knihy přežívat i nadále. Pokud vím, tak i dnešní děti pořád ještě dostávají knížky a ne eKnížky.

11) Já jsem nejen spisovatelka, ale i překladatelka, dříve novinářka, teď pracuju ve státní (zahraniční) službě. Psáním se v České republice nedá tak snadno žít. Ale abych odpověděla na otázku – v některém z příštích životů bych ráda byla lékařkou. Myslím, že je to jedno z nejsmysluplnějších povolání vůbec.

12) To není snadná otázka. Odpověděla bych s C. G. Jungem, ale to samozřejmě není spisovatel, ale psycholog píšící literaturu faktu. Kdybych musela vybrat spisovatele, pak s Alexandrem Dumasem starším, protože miluju jeho knihu *Hrabě Monte Cristo*. Skutečně povídat bych si ale chtěla s Jungem.

13) Nad touto otázkou se také občas zamýšlím. Co činí spisovatele spisovatelem? Když máte plný šuplík vašich výtvorů, které jste nikdy nikomu neukázali, jste spisovatel nebo ne? Nebo jste napsali rukopis a odhodlali se ho rozeslat do nakladatelství, ale dostává se vám záporných odpovědí? Jste spisovatel, přestože (zatím) nemáte nic vydaného? Instinktivně bych ve všech těchto případech odpověděla „ano, jste spisovatel“. Píšu zhruba od svých třinácti let, ale jako o spisovatelce jsem o sobě začala uvažovat až poměrně nedávno, s vydáním čtvrté nebo páté knížky.

14) Mám samozřejmě ráda všechny svoje knihy. Ale asi navždy už to bude moje první vydaná – *Nikki, vrať se*, příběh o dívce z dětského domova, která je tanečně nadaná a sní o tom, že ji adoptuje slavná zpěvačka. Nikdy nezapomenu na pocit, když jsem ji poprvé držela v ruce. Je vidět, že je psaná dětskou rukou (vznikla, když mi bylo sedmnáct), ale dodnes mě neopustil sen, že ji jednou uvidím i zfilmovanou. Vyšla příliš dávno a nejde už koupit, je však většinou k dispozici v knihovnách a také je

ke stažení na mých stránkách v elektronické podobě na adrese www.odstartujtesvojiknihy.cz/nikki-vrat-se/.

15) Určitě. Pamatuju si, že jsem v dětství zatoužila po knížce *Jonáš a láska* od Kerstin Thorvalové právě kvůli krásným ilustracím. Milovala jsem i ilustrace Heleny Zmatlíkové, které například doprovázely *Martínkovu čítanku*. Moje ilustrátorka je Jitka Římánková, ilustrovala *Pavoučí příběhy*, *Příběhy pavoučka Alfonse* i *Poplach v Tabulkově*. Všechny jsou ilustrované moc krásně.

16) Samozřejmě. Vždy, když dostanu pozitivní email od čtenářů, mě to velmi potěší. Nebo když narazím na pozitivní hodnocení svých knížek. Těší mě, že to, co mě tak baví a naplňuje, přináší radost i druhým lidem, a když mi o tom dají vědět.

17) Tak například – kdybych měla k dispozici stroj času, chtěla bych navštívit minulost nebo budoucnost? Odpověď zní: budoucnost. Hrozně moc bych chtěla vidět, kam se lidstvo vyvine za tisíc let (a víc). Chtěla bych zažít cestování vesmírem, proletět se Sluneční soustavou a dál za její hranice, poznat budoucí technologie... Chtěla bych se dožít sestrojení stroje času. ☺“

6.6 Nachtmanová Petra

Petra Nachtmanová se narodila 9. 11. 1972 v Děčíně. Po základní škole vystudovala gymnázium.

Ve 30 letech začínala psát pod přezdívkami a až později vydala na vlastní náklady sbírku *Snění v kalichu*. Do její tvorby patří romány pro dívky, krimi povídky, romány pro ženy. Spolupracuje s internetovými magazíny a je členkou IBBY a AIEP⁵⁶.

Od roku 2002 žije se svým přítelem a dcerou na ostrově Curaçao v Nizozemských Antilách.⁵⁷

6.6.1 Odpovědi na otázky

1) „Jako první jsem přečetla *Červenou Karkulku*. Bylo to v době, kdy jsem ještě neuměla číst, protože jsem ji uměla nazpaměť a jenom předstírala, že čtu text pod obrázky.

2) Maminka mi četla pohádky, nejvíce právě *Červenou Karkulku*. Šlo o velkou knihu, kde byly namalovány velké obrázky a pod každým přibližně jeden až dva řádky.

⁵⁶ Česká asociace autorů detektivní a dobrodružné literatury

⁵⁷ *Petra Nachtmanová - spisovatelka: autorské stránky* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.petranachtmanova.cz/index.php?str=1&typ=S&id=2>

3) Líbí se mi hodně hrdinů a hrdinek z knih. Stejně tak jsem velkou milovnicí filmů různých žánrů. Vždy mne něco zaujme. O vzoru bych nemluvila, ale hodně se mi líbí příběh Edmonda Dantèse z knihy *Hrabě Monte-Christo* od A. Dumase staršího. Představa pomsty zrádcům a nepřítelům je přesně to, co by si člověk přál uskutečnit několikrát během života.

4) Na základní škole jsem neměla ráda tělocvik, protože mi nešlo běhání na čas, šplhání po laně a ani hvězda. Na základce jsem tak nějak proplouvala bez učení. Nejvíc mne asi bavila ruština, protože jsem si dopisovala s kamarádkami z tehdejšího SSSR. Gympl se pro mne rovnal hororu. Nebavila mne fyzika ani matematika. Snad mne bavilo strojírenství, protože jsme měli prima profesorku Lažanskou. Myslím, že na žádné učitele bych nechtěla zapomenout, jednoduše tenkrát patřili do mého života, ať už na ně vzpomínám v lepším nebo horším.

5) Ano, musela jsem si zařídit čtenářský deník, kam jsem vše zapisovala. Povinnou školní četbu jsem vždy přečetla, ale přiznám se, že některé doporučené knihy jsem tak nějak “přeskákala”, protože mne bavil samotný příběh a ne omáčka kolem – mnohdy hrozně rozvláčná, nezáživná nebo budovatelsky zaměřená.

6) Dceru nenutím číst díla renomovaných autorů. Každý má právo si vybrat ke čtení, co sám chce. Mohu ji maximálně dát nějaké tipy na čtení, ale vybere si zcela sama.

7) Od té doby, co jsem začala sama psát knihy, tak na čtení moc času nemám. Lze říct, že to je čím dál horší. Byla jsem velmi pilná čtenářka a zvládla klidně i dvacet knih za měsíc. Nyní stihnu přibližně dvě za rok. Knihy, které si toužím přečíst, však mám doma a určitě se na ně jednou dostane.

8) Nedělím knihy na kvalitní a nekvalitní. Existují knihy s pěkným příběhem a naopak s tím, který mne nezaujme. Dočtu vždy vše rozečtené. Pokud se mi však příběh nelíbí a nezaujme, knihu tak nějak narychlo přeskáču a vyberu si jenom nějaké „lepší“ části.

9) Nevím, kdo vymyslel označení “literární brak”, ale mne to přijde, že dotyční lidé nerespektují různé žánry. Již dlouho sleduji literární svět, přijde mi, že za “brak” je podle názorů asi “zkušenějších” považováno vše, co se tematicky netýká války nebo komunismu. Ceny a uznání si většinou vyslouží tituly, které čtenáře nudí a mají problém se dostat přes desátou stranu. Najdou se pochopitelně i výjimky. Jestliže se za braky považuje vše, co patří do žánrů horor, fantasy, krimi, ženská literatura a humor, potom budu psát raději braky, které čtenáře baví.

Knihy znamenají především příběhy. Někomu se líbí, jiným ne. Jestliže bude někdo vyloženě prosazovat, co je a co není brak, potom se to dá přirovnat k situaci, kdy se pálily knihy kdesi na veřejném prostranství, aby někdo momentálně u moci ukázal ostatním, co se má a co nemá.

10) Kniha bude určitě ještě několik desítek let velmi vyhledávanou společnicí. Ohrožena začne být až v době, kdy se najde způsob, kdy postačí zmáčknout tlačítko a vybraný knižní titul se vám začne sám promítat někde v hlavě.

11) Určitě bych si vybrala nějakou jinou tvůrčí činnost. Například by mne bavilo navrhovat oblečení a módní doplňky. Tam se dá rovněž dobře využívat fantazie.

12) Vybrala bych si kteréhokoliv z období od 16. do 19. století. Nevím, jestli bych si s ním chtěla dlouho povídat, preferovala bych se stát přímou pozorovatelkou jeho života. Baví mne životopisy, tudíž bych měla přímý důkaz, co se tenkrát stalo. A jakmile by pan spisovatel nebo paní spisovatelka škrtali ve svých dílech, pracně přepisovali a sháněli psací náčiní, asi bych se objevila a nabídla jim, jestli nechtějí půjčit notebook.

13) Nejspíše v moment, kdy se sám na to cítí. U každého jde o jiný časový úsek. Někdo napíše jednu knihu, vydá si ji na vlastní náklady a hned si myslí, kolik toho umí, že se nebojí nabízet ani placené hodiny kurzů tvůrčího psaní. Osobně se spisovatelkou cítím až tak poslední tři roky, tedy po mnohých zkušenostech, když mi první kniha vyšla v roce 2006.

14) Vždy mám nejraději tu poslední, která vyjde. Nyní jde o *Vdanou potvoru*, v říjnu to bude *Zaťukej mi na srdce*.

15) Dětská kniha vypadá určitě mnohem poutavěji s ilustracemi. Děti potřebují vnímat text a zároveň si pomocí obrázků mohou konkrétně představovat, anebo zapojovat i vlastní fantazii. Moje knihy nemají ilustrace, protože nejsou určeny dětem, ale dospívajícím a dospělým.

16) Čtenářské ohlasy dovedou autora hodně povzbudit, ale i naopak přimět k otázce, jestli má cenu dále psát. Žádný autor ale není všemocný a nenapíše nikdy knihu, která zaujme úplně všechny. Na čtenářské ohlasy se vždy těším, díky internetu a sociálním sítím dostává autor reakce častěji, než se dělo dříve. Navíc může se svými příznivci i snadno komunikovat.“

17) X

6.7 Řeháčková Věra

Věra Řeháčková se narodila 14. 8. 1950 v Brně. Její dětství nebylo jednoduché, protože byla vážně nemocná se srdcem.

Spisovatelka po základní škole vystudovala odborné učiliště, studijní obor prodavačka. Stát se prodavačkou byl autorčin sen už od dětství.

Se svou tvorbou začala už jako studentka na učilišti. O několik desítek let později se rozhodla opustit profesi prodavačky a začala se naplno věnovat psaní.

Nyní je spisovatelka v důchodu a volný čas tráví se svým vnukem Radkem.⁵⁸

6.7.1 Odpovědi na otázky

1) „Úplně přesně si nepamatuji na první knihu přečtenou samostatně, ale protože jsem od malička byla knižní maniak, četla jsem postupně všechny knihy, které byly tehdy k dostání. Pamatuji si na Ladovu abecedu, tu jsem asi jako první louskala, pak přišly *Pohádky* Boženy Němcové, kniha *Za pohádkou kolem světa*, ruské pohádky *Kráska nesmírná*, naše *Honzikova cesta*. To byly asi tak první začátky mé čtenářské dráhy.

2) Vyrůstala jsem doslova na lidové slovesnosti mého dědečka. Ten byl nenapodobitelný vypravěč pohádek. Doma mi četl tatínek a to knihy výše zmiňované. Když mi je dovedl přečíst on, měla jsem nesmírnou touhu dokázat to taky. Jak jsem zmínila výše, v té době knihy pro děti bylo poskrovnu, ale pohádky k mání byly vždy a jsem milovala.

3) Hrdinku z knihy jsem měla a ta – nejen ona hrdinka, ale celá kniha – velice ovlivnila moje dětství. V deseti letech jsem těžce onemocněla se srdcem a ležela jsem 3 měsíce v nemocnici, nesměla jsem se učit, chodit, dokonce ani číst. Tehdy mi maminka přinesla knihu *Čtvrtá překážka* od ruské autorky Korolevové. Byla to snad první kniha, která měla příběh – navíc byla autografická. V jedné kapitole autorka píše, jak ve stejném věku co já ležela též v nemocnici a jak těžko situaci zvládala. Nikomu nedokážu vysvětlit, jak velice pozitivní vliv na mě tato kapitola měla. Četla jsem si ji tajně pod peřinou vždy, když mě přepadl stesk. Samo sebou mě strhly i další příběhy hrdinky. Na tuto knihu nezapomenu.

Co se týče vzoru mezi autory – na první místo jednoznačně patří Helena Šmahelová. Milovala jsem její knihy od mládí. Vždyť jako první napsala dívčí román *Velké trápení*, ten jsem četla snad stokrát. Dodneška Šmahelovou vidím pohledem:

⁵⁸Spisovatelka Věra Řeháčková [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.verarehackova.gsbrno.cz/ospisovatelce>

Na sloh této autorky nemá žádný český spisovatel. Prostě mě uchvátila. Taky mám ráda Jaromíru Kolárovou

4) Co se školy týká – já odjakživa milovala český jazyk a to především mluvnici. Zbožňovala jsem slovní a větné rozbory, všechna ta zdůvodňování proč se kde píše čárka, kde píšeme jaké i – y, prostě všechno, co do mluvnice patří. A samozřejmě sloh. Nemusela jsem matematiku, ale nač jsem nedostala od pánbíčka dar – to bylo kreslení. Já mívala na vysvědčení samé jedničky, ale z kreslení trojku. To hovoří za vše. Neoblíbeného učitele jsem snad ani neměla – nemusela jsem matikáře, ale zvlášť oblíbeného jsem taky neměla. Tak nějak jsem brala kantory, jak nám byli přiděleni a žádné peripetie jsem s nimi neměla.

5) Povinnou četbu jsem dodržovala poctivě. Vše, co bylo na daný školní rok předepsané, jsem přečetla a udělala do sešitu výpisky. Tehdy to tak od nás kantorů vyžadovali. Pravdou je, že moje práce posloužily některým mým spolužákům, aby si nemuseli honit triko. Ale tak to bývá.

6) Tato otázka – neboli její téma – je pro mě oříškem. Mám jediného syna. Dnes je to dospělý 40letý chlap, ale jakživ nepřečetl z mého díla ani odstavec. Když jsem měla radost a vyšla mi kniha, žádala jsem ho, aby si přečetl aspoň anotaci. Odpověď zněla: To je na mě moc dlouhé. Pravdou je, že byl dysgrafik a dyslektik. Nutila jsem ho jen do čtení toho, co potřeboval ve škole. Dnes mám osmiletého vnuka, od mala je rád u mě hlavně proto, že mu čtu. Po pohádkách přišly na řadu moje knihy s veselým příběhem – už jsme jich přečetli asi deset – a to je pro mě největší odměnou. Ovšem co se týká čtení mého vnuka – začínám mít obavy, že bude mít stejné problémy jako můj syn. Má za sebou první třídu, příští týden jde do porady, protože vše nasvědčuje dyslexii.

7) To je ale otázka! Bez knihy neumím žít. Ať mám den vytiženy sebevíc, nedovedu si představit, že bych si večer aspoň hodinu před spaním nevzala knihu. Jsem knihomol, knihy jsou mým životem! Na všechno ostatní dovedu čas odložit, na knihu ne.

8) Stalo se mi několikrát, že se mi kniha pochybné kvality dostala do ruky. Někdy jsem ji přečetla, protože mě zajímalo, co nám vlastně autor chtěl říct a jak z děje vybruslil, poslední dobou to už nedělám a takovou knihu odkládám.

9) Pod pojmem literární brak si představuje každý něco jiného. Snad ho ani definovat nedovedu. Považovala jsem za něj červenou knihovnu, kdy jsem si přečetla první dejme tomu tři, čtyři stránky a bylo mi jasné, jak kniha dopadne. Pak si myslím,

že by mezi tyto knihy bylo možné zařadit ty, které trpí zbytečnou rozvleklostí a to jen proto, aby kniha získala na počtu stránek (ztrácí však na kvalitě). Někdy se stane, že vyjde kniha, kdy se nám autor snaží vnutit něco, co on sám považuje za dobré, ale z všeobecného hlediska to pravda není. Všechny tyto knihy pochopitelně ovlivňují vkus člověka a také Vámi zmiňovaný vkus.

10) Jestli má kniha jako médium budoucnost? To je otázka, ze které mi moc dobře není. Moc a moc bych si přála, aby kniha byla člověku vždy tím nejlepším přítelem. Bohužel doba se změnila a já svůj bývalý optimismus měním spíše v přání. Moc bych si přála, aby kniha u člověka nepostradatelným společníkem, leč obávám se, že tím, čím byla lidem v minulosti, jim už nikdy nebude.

11) Já vždycky – nevím proč – chtěla být prodavačkou. Odmalička jsem to rodičům říkala. Když jsem onemocněla se srdcem a snížili mi pracovní schopnost, nabídli mi tehdy pracovat v Klenotech. Přání se splnilo a já se stala prodavačkou. Až od roku 1996 jsem se stala spisovatelkou z povolání.

12) Jak jsem se zmínila – mým vzorem je paní Šmahelová a s tou bych se ráda setkala už na tomto světě, ne až na onom. O čem bychom si povídaly? Asi o ženách a jejich problémech. Psala o nich stejně ráda jako já. Bohužel nemůžu napsat stejně dobře, protože na tuto paní nemám.

13) Pokud má člověk silnou touhu psát a věří, že to dokáže, může se stát spisovatelem de facto v raném mládí. Já napsala svoji autobiografii z dětské nemocnice v 16 letech. Rukopis v té době bylo nemyslitelné vydat. Byla jiná doba, politika, hodnocení. Je toho hodně. Až když jsem se stala profesí spisovatelkou a tato kniha spatřila světlo světa, byla literárními kritiky hodnocena jako moje nejúspěšnější dílo, přestože v té době jsem už úplně jinak uvažovala, psala, stylizovala. Takže záleží asi na tom, kdy paní Múza nad Vámi drží ruku a to může být v 15 nebo třeba až v 80 letech.

14) Nikdy jsem nepočítala s tím, že začnu psát pro děti. Mým cílem bylo psát jako pí Šmahelová - vystihnout psychiku a problémy současné ženy. Pak jsem ale přešla na dívčí a dokonce na dětskou literaturu. No a moje nejoblíbenější jsou *Knihy o Janě a Daně* - napsala jsem trilogii a pro velký úspěch jsem po čase dopsala další dva díly. Odměnou mi bylo i nadšení mého vnuka.

15) Dětskou knihu by každopádně měly doprovázet ilustrace. Bohužel žádnou moji knihu ilustrace nedoprovázejí. Můj vydavatel byl "na korunu skoupy" a řekl mi, že ilustrátora platit nebude. Dokonce i obálky knih dělal "z rychlíku", takže někdy vůbec

nebyly k věci. Viz kniha Jana a Dana aneb Uličnice k pohledání. Je to příběh dvou devítiletých dvojčat, ale na obálce jsou pubertální holky. Takže k otázce – moje knihy nejsou ilustrované.

16) Čtenářské ohlasy mě pochopitelně zajímají. Já jsem víceméně skeptik a často jsem si říkala - čtou se moje knihy vůbec? Má cenu trávit denně dvanáct hodin za psacím stolem? Zpočátku mé tvorby ještě nebyl internet a ohlasy jsem se dozvíдалa především od knihovnic. Začala jsem být zvána na besedy no a čtenáři mi moje pochybnosti vyvrátili. Ale že bych nějak pátrala po tom, kdo a kolik mých knížek přečetl, to se říct nedá.

17) Na tuto otázku neumím odpovědět. Když se mě někdo na něco nezeptal a já to sdělit chtěla, tak jsem to prostě řekla.“

6.8 Spisovatelé píšící literaturu pro dívky

Podle mého výběru prózy s dívčí hrdinkou se lze domnívat, že její tvorba je doménou pouze spisovatelek, ženského pohlaví. Opak je pravdou, i několik mužských spisovatelů píše knihy věnované dívkám.

Nejznámějším tvůrcem je Stanislav Rudolf, který v rozhovoru pro web kafe.cz vysvětlil, kde čerpá inspiraci k psaní dívčích románů „Měl jsem v životě to štěstí, že jsem si vybral shodou náhod jako svou profesi kantořinu. Při ní jste téměř denně v kontaktu se svými žáčky nebo studenty. A nebavíte se s nimi jenom o vyjmenovaných slovech po B. Dozvíte se spoustu věcí o jejich problémech, snech i rodinných tragédiích. Pochopitelně že od dívek mnohem, mnohem víc než od chlapců! Zvláště když vědí, že se na vás mohou spolehnout ve věci svého zpovědního tajemství. A málem bych zapomněl na naši dceru Alenu! Doba jejího dospívání mi přinášela přímo originální náměty.”⁵⁹ Velká část autorovy tvorby byla zfilmována, např. *Metráček aneb Nemožně tlustá holka*, *Kopretiny pro zámeckou paní* a *Údolí krásných žab*.

Mezi další autory patří např. Karel Foltin, Luděk Stínil, Karel Valášek, Bohumil Lipert, Jaroslav Fencel a Karel Štorkán.

⁵⁹ KAFE s... Pohodu si s námi užívá Stanislav Rudolf [online]. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.kafe.cz/celebrity/kafe-s-pohodu-si-s-nami-uziva-b-stanislav-rudolf-b-4520.aspx>

7 Vybrané tituly

7.1 Poruchy příjmu potravy

7.1.1 Ivona Březinová – Jmenuji se Martina

Martina, hlavní postava příběhu, je bývalá anorektička a v současné době bulimička, která se léčí v bezděkovské léčebně spolu s dalšími třinácti mládežníky ve věku od 15 do 18 let. Martinin život byl poznamenán odchodem otce v době, kdy byla malým dítětem. Odchod otce negativně poznamenal i chování matky, která se utrhovala i na malou Martinu, když se vyptávala. „Nejdřív jsem se po něm ptala, ale brzy nás to obě unavilo. Tebe asi dřív. Jednou jsi na mě začala křičet, ať si teda jdu za tím svým povedeným tatínkem, a já nechápala, co tím myslíš. Věděla jsem, co to je, když se mi povede kotrmelec nebo zavázat tkaničku, ale povedený tatínek?“⁶⁰

Matčín rozchod s otcem Martiny byl pro matku začátkem hledání vhodného partnera. Matka střídala partnery, které si po krátké době nastěhovala domů, a Martina byla svědkem všech nepovedených vztahů a zároveň i utěšitelkou matky, která každý rozchod nesla velmi těžce. Matka si myslela, že může za každý nepovedený vztah, přesněji za ním stojí její tloušťka. „Nevidíš, že mě nikdo nechce? (...) Protože jsem tlustá. Copak to nechápeš? Mluvily jsme o tom spolu stokrát.“⁶¹ Každý problém řešila přejídáním, ačkoliv Martině tvrdila, že drží dietu. Její nespokojenost s postavou se odrážela na Martině, která byla nucena i ve velmi nízkém věku nejíst sladké, aby náhodou nepřibrala a nedopadla jako její matka. Spolužáci se jí ve škole smáli, protože jediné, co o sladkostech znala, byly reklamní spoty, které dokázala přeříkat z paměti, ale nikdy nevěděla, jak daný produkt chutná. Matka na svou dceru ohledy nebrala, starala se hlavně o své partnery. Martina se stravovala převážně sama, dokonce někdy vařila i celé rodině. Po jednom z nepovedených vztahů se matka zamkla v pokoji a předávkovala se léky. Jejím zachráncem byla dcera, která přelezla balkonové zábradlí, chytila se hromosvodu, rozbila okno do pokoje a přivolala své matce pomoc.

O Martinu se nějakou dobu starala její babička, která se snažila dohlížet na její správné stravování, ale dívka byla chytřejší a vždy se jí povedlo nějakým novým způsobem babičku obelstít. Martina nechtěla přibrat, když už se jí povedlo tolik zhubnout. Babička si vyhublé postavy všimla, ale matka jako by vše přehlížela. „Fakt nevím, jak by si Martina tou dietou mohla ublížit, střídmost v jídle je rozhodně zdravější než

⁶⁰ Ivona Březinová, 2003, s. 9.

⁶¹ Tamtéž, s. 25.

přejídání.“⁶² Krátce nato Martina ztratila vědomí a byla převezena do nemocnice, kde jí byla zavedena nitrožilní výživa. Později ji sestry v nemocnici nutily pravidelně jíst, byla nepřetržitě kontrolována a po několika měsících propuštěna. Bohužel si Martina novou životosprávu neudržela na příliš dlouho dobu a chtěla znovu zhubnout. Tentokrát měla jiný plán, který okoukala od pacientky trpící bulimií.

Martina se začala přecpávat a následně jídlo vyzvracela. „Nemůže na tom být nic těžkého. Stačí strčit prst do krku a je to.“⁶³ Všechno kapesné utratila za jídlo, které během chvíle vyzvracela. V době, kdy jí došly peníze, se uchýlila ke krádeži v supermarketu. Ochránka ji chytila, byla odvezena na policii, která ji přivedla domů. V tu dobu matka zjistila, že její dcera trpí bulimií, a nechala ji odvést do psychiatrické léčebny.

Martina má své matce za zlé, že jí nebyla dobrým příkladem, dobrou mámou, a že jí nechala zavřít na psychiatrii. Tam se hlavní postava seznamuje s ostatními teenagery, kteří trpí jinými poruchami, např. Ester je gamblerka, Alice narkomanka a Beáta erotomanka. Martina se spolu s ostatními pacienty snaží porazit nemoc, kvůli které jsou v léčebně. Martině se několikrát neudrží, přejí se a jídlo vyzvrací. Pomoc získává nejen od doktora Bílka, ale i od praktikanta Michala Šonky, který jí pomáhá překonat přejídání, následné zvracení, a dokonce jí pomůže znovunavázat vztah s matkou, kterou do té doby Martina nechce vidět. Martina se sblíží i s Michalem, ačkoliv vztahy v léčebně jsou zakázané.

Martina Semerádová je bledá vyhublá blondýnka, která nemá žádné sourozence a žije se svou psychicky labilní matkou. Kontakt udržuje s babičkou, na otce pouze vzpomíná. Hlavní hrdinka po základní škole pokračuje se studiem na střední zdravotnické škole. Podle mého názoru je celkem paradoxní, že Martina v příběhu dokáže dát první pomoc kamarádovi, který si podřezal žíly, ale nedokáže si uvědomit, jak moc ubližuje vlastnímu tělu. Martina je odhodlaná, pracovitá a obětavá, ale kvůli své nemoci má zkreslené vnímání svého těla.

Knih je rozdělena do dvaceti kapitol a zároveň se dělí do dvou linií, které jsou vždy obsaženy v každé kapitole a postupně se střídají. První linií je příběh, který začíná v dětství hlavní postavy a končí dobou, kdy je Martina v léčebně. První linie má být původně psána jako terapeutický deník, ale protože má hlavní postava problémy s psaním deníku, píše dopisy adresované matce a zaznamenává je do sešitu. „Tak jo, řekli mi, že to mám psát jako dopis.(...) Máma. Jenže ona mě zradila, když mě nechala zavřít sem.

⁶² Tamtéž, s. 80.

⁶³ Tamtéž, s. 111.

Nenávidím ji.“⁶⁴ Jelikož se jedná o deník, který čte pouze doktor Bílek, Martina na své dopisy nedostává od matky žádnou odpověď. Druhá linie, zvýrazněná tučným fontem, popisuje život v léčebně.

Hlavním motivem románu je nespokojenost s vlastním tělem. Nelibost byla Martině vnucena poprvé v dětství a poté jí byla opakována celé dospívání. Martina měla špatný vzor, chyběl jí dohled a porozumění. Nespokojenost s postavou dovedla Martinu až ke složitému boji o vlastní život a k cestě do nového života, kde se musí neustále ovládat a kontrolovat.

V deníkové části převládá retrospektivní kompozice, vyjma krátkých úseků, kdy Martina hodnotí popisované události, které se staly v dětství, či přímo v léčebně. Např. když zdravotní sestra Vlasáková říká: „Málem ses při tom blití udávila, ty káčo.“⁶⁵ a Martina na tuto událost navazuje v dopise pro matku: „Možná by to tak bylo lepší, mami. Sama bych se nikdy nezabila, na to jsem moc velkej zbabělec, ale kdyby to přišlo samo od sebe, bez složitýho rozhodování, bez úsilí, bez bolesti... Teď už by všechno bylo za mnou.“⁶⁶ Vypravěč je osobní a je použita ich-forma. „Trochu mě to polekalo, protože ve svých devíti letech jsem už plně chápala, že za svou existenci mimochodem vděčím právě jednomu z těch nenáviděných tvorů.“⁶⁷ Druhá linie, která je psaná v léčebně, má chronologický postup. Vypravěč je autorský a je použita er-forma. „Kuřecí vývar Martinu postavil na nohy. Doslova. Taky jí nic jiného nezbyvalo, když se močový měchýř nutkavě ozýval svou plností.“⁶⁸

Obě linie obsahují nespočet přímých řečí a dialogů. V textu převládá obecná čeština. „Musíme bejt za dámy“⁶⁹

Zajímavě působí vložené reklamní slogany, pohádková spojení a recepty. Součástí jsou i terapeutická sezení, např. výběr barvy polštářku podle aktuálních pocitů či deset důvodů, proč se chci dožít dlouhého věku.

Příběh má šťastný konec, protože Martina má radost ze setkání se svou matkou, kterou nenáviděla a nechtěla jí během léčby vidět. Zároveň se jí povedlo celý měsíc úspěšně bojovat proti své nemoci. Tudíž má dobré předpoklady k návratu do společnosti. Líbí se mi, že kniha nepopisuje jen bulimii, ale čtenář se dozví i o ostatních poruchách,

⁶⁴ Tamtéž, s. 5.

⁶⁵ Tamtéž, s. 19.

⁶⁶ Tamtéž, s. 19.

⁶⁷ Tamtéž, s. 22.

⁶⁸ Tamtéž, s. 21.

⁶⁹ Tamtéž, s. 89.

jimiž trápí mládež v této léčebně. Autorka tím své čtenáře nepřímou varuje i před jinými hrozbami.

7.1.2 Martina Kopřivová – Ať si na to každé přijde sám: zpověď modelky

Tamara je mladá dívka, která touží po kudrnatých vlasech, hnědých očích, prvenství v soutěži o nejlepší karnevalovou masku atd. Stručně řečeno, po všem, co nemá. Zlom nastává v jejích třinácti letech, kdy vyhrává modelingovou soutěž a má pocit, že jí patří svět. Místo studia na základní škole jezdí po Evropě (Mnichov, Milán) a získává své první zkušenosti v modelingu. Tento na první pohled zajímavý styl života bere Tamara přítelkyně, které žárlí, že nejsou úspěšné jako ona a neobjevují se v časopisech typu Bravo Girl. Dívky si neuvědomují, že život modelky není tak lákavý, jak se na první pohled zdá.

V zahraničí Tamara přespává v pronajatém bytě s dalšími modelkami, musí navštěvovat nejen castingy, ale i různé soukromé party, kde se pije alkohol, berou drogy a muži požadují po modelkách pohlavní styk (často jde o svobodné rozhodnutí modelek, které mají pocit, že jim tato příležitost pomůže v modelingové kariéře). Ačkoliv se hlavní postava snaží podobným akcím vyhýbat, nebezpečí na ni čeká přímo v jejím pokoji, kde spí dva opilí modelové, kteří se jí v jejích čtrnácti letech pokusí znásilnit. Modelka hned další den odjíždí domů a tuto nepříjemnou zkušenost si nechává pro sebe. „Doma jsem o své sexuální zkušenosti pomlčela. Bála jsem se shodit. Rozhodla jsem se hrát dál tu hru na báječný modelingový život.“⁷⁰

Po delší době ji kontaktují z modelingové agentury KUK a přichází do agentury na měření a vážení. Tamara dostane podmínku, že pokud se chce dostat do dalšího kola modelingové soutěže, musí zhubnout a snížit obvod boků z 94 cm na 91 cm. Nejprve s tím nesouhlasí, ale poté onemocní chřipkou a váha klesá. Tamara se rozhodne pokračovat v dietě, postupně snižuje denní příjem potravin a zvyšuje fyzickou aktivitu. Obvod boků se snížil na 88,5 cm. Modelka v soutěži neuspěla, protože byla až moc hubená.

Rodiče, kteří do té doby Tamaru podporovali, se rozhodnou jednat a berou ji na vyšetření k dětské lékařce, která je okamžitě posílá na psychiatrii. Je podvyživená a na žádost rodičů spolu s příslibem celodenní kontroly je propuštěna do domácí péče.

⁷⁰ Martina Kopřivová, 2004, s. 23.

Tamara omezí veškerý pohyb a její jídelníček se stává pravidelným: první snídaně, druhá snídaně, dopolední svačina, oběd, odpolední svačina, večeře, večerní svačina, druhá večeře. Tamara je pod dohledem nejen rodičů, ale i lékaře během pravidelných návštěv. Naštěstí vše dobře dopadá a Tamara se ze své nemoci dostává, i přesto, že musí po zbytek života myslet na správnou životosprávu.

Tamara je pohledná, vysoká a útlá dívka, která je zpočátku závistivá a naivní. Postupem času nabývá většího sebevědomí, ctižádosti, a to nejen ve světě modelingu, ale i v soukromém životě. Ačkoliv se chování hrdinky v průběhu vyprávění mění a Tamara se dokáže ke spoustě věcí postavit čelem, stále je svým způsobem nepoučitelná. Nepoučitelnost je podle mého názoru ovlivněna modelingem, snahou vytěsnit z mysli nepříjemné zkušenosti, zkresleným vnímáním a relativní dokonalostí, která ji obklopuje. „Moje odmítnutí se ho dotklo, takže se opět naštvál a nechal mě stát samotnou kolem jedenácté večer uprostřed Paříže. (...) Ani ve snu mě totiž nenapadlo, že mě nechá někde samotnou. Moje blbost.“⁷¹ Autorka omlouvá svou naivitu slovy „Vždyť každé si na to musíme přijít sám. Všichni si to musíme vyzkoušet na vlastní kůži. Potřebujeme se zklamat, spálit. To všechno ale časem přebolí, my se otrěpeme a jsme opět zvědaví.“⁷²

Kniha je rozdělena do tří částí, každá je rozdělena do několika kapitol. První část nazvaná Anorektička popisuje svět modelingu, tlak na perfektní postavu a první lásku. Bohužel se touha po dokonalé postavě zvrhne a hlavní hrdinka onemocní anorexií. Tamaře a jejím rodičům začíná boj o záchranu jejího života a o znovuzачlenění do běžného života. Druhá část, Sebastian, popisuje vztah a společnou domácnost se starším ženatým mužem, Sebastianem Veselým, který se živí jako diskžokej. V této části knihy má hlavní hrdinka ve škole individuální plán, pracuje jako diskžokejka a příležitostně jako modelka. Tamaře se po modelingu začíná stýskat a postupně mění několik agentur, protože nedostává slibovanou finanční odměnu. Třetí a zároveň poslední část, nazvaná Nepoučitelná, popisuje návrat k aktivnímu životu modelky, cestování spojené s prací a soutěž Královna krásy.

Hlavním motivem knihy je boj. Boj v podobě rivality mezi modelkami, kdy se dívky dokáží snížit k sexuální promiskuitě, jen aby získaly lepší zakázku, rivalita během soutěží krásy, které podle autorky znají předem své vítěze. „Opět jsem měla jasno, kdo vyhraje. Z nás všech bezkonkurenčně nejvyšší (185 cm) holka jménem Leona, blondýnka s polodlouhými vlasy, modré oči, vysoké čelo, usměvavá, milá a hlavně

⁷¹ Tamtéž, s. 176.

⁷² Tamtéž, s. 156.

známá návrháře, jak se brzy ukázalo.⁷³ V neposlední řadě i ten nejdůležitější boj, který Tamara sehrála a naštěstí vyhrála, boj o život. Tématem díla je cesta, cestování po Evropě, cesta k nabývání nových zkušeností v modelingu, cesta během změn spojených s povinnou školní docházkou, cesta k lásce, cesta k vysněné postavě. Snaha o „perfektní“ postavu a modelingovou kariéru ji přivedla k boji, který povede celý život, protože sklouznout znovu k poruše příjmu potravy je pro bývalé anorektičky snadné.

Chronologicky řazený příběh začíná v Tamařiných třinácti letech, ačkoliv autorka zmiňuje i předchozí roky, a končí rokem, kdy Tamara slaví devatenácté narozeniny. Po tuto dobu nás autorka seznamuje s psychickým i fyzickým vývojem hlavní hrdinky. Autorka detailně informuje o mírách a váze. Tamara měří 177 cm, nejprve váží 58 kg, později její váha klesne na 49 kg a před zahájením léčby váží 45 kg. „Občas mě však zase něco popadlo a já si říkala, že bych mohla ještě trochu shodit zadek a stehna. Sice jsem měla vystouplé lící i klíční kosti, ručičky jako z koncentráku, ale nebyla jsem úplně spokojená. To, že mi padají vlasy a nemám už pár měsíců menstruaci, jako bych neviděla.“⁷⁴ Ačkoliv má hlavní postava jméno Tamara, jedná se o částečnou autobiografii Martiny Kopřivové, která je vyprávěna ich-formou.

Součástí textu je i několik dialogů, ale převládá monolog. Často se objevuje přímá řeč, převážně rodičů, kdy např. otec komentuje situaci slovy: „Podívej se na tu Kateřinu, je celá kožená, a přesto vyhrála.“⁷⁵ Převážnou část textu tvoří obecná čeština, nechybějí slangové (book, show room) a expresivní výrazy („Důležitá je figura a ksicht.“).⁷⁶

Do knihy jsou retrospektivně vloženy tři komentáře – Tamařiných rodičů a kamarádky. „Vím, že ji nezachránili na psychiatrii, ale dokázala to sama. Musela chtít. Udělala to hlavně kvůli nám. Viděla, že jsme nešťastní, že nás trápí. Hodně jsme tenkrát s manželem zestárli, odrazilo se to na nás.“⁷⁷ Součástí je slohová práce i obrázková příloha s fotografiemi autorky.

Zvolila bych jiné uspořádání knihy, protože rozdělení na tři části je podle mého názoru zbytečné. Stačilo by lepší popsání a propojení příběhu, případně úplné vypuštění části, kde se Tamara žíví jako diskžokejka a sbližuje se s o tolik starším mužem. Publikace má podtitul „Povinná četba pro -nácitileté a jejich rodiče“. Rodiče dívek ocení část, kdy autorka popisuje modeling a svoji poruchu příjmu potravy, protože umožní

⁷³ Tamtéž, s. 150.

⁷⁴ Tamtéž, s. 35.

⁷⁵ Tamtéž, s. 194.

⁷⁶ Tamtéž, s. 194.

⁷⁷ Tamtéž, s. 79.

dívčím nahlédnout do reality modelingu. Na druhou stranu úsek věnovaný vztahu a sexuálnímu sblížení se starším mužem by podle mého názoru jako vzor svým dcerám dávat nechtěli.

Příběh o Martině je na rozdíl od příběhu o Tamaře více zaměřený na poruchu příjmu potravy, která se léčí v psychiatrické léčebně. Tamařin příběh sice také popisuje nelehké období s bojem proti poruše příjmu potravy, ale nejedná se o hlavní téma příběhu. Rozdíl mezi Tamarou a Martinou je v tom, že Tamařin příběh popisuje i dobu po vyléčení. Martinin příběh končí nadějí, že by vše mohla zvládnout a zapojit se do každodenního života. Obě postavy jsou však touto poruchou do konce života poznamenány a může se stát, že do problému opět sklouznou. Dalším rozdílem je, že autorka Martina Kopřivová popisuje své zkušenosti, zatímco Ivona Březinová při tvorbě příběhu spolupracovala s odborníky a s mládeží, která si poruchou příjmu potravy prošla.

7.2 Sexuální kriminalita

7.2.1 Veronika Matysová – Míša v síti

Dvanáctiletá Míša Marešová nemá šťastné dětství, protože jí při porodu zemřela matka a její otec je věčně na zahraničních cestách. O Míšu se starají odmalička chůvy a pán, kterému říká děda Dave. Bohužel se nesprávná výchova na Míše podepíše, a ačkoliv má samé jedničky, má problémy s kázní. Chůvy na Míšu nestačí, jedinou autoritu spatřuje ve svém otci. Míša se kamarádí převážně s chlapci, ale po příchodu nové spolužačky Bary Králové se vše změní. Dívky se zpočátku nemají rády, ale po nějaké době se z nich stanou nejlepší kamarádky.

Míša zažívá různá dobrodružství, např. ukrývá přes noc Báru, která utíká z domu, protože žárlí na svou mladší nevlastní sestru. Vážnější je situace, kdy Míša zachrání svého třináctiletého „online“ kamaráda z chatovací místnosti před pokusem o sebevraždu. Sama vyrazí na pomoc příteli a zároveň kontaktuje dědu Davea, který se spojí s policií. Policejní tým dvojici sleduje a zasáhne v okamžiku, kdy mladík přelézá zábradlí. Míša získává pochvalu ředitelky školy za svoji odvážnost a nebojácnost. Problém nastává ve škole s příchodem nové učitelky Anny Vránové, která je na Míšu velmi přísná a netoleruje jí vyrušování při hodinách a jízdu na skateboardu v prostorách školy. Nakonec se paní učitelka s Míšou sblíží, protože s ní Míšin otec naváže vztah.

Míšiným koníčkem je jízda na skateboardu a počítače. Od dětství se zajímá o počítače a jejím učitelem je děda Dave, který ji naučil např. programovat a tvořit

webové stránky. Míša dokonce ve své škole uspořádá kurz pro spolužáky zaměřený na tvorbu internetových stránek v jazyce HTML.

Jednoho dne Bára nepřijde do školy a Míša je informována její mladší sestrou, že nejspíš utekla. V tu chvíli si Míša uvědomí, že se Bára setká s Kristiánem, chlapcem, kterého potkala na internetu a již delší dobu s ním udržuje virtuální přátelství. Míša využije své znalosti z oblasti počítačů a přes program image-recognition zjistí, že Kristián není osobou, za kterou se vydává, a že mladík na fotkách je rodilý Švéd se jménem Anders. V tu chvíli jí dojde, že je Bára v nebezpečí, a běží na Vyšehrad, o kterém Bára mluvila jako o případném místě setkání. Na Vyšehradě je oba spatří. „Stál tam tmavovlasý muž oblečený do flanelové košile a sepraných džínů, který právě upevňoval na kolečkové křeslo zjevně bezvědomou Báru.“⁷⁸ Míša sice nechala zprávu u jejího známého policisty, ale ten se neozývá. Přijde k muži, nabídne mu pomoc a vypytlává se na různé informace, aby získala čas a mohla být s Bárou. Bohužel muži dojde trpělivost a donutí Míšu s nožem v ruce nasednout do auta. Z polní cesty se dostanou na hlavní komunikaci, kde jsou policejní zátarasy, které muž autem prorazí. Muž začne ujíždět před policisty, ale auto se stane neovladatelným a dojde k nehodě. „Míša měla rozseknuté čelo, roztržené stehno a řadu odřenin a pohmožděnin, ale podařilo se jí vysoukat se z rozbitého auta ven, kde bezvládně klesla na chodník.“⁷⁹ Z policejního vozu vystoupí učitelka Vránová, která přivolala policii na základě rozhovoru s mladší Bářinou sestrou. Míša nutně potřebuje transfuzi a Anna Vránová se nabídne, protože vyjde najevo, že je její matkou.

Míša nehodu přežije a ptá se, jestli je pravda, co zaslechla krátce po nehodě. Míše je vysvětleno, že Anna Vránová musela opustit Českou republiku, protože byla v programu na ochranu svědků poté, co pomohla policii jako programátorka odhalit gang v čele s Antonínem Čermákem. Jelikož byl nedávno Čermák zastřelen, rozhodla se vrátit zpět do České republiky a být na blízku své dceři a svému tehdejšímu příteli Ottu Marešovi.

Celý příběh má šťastný konec. Báře se při nehodě nic nestane, únosce je obviněn z únosu a dětské pornografie. Míša se po určité době smíří s faktem, že je Anna její matka a chce žít se svými rodiči ve spokojené rodině bez chůvy.

Míša Marešová je inteligentní, drzá, citlivá, hodná a bojovná dívka, která velmi trpí nepřítomností otce. „Na svůj věk je drobná a hubená. Plet' má zdravě opálenou

⁷⁸ Veronika Matysová, 2013, s. 226.

⁷⁹ Tamtéž, s. 231.

a na krku jí prosvítají bílé stopy po šňůrkách od plavek. Kaštanové vlasy ostříhané na mikádo si stáhla vínovou čelenkou.“⁸⁰

Knihy je rozdělena na dvě části: o 12 let dříve a současnost. Krátký úvod vtahuje čtenáře do děje a informuje jej o smrti Antonína Čermáka, bývalého šéfa českého drogového podsvětí. Část o dvanáct let dříve popisuje ženu, čekající na porod. Po porodu stráví s dcerou pouze šestinedělí a poté je jí kvůli bezpečnostním důvodům odebrána. Současnost se dělí na jednadvacet kapitol.

V knize rozlišují tři dějové linie. Hlavní linií je dospívání Míši. Druhá, kratší linie, která je do příběhu vkládána (např. jako noční můra založená na vzpomínkách), ovlivňuje celý Míšin život. Jedná se o příběh Míšiny matky, která pracovala jako programátorka a policii vypomohla dopadnout gang drogových dealerů, kteří jí pak vyhrožovali. Jelikož byla těhotná, zařadili ji do programu na ochranu svědků a dvanáct let žila s novou identitou ve Švýcarsku. Třetí linií je příběh Báry, která žárlí na svou nevlastní sestru a je schopná utéct i z domova. Svůj volný čas tráví chatováním, kde se seznámí s pedofilem, který o ní získá veškeré informace. Bára na svoji důvěřivost a menší zájem rodičů doplácí a jde jí o život. Všechny dějové linie se navzájem ovlivňují.

Motivem románu je odloučení. V případě Míšiny matky se jedná o nucenou separaci. Míša od dětství vyrůstá bez matky, tudíž je na absenci matky zvyklá, ale o to hůř snáší zahraniční pracovní cesty otce. Bára se kvůli své mladší nevlastní sestře citově vzdaluje od své vlastní matky a svého vlastního staršího bratra. Opět je odloučení spojené s cestou. S Anninou cestou do Švýcarska, s Míšinou pravidelnou cestou na letiště, kde vítá svého otce vracejícího se ze služební cesty, Bářiným útekem a Míšiným útekem do Vídně za otcem.

Kompozice je chronologická, vyjma popisu matčiných zážitků, které jsou retrospektivní. Vypravěč je autorský a příběh vyprávěný er-formou. „Míša se instinktivně stáhla ke zdi. Postřehla, že v přízemí rozvinuli policisté záchytnou plachtu.“⁸¹ Velmi často se v příběhu objevuje přímá řeč a někde i dialogy. Text je napsán hovorovou češtinou s výjimkou přímých řečí, kde je použita i obecná čeština. V textu se objevuje studentský slang a počítačová terminologie. „Kdo vyleze výš po lešení na dvacetipatráku! Bude souboj mezi námi a áčáky!“⁸²

⁸⁰ Tamtéž, s. 7.

⁸¹ Tamtéž, s. 163.

⁸² Tamtéž, s. 142.

Příběh má detektivní rysy – např. pátrání a spolupráce s policií (svědectví, záchrana mladíka před sebevraždou, Bářin únos atd.). Autorka čtenáře drží v napětí, protože až téměř na konci se dozví, že Anna Vránová je Míšina matka. Kniha obsahuje několik zajímavých částí, např. návod na tvorbu vlastních HTML stránek, autorčiny poznámky pod čarou, básničku, vymyšlení nové verze příběhu Na větrné hůrce, ukázky Bářiny umělecké tvorby.

Míša v síti je další kniha, která má šťastný konec a rodina je opět spolu. Příběh má podle mého názoru zbytečně moc linií. Ponechala bych zaměření na výpočetní technologie, tudíž i příběh matky, protože dělala programátorku. Na druhou stranu bych vyloučila rodinné problémy Báry, vypracovávání úkolů za jejího bratra, útěk z domova a popisy umělecké tvorby. Z Bářiny linie bych nechala pouze hrozbu internetu spojenou s pedofily a dětskou pornografií.

7.2.2 Petra Nachtmanová – Bezcitné útoky ňader

Sára Dočekalová je patnáctiletá dívka, která brzy ukončí základní školu a je úspěšně přijata na střední pedagogickou školu. Vychovávána je převážně matkou, protože otec pracuje u holandského námořnictva a domů se dostane jednou za rok.

Dívka má perfektní postavu a velké poprsí, kterým upoutá nejednoho chlapce i muže. Nepatří mezi stydlivé dívky a ráda na své vnady upozorňuje. Bohužel se na ni se zaujetím dívá i třiapadesátiletý soused ze stejného patra v bytovém domě. Jmenuje se Klusák a je invalidním důchodcem a vdovcem. Sáře to není příjemné a snaží se být na pana Klusáka slušná, ačkoliv by mu na otázku, kam jde, nejraději odpověděla: „Co je ti do toho, dědku slizkej? Starej se o sebe!“⁸³

Sáru čeká poslední společný školní výlet k Máchovu jezeru. Třída podnikne společný výšlap na hrad Bezděz, kde se Sára na první pohled zamiluje do mladého průvodce. Jelikož za několik dní odjíždí, průvodce Václav jí nabídne, že se zastaví v sobotu večer v kempu. Sára chvátá, protože se třída už vrací a čeká na ni paní učitelka. Dole pod hradem si uvědomí, že Václavovi neřekla jméno kempu. Lituje, ale naštěstí se objeví její soused Klusák se svou novou přítelkyní. Požádá ho, jestli by nemohl předat průvodci vzkaz. Další den průvodce opravdu do správného kempu dorazí, ale díky své sestře, která v kempu pracuje. Pan Klusák totiž vzkaz nedoručil. Část třídy jde na diskotéku, a jelikož druhou půlku hlídá učitel, který má namožené svaly, Sára

⁸³ Petra Nachtmanová, 2007, s. 19.

bez jakékoliv kontroly odejde z kempu. Cestou do města si celou dobu povídají a velmi si rozumí. Domlouvají se, že si zavolají a za měsíc se sejdou. Na rozloučenou dostane Sára svůj první polibek. Jakmile se vrátí do chatky, zděsí se, protože uvidí své kamarádky, jak se opilé válejí s jejich spolužáky v posteli a osahávají se. Sára jde raději spát. Další den se celá skupina vrací zpátky domů.

Sára se matce o nové lásce nezmiňuje, protože se bojí, že by neměla pochopení pro chlapce, který je o pět let starší než Sára. S Václavem si pravidelně volají. Jednoho dne se matka zeptá, kdo je Václav Přemyslovský. Sára jí odpoví, že je Václav její přítel. Matka má o Václavovi podrobné informace a Sára ví od koho. Pan Klusák o všem matku informoval i o věcech, které musel zaslechnout jen z jejich telefonátů a některé si i vymyslel. Matka pana Klusáka brání, protože má pocit, že jí hlídá dceru, když ona sama na ni nestačí. Sára má však jiný názor, připadá jí, že ji Klusák pronásleduje a šmíruje.

Večerní oslava se spolužáky ukončuje základní školu. Sára má být o půlnoci vyzvednuta svou matkou, ale je zaskočena, protože ji přijel vyzvednout pan Klusák. Sára s ním odmítá odjet, tudíž musel zavolat matce, aby dceři vše vysvětlila. „Sáruš, promiň, někdo mi propíchl dvě gummy. Dvě, chápeš? Jsem z toho mimo, třesu se jako ratlík. (...) Víš, pan Klusák se nabídl, že tě přiveze, tak nasedni, ano? Mami, já s ním nikam nechci jet. No tak, nedělej scény, jenom tě přiveze. Nemusíš se s ním bavit kromě slušného poděkování.“⁸⁴ Pan Klusák ještě oznámil paní Dočekalové, že se malinko opozdí, protože musí na druhou stranu Děčína pro palivo. Klusák však zajede na opuštěné místo. Sára se bojí a snaží se utéct. Bohužel jsou dveře zablokované a žádné kromě místa u řidiče nejdou otevřít. Sára se bojí a prosí ho, aby ji nic neudělal a odvezl ji domů. Začne Sáru sexuálně obtěžovat a donutí ji, aby ho svlékla a orálně uspokojila. „Co řveš, krucinál? Děvko jedna, myslíš si, že když ty svoje kozy na každého vystrkuješ, že to zvládne? (...) Nakrucuješ se přede mnou, děláš cukrbliky, a když mne dovedeš takřka k šílenství, tak se ošklíbáš?“⁸⁵ Sára byla po zneužití odvezena domů a musela slíbit, že nic neprozradí. Doma na ni už čekala matka, které se bála svěřit, protože by si myslela, že chrání Václava a svádí vše na souseda.

Sára se začala vyhýbat všem mužům a zamilovala se až po střední škole, když pracovala jako učitelka v mateřské škole. Vztah dlouho netrval. Po nějaké době se rozhodla navštívit hrad Bezděz, kde narazila na Václava, který se po několika letech

⁸⁴ Tamtéž, s. 106.

⁸⁵ Tamtéž, s. 111.

vrátil z Ameriky. Svěřila se mu s jejím trápením a stal se z nich pár. Po měsíci Sára otěhotněla. Pan Klusák se ten samý rok, kdy ji zneužil, přestěhoval a bohužel škodil dál. V novinách se psalo: „Jaroslav Klusák, invalidní důchodce, spáchal sebevraždu, poté co byl obviněn ze sexuálního zneužívání 14leté Dagmar K. a odsouzen k pětiletému nepodmíněnému vězení...“⁸⁶ Sára za nějakou dobu porodí své první dítě a doufá, že se jí ho podaří ochránit před nebezpečím.

Sára je chytrá, drzá, pohledná a vyspělá dívka, která se ráda pěkně obléká a upoutává pozornost mužského pohlaví. „Já, dlouhovlasá špinavá blondýnka se zelenohnědýma očima a se sto sedmdesáti pěti centimetry s výstavními mírami. Prostě kus modelky – až na ta prsa.“⁸⁷

Knihla obsahuje prolog, pět kapitol a epilog. Hlavním motivem je sebevědomí a krása mladé dívky. Dívka je ráda středem pozornosti a může si vybírat, kterého kluka si vybere. Bohužel soused Klusák si také vybral a to právě ji. Sebevědomí a krása přivede Sáru do nepříjemné situace a celoživotního strachu nejen o svou osobu. Mladá dívka své první sexuální zkušenosti získává úplně jinak, než si kdy představovala.

Kompoziční postup je u pěti kapitol a epilogu chronologický, zatímco prolog je spíše retrospektivní a jsou v něm použity obrazy přírody, které korespondují s city hlavní postavy. „Obejmi strom, chytni se jeho duše a rozdýchej poslední kousky zla, doposud v tobě zakořeněné. (...) V ženě, která se dnes tak odvážně rozhodla nadobro skoncovat s nemilou událostí před deseti lety, nacházely útočiště a ona přestala chtít hrát hru na šťastnou hostitelku.“⁸⁸ Autorka u prologu a epilogu použila typ autorského vypravěče a er-formu. Pět kapitol je realizováno osobním vypravěčem a ich-formou.

Spisovatelka obohacuje text napsaný obecnou češtinou o častá citoslovce. „Tsss, branný cvičení se provozovalo kdysi za totáče.“⁸⁹ Součástí textu jsou přímé řeči, dialogy a vnitřní monology hlavní postavy. „Kolikrát jsem ho už v duchu podezírala, že to snad dělá schválně a číhá na mě jako mlsný kocour na smetanu.“⁹⁰ Dialogy vedené mezi spolužáky obsahují i vulgarismy. „Jsi blbá.“⁹¹

V textu se objevují známé osobnosti, které mají stejné jméno jako hlavní postava, např. Sára Saudková, Sarah Connor. Součástí je i vzkaz, který Sáře napsal její pěvecký idol do památníku, či úryvek z novin o sebevraždě a odsouzení pana Klusáka.

⁸⁶ Tamtéž, s. 118.

⁸⁷ Tamtéž, s. 10.

⁸⁸ Tamtéž, s. 6.

⁸⁹ Tamtéž, s. 65.

⁹⁰ Tamtéž, s. 19.

⁹¹ Tamtéž, s. 52.

Sára se částečně vyrovnala se zneužitím, ale obavy přesune na svého potomka, kterého bude chtít uchránit. Tudíž se strach, který ji deset let pronásledoval, přenesla na další generaci. V prologu lituje, že tehdy nepromluvila a nechránila jiné dívky před jeho zneužíváním. Bohužel mi v závěrečném hodnocení chybí zmínka o tom, že lituje i faktu, že se nesvěřila své matce, která by jí jistě podpořila a pomohla jí. Podle mého názoru by měla spisovatelka doporučit sdílet problémy s rodinou alespoň na konci své knihy.

Vnímání společného tématu sexuální kriminality je zde rozdílné. Sářin nepříjemný zážitek se zneužitím je popsán a i vysvětlen. Sára je na svůj věk velmi vyspělá a ráda přitahuje pozornost mužů, která se jí jednoho dne vymstí. Svým chováním a vystupováním záměrně provokuje muže, zatímco mladší Bára v knize Míša v síti narazí na svou naivitu, neznalost a nástrahy internetového světa. V domnění, že se skamarádila se stejně starým chlapcem, se dostane do léčky pedofila, který Báru naštěstí nestihne zneužít, ale omámí ji a hodlá si ji odvézt. V knize Míša v síti je vše prozrazeno a pachatel je zatčen, zatímco pan Klusák zůstává na svobodě, protože se Sára nikomu po znásilnění nesvěří. Pan Klusák škodí dál a zneužije i jiné děvče. V Sáře zůstávají nepříjemné vzpomínky. Bára se poučila, že nemůže všem věřit, a že internet může být nebezpečný.

7.3 Drogová závislost

7.3.1 Ivona Březinová – Jmenuji se Alice

Alice je od dětství velmi šikovné, samostatné a učenlivé dítě. Matka, učitelka na I. stupni (později ředitelka základní školy), a otec, zaneprázdněný podnikatel ve stavebnictví, se jí snaží vést k povolání lékařky. Jedním z důvodů jsou jejich zdravotní komplikace, které nejsou až tak závažné, ale mají pocit, že potřebují v rodině lékaře. Matka i otec užívají denně několik léků. Základní školu prošla Alice na výbornou, a jelikož s ní rodiče neměli v průběhu školní docházky žádné starosti, a otec toužil po synovi, rozhodli se pro další dítě. Narodil se Vilím a všechna pozornost se soustředí na něj, protože má zdravotní obtíže. Alice se dostane na gymnázium, kde se svým intelektem přestane vynikat nad ostatními spolužáky, jak tomu bylo během studií na základní škole, a stane se z ní průměrná studentka. Rodiče na Alici tlačí a požadují lepší známky, protože průměrní studenti se na lékařské fakulty nedostanou. Její spolužačky, které se na gymnázium dostaly jen díky finančnímu příspěvku rodičů,

excelují a mají lepší výsledky. Alice zjistí, že si dívky berou bílé tabletky, a chce je také vyzkoušet. „Dokázala jsem se učit dlouho do noci, svěží tak, že bych snad ani nemusela chodit spát. Ráno to bylo horší. Ale když jsem si vzala bobuli i před vyučováním, ohromně mi to pak ve škole myslelo. Mívala jsem pocit, že klidně vymyslím druhou teorii relativity.⁹² Alice si pomocí léků zlepši známky na vysvědčení a rodiče ji přestanou kontrolovat. Matka odjede na celé prázdniny s Vilímem do lázní a Alice zůstane doma s otcem, který se stará jen o sebe a o svoje podnikání. Matka Alici před odjezdem klade na srdce několik věcí, které jí opakuje téměř každý den. „Netrať nikde bez dovolení, neponocuj, nejez jen samý uzeniny, před jídlem si myj ruce a po jídle zuby, nenauč se od táty kouřit, nezačíněj si nic s klukama a nehrb se proboha pořád, vždyť budeš úplně křivá.“⁹³

Alice se rozhodne jít na diskotéku do Labeklubu, kde se seznámí s Henrykem, který jí nabídne cigaretu. Alice nejdříve odmítne, ale pak se rozhodne, že se postaví zákazů své matky, a cigaretu přijme. Bohužel uvnitř není tabák, ale marihuana. Alice se pozvrací a usne na lavičce, kde ji celou noc hlídá Henryk. Alice se přidá do Henrykovy party. Jednoho dne se v Labeklubu seznámí s Metodem, do kterého se na první pohled zamiluje. Metod, který obchoduje s drogami, jí dá pod jazyk LSD a Alice se později přidá do jeho party, protože mu chce být nablízku. Začne užívat pervitin a během krátké doby si drogu nechává aplikovat i nitrožilně.

Prázdniny skončí, rodina se sejde, ale jediný problém je spojený s nepořádkem v domácnosti. Nikdo nepozná, že Alice fetuje. Alice chodí za školu a místo bílých tabletek užívá pervitin. Jelikož chodí s Metodem, většinu času tráví v jeho bytě, které je doupětem pro narkomany. Doma tvrdí, že chodí sportovat a peníze určené na tenisové vybavení a trenéra, utratí za drogy. „Na perníku jsem byla nejmíň každéj druhej den, někdy i víc, ale nikdo si zatím ničeho nevšiml. Staroušci byli doma čím dál míň. I máma.“⁹⁴ Jednoho dne při úklidu matka narazí na injekční stříkačky. Alice se snaží zapírat, ale je donucena se svléknout a pravda se ukáže. „Beru drogy, jako ty bereš prášky a jako ty navíc kouříš, lítám v tom už půl roku a vy celou dobu, co vás znám.“⁹⁵

Alice musí slíbit, že s fetováním přestane, ale nedokáže to. Rodiče ji přestanou finančně podporovat, a proto začne rozprodávat nejen své sportovní vybavení, oblečení, ale i majetek rodičů. Rodiče Alici vyženou a ona začne žít u Metoda. Po nějaké době

⁹² Ivona Březinová, 2002, str. 21.

⁹³ Tamtéž, s. 27.

⁹⁴ Tamtéž, s. 73.

⁹⁵ Tamtéž, s. 87.

je odvezena policií na detoxikační kúru, kde si ji vyzvednou rodiče. Matka si vezme neplacené volno a je rozhodnutá Alici hlídat. Každý den ji kontroluje, avšak Alice uteče a opět si aplikuje nitrožilně drogu. Vráti se domů a další den ji rodiče odvezou na léčení do Bezděkova.

Alice se s ostatními teenagery snaží vyléčit ze své závislosti. Píše si terapeutický deník a prochází různými terapiemi, např. nacvičují, jak se zachovat, když potká své bývalé přátele, kteří fetují. Alice se snaží bojovat, ale má velký strach, že jakmile je „pustí z vodítka“ v podobě léčebny, selže. Jednou má takovou chuť si něco nitrožilně aplikovat, že si do své ruky zarazí tři šicí jehly. Zachraňuje ji spolubydlící Ester. Později jim do pokoje přidají novou dívku, bulimičku Martinu.

Jednoho dne přijde Alici dopis, kde je napsáno, že se Metod předávkoval. Alice se zhroutí a vzlyká. Slibuje si, že dokáže drogovou závislost porazit a splní plány, které s Metodem měli, tedy že budou pracovat v horském hotelu a přestanou užívat drogy.

Alice Lánská je bystrá, citlivá a tvrdohlavá dívka, která se velmi těžce nese pozornost rodičů upřenou pouze na jejího bratra a na zhoršení průměru. Kvůli vysokým nárokům a chybějící podpoře ze strany rodiny se rozhodne užívat tablety zlepšující výkon ve škole. Alice je neustále kárána a opravována. Její úspěchy přijímají rodiče automaticky a všímají si pouze neúspěchů. Alice se snaží rodičům zavděčit a je schopna pro to udělat vše. Její citizádostivost se však během prázdnin změní a začne bez vědomí rodičů brojit proti jejich výchově a dělat vše přesně naopak. Alice se upne na svou lásku Metoda. Kvůli kterému je ochotna změnit celý svůj život. Začne brát drogy, lhát rodičům, přestane chodit do školy, krade, a dokonce naláká dvě mladé dívky do léčky a ty jsou pak prodány do zahraničí jako prostitutky. Později v léčebně lituje všech špatných věcí a chce se jednoho dne vrátit k životu bez drog.

Alice mívala dlouhé vlasy, které si nechá ostříhat nakrátko a obarvit na dvě barvy těsně před začátkem nového školního roku. Její ruce a všechna místa, kde je možné nahmatat žíly, jsou rozpíchané. Kvůli užívání drog velmi zhubla v obličeji a zestárla. V léčebně nosí pouze dlouhé rukávy, které zakrývají její abscesy.

Příběh je stejně, jako kniha Jmenuji se Martina rozdělen do dvaceti kapitol a zároveň se dělí do dvou linií, které jsou vždy obsaženy v každé kapitole a postupně se střídají. První linie, psaná jako terapeutický deník, obsahuje dětství hlavní postavy a končí příchodem do léčebny v Bezděkově. Druhá linie, zvýrazněná tučným fontem, popisuje život v léčebně.

Hlavním motivem románu je osamělost a následný vzdor. Alice žárlí na svého bratra, který měl veškerou pozornost rodičů. Snaží se získat co nejlepší známky, ale rodiče nic neocení, tudíž se proti jejich výchově spojené se zákazy postaví. Jakmile rodiče zjistí, že je Alice narkomanka, získá jejich pozornost. Bohužel je pozdě a Alice, ač by ráda, nedokáže svoji závislost ovládat. Osamělost a vzdor je spojena s tématem boje, který Alice prožívá. Nejprve bojuje s nezájmem rodičů, později se svou závislostí.

Deníková část obsahuje retrospektivní kompozici, která popisuje příběh končící v léčebně v Bezděkově a zároveň nám oznamuje, že Alice bude další den propuštěna na první samostatnou vycházku. „Půl dne budu v té džungli venku úplně sama. Ale já věřím, že to dokážu.“⁹⁶ Vypravěč je osobní a je použita ich-forma. Druhá linie líčící život v léčebně má chronologický postup. Vypravěč je autorský a je použita er-forma. „Znovu se obrátila a zadávala se do Metodových očí, kterým ani matnost nekvalitní fotky neubrala na lesku.“⁹⁷

V knize se objevuje nespočet přímých řečí a dialogů. Nejvíce je v textu zastoupen nespisovný útvar českého jazyka, slang mládeže (dýza, mařka), drogový slang (buchna, perník, nastřelit, trip, zlatá rána) a obecná čeština. „Udělá to párkrát, pokud při tom ovšem hned napoprvý nezhebne, a má rozleptanej nos a vylízanej mozek.“⁹⁸

Součástí textu je krátká ukázka z povídky Proměna od Franze Kafky a dopisy, které byly Alici doručeny do léčebny. Popsány jsou i terapeutické metody používané při léčbě narkomanů.

Příběh má otevřený konec. Čtenář je seznámen s její jednodenní propustkou mimo léčebnu, která ji čeká následující den. Ačkoliv Alice dlouhou dobu abstinguje a nacvičuje odmítnutí drogy, zároveň dodává: „Ta touha po fetu už ve mně bude až do smrti.“⁹⁹ Před čtenářem se otevírá několik eventualit: Alice volný den zvládne a drogu nepožije, Alice drogu požije, v horším případě se může objevit i „zlatá rána“ a Alice zemře.

7.3.2 Lenka Lanczová – Oranžové blues

Hlavní postavou příběhu je sedmnáctiletá studentka gymnázia Marcela Axmanová. Její otec pracuje jako šéf montážní čety a pracovně jezdí a létá po celém světě. Otec musí odcestovat za prací na několik měsíců do Egypta a je doprovázen svou manželkou. Jelikož Marcela studuje na gymnáziu, její rodiče se domluví s příbuznými, že jejich jediná dcera

⁹⁶ Tamtéž, s. 124.

⁹⁷ Tamtéž, s. 54.

⁹⁸ Lenka Lanczová, 1997, str. 48.

⁹⁹ Tamtéž, s. 125.

stráví poslední týdny školního roku u nich v rodinném domě v Nížanech, a poté odletí spolu s dalšími montážníky do Egypta za rodiči, se kterými prožije celé prázdniny.

Marcela s plánem rodičů nesouhlasí, protože by raději zůstala v jejich bytě sama a nadále se stýkala se svým přítelem Daliborem, který studuje na vysoké škole v Praze. I přes protesty se musí přestěhovat na venkov do rodiny strýce Pavla Hájka a jeho ženy Magdy. Hájkovi mají tři děti, Míšu, Káju a Rebeku. Marcela si hned po příjezdu k Hájkům začne určovat pravidla a vystěhuje o rok mladší sestřenicí Míšu do pokoje k sourozencům, aby mohla využívat její pokoj, který je jako jediný v přízemí. Problém nastává kvůli odlišnému životnímu stylu rodin. Marcela není zvyklá na velké společné snídaně, procházky, společenské večery a pomoc v domácnosti. Velmi často dochází ke sporu mezi Magdou a Marcelou, protože se teta snaží naučit Marcelu zdravějšímu životnímu stylu, řádu a smyslu pro pořádek. Marcela, která je v pubertě, bere každou i dobře míněnou připomínku jako útok na její osobu.

Jelikož Marcela musí jezdit po vyučování ihned autobusem do Nížan, jednoho dne je přesvědčena svým přítelem, aby šla za školu a mohli spolu prožít intimní chvíle, které oběma chybí. Po nějaké době, kdy Marcela bydlí v Nížanech a s Darkem se přestává vídat pravidelně, si Dalibor nachází novou přítelkyni. Marcelu rozchod velmi bolí a ze smutku sáhne po antidepresivech své matky. „Bezva prášičky, prozíravě si je nacpu do kapsy bundy. Jen co přestanou působit, budu potřebovat další! Kdepak pláč, prášky mi pomůžou zapomenout. Povznesou mě nad všechno a všechny.“¹⁰⁰ Na léky si vytvoří závislost a musí si je brát nejlépe každou hodinu, protože jinak se jí začnou třást ruce. Marcela je ve škole nesoustředěná, neučí se a během pár týdnů si zhorší prospěch až o dva stupně. Její třídní učitel si ji pozve k sobě do kabinetu a dává jí několik kontaktů, kde by mohla najít pomoc s problémem, který ji trápí a negativně ovlivňuje její prospěch. Marcela však pomoc nevyhledá a snaží se ze své závislosti dostat sama. Nevědomky jí pomáhá i strýc, který ji vytáhne brzy ráno z postele na ryby a Marcela si nestačí vzít prášek. Jak rychle začala brát antidepresiva, tak poměrně rychle přestala. Našla zalíbení ve svém sousedovi Kryštofovi, který je ve vesnici považován za problémového mladého muže. Zároveň sváděla Míši přítele Štěpána, aby Kryštof žárlil. Příběh je dále zaměřen na aktivity, kterými se baví mládež na vesnici. Marcela zjišťuje, že Míše závidí partu kamarádů, spoustu aktivit a také rodinu. Marcela mění své chování, pomáhá v rodině, chodí s Míšou

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 133.

do dramatického kroužku a na vesnické zábavy. Příběh končí odletem do Egypta, kdy se po cestě seznamuje s mladým montážníkem, který s ní flirtuje.

Marcela je pěkná, útlá a krátkovlasá blondýna se smyslem pro humor. Ve škole vyniká v anglickém jazyce díky několika pobytům v zahraničí kvůli otcovým zakázkám. Je inteligentní, sobecká, vztahovačná a tvrdohlavá. Jelikož si Marcela prochází obdobím puberty, které ji ovlivňuje, velmi lehce se zamiluje do někoho jiného a je ochotná pro něj udělat cokoliv.

Knihy je rozdělena do patnácti kapitol a každá kapitola má svůj název. Hlavním motivem románu je odloučení. Když rodiče odjedou do Egypta a Marcela se musí přestěhovat do Nížan. V Nížanech je bez rodičů a bez Darka, který za ní odmítá do Nížan dojíždět, dále je bez přátel, bez kulturního vyžití, na které je zvyklá. Většinu času tráví úmyslně sama zavřená pokoji. Postupem času se do aktivit probíhajících ve vesnici zapojuje a začíná být spokojená i aktivní. Nastane však další vlna odloučení, kdy musí opustit Hájkovy, na které si zvykla a má je ráda. Odloučení je spojené i s jejími intimními vztahy (rozchod s Darkem a poté s Kryštofem). Motiv odloučení se neobjevuje pouze u hlavní aktérky, nalezneme ho např. u kamarádky Lucie a jejího přítele, u Míši a Štěpána a v neposlední řadě u adoptovaného Kryštofa v podobě odloučení od jeho biologických rodičů. Každé odloučení je spojené s cestou, která osoby vede dál, ačkoliv ne vždy tím správným směrem.

Kompoziční postup je chronologický. Autorka pro vyprávění používá osobního vypravěče a ich-formu. „Po probdělé a bezesporu náročné noci je ze mě troska. Vymilovaná, unavená, slabá. A šťastná, šťastná, šťastná!!!“¹⁰¹ Troufám si tvrdit, že velká část příběhu je tvořena dialogy a přímou řečí. Autorka používá obecnou češtinu, studentský slang a někdy i vulgární výrazy. „To je tma jak v prdeli. (...) Raději kola povedeme, tohle je o hubu.“¹⁰²

Autorka zapojuje smysly čtenáře, protože v částech, kde hraje hudba, nás seznamuje i s přesnou skladbou a jejím interpretem. Součástí příběhu jsou i scény, které popisují sexuální život hlavní postavy. „Vzájemně se hladíme, laskáme a líbáme, načež do mě jemně vstoupí a za příjemné hudby od Enyi, kterou máme oba rádi, se něžně milujeme.“¹⁰³

¹⁰¹ Tamtéž, s. 219.

¹⁰² Tamtéž, s. 188.

¹⁰³ Tamtéž, s. 34.

Příběh je podle mého názoru zbytečně narušován nepodstatným skutečnostmi a situacemi, např. opakované vysvětlování, že malá Rebeka namísto písmene k vyslovuje písmeno t. Dále se pozastavuji nad způsobem práce s tématem závislosti na antidepresivech, jež bylo podle mého názoru využito pouze okrajově, a měla mu být v knize věnována větší pozornost. Z jakékoliv závislosti se osoba nedostane tak lehce a rychle jako hlavní postava příběhu.

Opět se do kontrastu staví dva neporovnatelné příběhy, které spojuje téma drogové závislosti. Alice je dívka, která během krátké doby vystřídá několik druhů drog, stane se narkomankou a musí se léčit v psychiatrické léčebně. Marcela si utvoří také závislost, ale na utišujících lécích, které mají tlumit její smutek kvůli zlomenému srdci. Marcela se ze závislosti dokáže dostat sama, zatímco Alice musí na odvykací kúru a pak do léčebny. Rozdíl je v míře závislosti, Marcela se rozhodne, že léky už nikdy nepožije, ale Alice, která doufá, že s drogami skoncuje, ví, že pokud se dostane do blízkosti drogy, bude přemožena vlastním tělem a drogu si aplikuje. Osud Alice je nejistý. Ivona Březinová opět čerpá ze zkušeností odborníků a narkomanů. Příběh Lenky Lanczové se závislostí na lécích zabývá pouze okrajově.

7.4 Cestování

7.4.1 Martina Drijverová – Lenka au-pair

Hlavní postava, osmnáctiletá Lenka, má po maturitě a neví, co bude dál dělat, protože nesložila přijímací zkoušky na medicínu. Rodiče jsou rozvedení, otec Lenky žije ve Francii a nabídne dceři, že jí zaplatí půlroční studium na zahraniční univerzitě. Matka, se kterou Lenka žije v České republice, souhlasí a posílá Lenku do Paříže. Lenka se loučí se svým přítelem Petrem, který se na lékařskou fakultu dostal, a odlétá. Po příletu se sejde s otcem a zjistí, že jí sice zaplatí školné a bude posílat kapesné, ale Lenka bude muset pracovat jako au-pair. Je velmi zklamaná, myslela si, že šest měsíců stráví se svým otcem a jeho novou rodinou. To, že by měla žít v úplně cizí rodině, ji ani nenapadlo.

Lenčina rodina je vysoce společensky postavená, paní Du Chardinová je hraběnkou a pán hrabětem. V rodině jsou dvě děti – Philippe, 7 let, a Patrick, 3 roky. Lenka s nimi tráví pět hodin denně a ve volném čase chodí na jazykový kurz na Sorbonnu. Potkává různé osoby (Reiko, Carmen, Paul, Thibault), zažívá nové situace (např. je herečkou v Thibaultově absolventském filmu), učí se výchově a řešení dětských starostí (např. když má jeden z chlapců horečku), poznává Paříž, a dokonce tráví Vánoce

a Silvestr s hostitelskou rodinou v Bretani. Mezi tím se sbližuje s Thibaultem, který je jí víc než sympatický, ale Lenka si uvědomuje, že chodí s Petrem, kterého nemůže podvést. „Jsem blázen, vid'. Chtěl bych ... Ale nedokážu to. Přimět tě, abys ho zradila.“¹⁰⁴

Lenka úspěšná skládá závěrečnou zkoušku a získává certifikát. Loučí se s rodinou, přáteli a odjíždí zpět domů. Je šťastná, že je doma, ale čeká ji jedno nemilé překvapení. Petr ji podváděl. Nejvíce na tom Lenku mrzí fakt, že kdyby to věděla, mohla prožít Vánoce s Tibaultem. Nicméně Lenka dodává: „Nebude sám. Když mohl jet do Švédska, může přijet i za mnou. Třeba hned. Napíšu mu... ne, pošlu telegram!“¹⁰⁵

Lenka je hubená modrooká blondýna, inteligentní, pracovitá, odvážná, rozumná a přátelská. Ačkoliv se nikdy o malé děti nestarala, byla schopna okamžitě zareagovat a převzít za ně zodpovědnost. Myslela na svou matku, která se o ni velmi bála, a snažila se nezatěžovat svými problémy, protože si uvědomila, že se pro ni matka snaží udělat to nejlepší (např. jí našetřila na letenku).

Knihy je rozdělena do šestatřiceti kapitol. Název kapitoly je zároveň začátkem první věty, kterou je uvozen odstavec. Hlavním motivem románu je odloučení. Odloučení otce, když byla Lenka dítě, odloučení od snu být lékařkou, odloučení matky a přítele Petra spojené s cestou do Paříže, odloučení od české kultury a jazyka, opětovné odloučení od otce, odloučení od hostitelské rodiny, přátel a Thibaulta spojené s návratem domů. Hlavním důvodem odloučení je cesta, ať už do Francie, či domů.

Kompoziční postup je chronologický, s výjimkou první kapitoly, kdy se Lenka obrací do minulosti a vzpomíná na začátek vztahu s Petrem: „Lenka se usadila do křesílka tak, aby na tabuli viděla. Ještě nikdy neletěla letadlem. (...) Jakou měla radost, když Lenka poprvé přivedla Petra domů a řekla, že on bude taky dělat zkoušky na medicínu!“¹⁰⁶ Příběh je zprostředkován autorským vypravěčem a vyprávěn er-formou.

V případech, kdy vede Lenka vnitřní monolog, je využívána ich-forma „Co bych dělala toho půl roku doma? myslí si Lenka.“¹⁰⁷ V knize je mnoho dialogů a úryvků z dopisů mezi Lenkou a matkou: „Copak se za Tebe stydí? Jsi hezká, dobře vychovaná, měl by na Tebe být pyšný... Chová se jako hulvát...“¹⁰⁸ a Lenkou a Petrem. Spisovatelka používá hovorovou češtinu, francouzská slova a úryvky z českých i francouzských písní: „T'es l'homme, t'es l'homme qu'il me faut... Jsi ten, kterého potřebuji...“¹⁰⁹

¹⁰⁴ Martina Drijverová, 2004, s. 145.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 153.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 6-7.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 51.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 72.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 134.

Knihy obsahuje podrobnější popisy, které čtenáři pomáhají dotvořit si představu např. o francouzské snídani: „Zvláštní je, že káva se tu nepije z hrnků, ale z velkých misek bez ouška a namazané bagety si do kafe každý namáčí. Pokud na nich není med a marmeláda, samozřejmě! Máslo je obyčejné, ale i solené, a vůbec nechutná špatně!“¹¹⁰

Příběh má podle mého názoru otevřený konec, protože ačkoliv lze chápat Lenčinu pozvánku pro Thibaulta jako začátek jejich vztahu, čtenář neví, jaká bude jeho reakce. Musím se zamýšlet nad faktem, že oba mladé lidi dělí velká vzdálenost, a nad řadou dalších skutečností. Nikde není řečeno, že když Lence nevyšel vztah s Petrem, vztah s Thibaultem dopadne dobře. Jistá otevřenost, nedorečenost narativní linie je jedním ze znaků moderní tzv. problémové prózy pro mladé čtenáře a sblízuje je tak s tímto typem prózy určené dospělým čtenářům.

7.4.2 Věra Řeháčková – Bezhlavě do maléru

Hlavní postavou románu je Adéla Remešová, třináctiletá dívka, která navštěvuje soukromé víceleté gymnázium v Praze. Adéla je pohledná blondýna s dlouhými vlnitými vlasy. Její vysoce vzdělaní rodiče na ní nemají dostatek času. Adéla je chytrá dívka, která má výborný prospěch, až na matematiku a fyziku, protože trpí diskalkulií. Otec Adély má na ni vysoké požadavky a na její specifickou poruchu počítání nebere ohled.

Rodina jede na vánoční svátky do Thajska, kde jsou svědky živelné katastrofy – tsunami. Podaří se jim přežít, ale jejich psychika je tím ovlivněna. Adéla se poprvé ve svém životě setkává se smrtí a je v šoku „Rvala jsem si vlasy. Ječela jsem. (...) Pobřeží poseté těly oblečenými do pestrobarevného ošacení nebo plavek. Tělo vedle těla. Desítky? Ne, stovky těl.“¹¹¹ Po příletu do České republiky je nucena navštěvovat psychologa, protože má noční můry a strach z vody. Školní prospěch je negativně ovlivněn a na konci roku získá na vysvědčení čtyřku z matematiky. Adéla se bojí svého despotického otce a utíká z domova. Cestuje na Moravu, ale protože se ve vlaku setkává s romským děvčetem Ankou, usídli se spolu s ní v romské čtvrti v Břeclavi. Adéla si ostříhá, obarví vlasy a změní jméno na Dádu, protože je považovaná za pohřešovanou a její fotografie jsou všude v novinách. Náhodou se dozvídá, že ji romská rodina chce vyměnit za velké výkupné, a tak utíká. Nemá žádné peníze, protože byla okradena. Dostává se do Brna, kde se seznamuje s partou chlapců, kteří ji vezmou mezi sebe. Jedná

¹¹⁰ Tamtéž, s. 42.

¹¹¹ Věra Řeháčková, 2005, s. 17.

se o gang, který okrádá lidi a obchoduje s dívkami. Adéla vážně onemocní a díky tomu není prodána na prostituci. Mladík z party, Dominik, její bezvládné a umírající tělo odveče k silnici a zavolá rychlou záchrannou službu. Adéla se z oboustranného zápalu plic dostane a setká se s matkou, která mezitím opustila jejího otce, protože nemohla vydržet jeho despotické chování. Otec, který v Thajsku přišel i o svou milenkou, se zblázní a je v psychiatrické léčebně. Adéla vše vyličí policii, protože se bojí o další dívky, které by mohly být nuceny k prostituci.

Matka koupí dům v Hradci Králové a vše se zdá jako ideální nový začátek. Ale otec uteče z léčebny a unese Adélu na svou chatu, kde se scházel kdysi se svou milenkou. Začne blouznit, nechce pustit Adélu zpět k matce. Dívka se rozhodne utéct a od sousedů telefonuje matce, protože se všeho nejvíc se bojí toho, že si bude matka myslet, že znovu dobrovolně utekla. Nakonec vše dobře dopadne a matka s dcerou začínají nový život, a to bez tyranizujícího otce.

Adéla je inteligentní, sebevědomá a zároveň osamělá dívka, která po těžké životní zkušenosti trpí nesoustředěností, bludy, strachem, ještě větší samotou a výkyvy nálad „Asi mám skutečně pláč se smíchem v jednom pytlíku“¹¹². Podle poslední věty, kterou je ukončena kniha „Už nikdy nezvednu kramle, slibuji.“¹¹³ může čtenář předpokládat, že se dívka po citové stránce vyrovnala a je ochotna začít nový život.

Knihy je rozdělena do osmnácti kapitol. Hlavním motivem románu je strach – z otce a z vody. Kvůli strachu dívka opouští rodinu a dostává se do dalších nebezpečných situací, které ovlivňují její psychiku. Tématem je cesta, ať už do exotiky, nebo po České republice. Dívka pod vlivem strachu a nebezpečí mění několikrát své místo působení – Thajsko, Praha, Břeclav, Brno, Hradec Králové. Děj začíná během vánočních svátků a končí nástupem do školy (měsíc září) následujícího roku, samotný útěk probíhal zhruba jeden měsíc (od konce školního roku do neurčitého data v srpnu).

Skoro celý chronologicky řazený příběh vypráví hlavní hrdinka Adéla v ich-formě: „Jmenuji se Adéla Remešová. (...) Jak tak sleduji svůj obličej v zrcadle, musím uznat, že jsem v celku pohledná holka.“¹¹⁴. Výjimkou jsou dvě kapitoly. Jednu z nich vypráví chlapec Dominik, který zachránil Adéle život. „Všecko se změnilo, až když se vobjevila Adéla. Ta holka mně padla do voka (...).“¹¹⁵ a druhou vypráví sama autorka – jedná se o jediné místo, v němž je použita er-forma: „Ošetřující sestra ji pohládila

¹¹² Tamtéž, s. 38.

¹¹³ Tamtéž, s. 157.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 5.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 115.

po tváři. Měla doma přibližně stejně starou dceru.“¹¹⁶

V textu se objevuje obecná čeština (votřel jsem), slang (šalina) a expresivní výrazy (kramle). Často jsou používány dialogy a vnitřní monolog hlavní postavy. Zajímavou částí je vložený článek z novin, který píše o zmizelé dívce s iniciály AR, „Jednou z dívek, která kvůli špatnému vysvědčení odešla z domova, je třináctiletá AR.“¹¹⁷

Příběh má podle mého názoru až moc zvrátů a nečekaných situací, které se mi zdají zbytečné a ruší přirozený vývoj. Hlavní postava se tak poněkud neústrojně dostává z jednoho problému do dalšího. Jako příklad je možno uvést tematiku romského prostředí, jehož vnitřní složitost je pouze naznačena.

Shrneme-li cestování Adély a Lenky, dojdeme k závěru, že se jedná o protiklady. Lenka jela do Francie se strachem a odjížděla s nadšením, zatímco Adéla letěla do Thajska plná očekávání a vrátila se s nejhorším životním zážitkem. Každá na dobu strávenou v zahraničí bude vzpomínat, ale Lenka na rozdíl od Adély v dobrém. Lenčin příběh má otevřený konec, protože čtenář může jen odhadovat, jestli bude reálně navázat vztah s cizincem, ačkoliv se mají rádi. Adélin příběh je ukončen počátkem nového života, ze kterého zmizel despotický otec a manžel. Martina Drijverová oproti Věře Řeháčkové nabízí čtenářům prostor pro vlastní fantazii a dotvoření příběhu.

7.5 Obecně svět dospívání

Vliv dospívání se promítá ve všech výše uvedených prózách s dívčí hrdinkou. Jak již byla zmíněno, adolescence a formování osobnosti je pro každou dívku složitým obdobím, kvůli fyzickému i psychickému vývoji.

Dívky se zajímají o druhé pohlaví, začínají navazovat milostné vztahy, se kterými je spojen první polibek, první pohlavní styk a první zklamání v lásce. V tomto věku jsou dívky citlivé i na vnímání okolí. Rozlišují fungující i nefungující vztah rodičů a celkové poměry v rodině. Dívky s neúplnou nukleární rodinou, ať už kvůli rozvodu, smrti, či pracovní vytíženosti rodiče, jsou negativně ovlivněny. Anorektička Martina trpí poruchou příjmu potravy je z neúplné rodiny, protože je otec opustil. Modelka Martina má sice oba rodiče, ale ti jsou zaslepeni možným úspěchem své dcery. Počítačová expertka Míša je vychovávána chůvou, protože otec je pracovně vytížený a matka je mrtvá (fakticky ukrytá a žijící ve Švýcarsku). Odvážná Sára je vychovávána matkou, protože otec pracuje jako námořník v Holandsku a domů jezdí jednou do roka.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 121.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 61-62.

Narkomanka Alice má otce, který rodinu podporuje jen finančně, a matku, která se snaží skloubit výchovu a kariéru. Ačkoliv má Marcela kompletní rodinu, zjišťuje, že jí rodiče nevěnují příliš pozornosti, a cítí se později daleko lépe v rodině svého strýce, kde je rodina na prvním místě. Cestovatelka Lenka trpí po zjištění, že její otec ji nechce představit své nové francouzské rodině. Tsunami poznamenaná Adéla má strach ze svého otce, který na ni má pouze vysoké nároky, ale podpory se od něj nedočká, protože je pracovně vytížen, a později ho dokonce s matkou opustí, protože měl milenkou a zbláznil se.

Každá dívka, která se v období adolescence formuje a „bojuje“ s vlastním tělem i myšlenkami, má nelehké období. Přidám-li navíc rodinné problémy, za které častokrát sama nemůže, ale je jimi zpravidla negativně ovlivněna, nepřekvapuje mě, že se dostane do situace, která může ohrozit její život. Nerada bych tvrdila, že za všechny problémy mohou rodiče, ale na druhou stranu musí rodiče své děti podporovat a pomáhat jim. O to víc ve složité době dospívání, světě plném větších možností a závaznějších hrozeb. Příklady možných hrozeb a nových možností jsou reprezentovány jednotlivými výše uvedenými příběhy s dívčí hrdinkou.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Obecně o praktické části

Praktická část diplomové práce obsahuje tři podkapitoly: dotazník pro žákyně 2. stupně ZŠ, dotazník pro vyučující českého jazyka/literatury a čítanky. Vytvořila jsem jeden dotazník pro studentky a jeden dotazník pro vyučující. Dotazníky jsou součástí příloh.

Zaměřila jsem se na možnost porovnání čtenářských zkušeností dívek z hlavního města s dívkami z menšího města, v našem případě z Českých Budějovic.

Oslovila jsem Základní školu a Mateřskou školu J. Š. Baara, pracoviště v ulici Nová 5 (České Budějovice), nynější Základní školu Nová. ZŠ Nová byla součástí ZŠ a MŠ J. Š. Baara od 1. 9. 2005 do 31. 8. 2016, tedy i v době mé průběžné pedagogické praxe z českého jazyka a literatury. Dnes jsou školy rozděleny a fungují jako dvě samostatné základní školy. Dotazníkového šetření se zúčastnily rovněž dívky ze Základní školy Tábořská (Praha).

Pro zjednodušení neuvádím v textu celá jména základních škol, které se účastnily dotazníkové šetření, ale rozděluji je zkráceně podle města.

Podle Českého statistického úřadu a počtu obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2016¹¹⁸ mají České Budějovice 93 513 obyvatel a jsou sedmým nejlidnatějším městem České republiky. Praha s 1 267 449 obyvateli obsadila první příčku seznamu.

Základní školy jsem oslovila emailem. Dotazníky k vyplnění jsem v případě Českých Budějovic zaslala poštou ve školním roce 2015/2016, pražskou Základní školu jsem navštívila osobně ve školním roce 2016/2017. U vyplňování jsem osobně nebyla, dotazníky byly rozděleny mezi vyučujícími a ti je rozšířili mezi žákyněmi.

8.1 Dotazník pro žákyně 2. stupně ZŠ

Dotazník pro žákyně 2. stupně základní školy se skládá z dvanácti otázek. Jelikož se zde objevují otázky otevřené a standardizované, jedná se o polostrukturovaný typ dotazníku. Každá otázka je graficky znázorněna, celkové grafy jsem zařadila do textu. Podrobnější diagramy, které charakterizují jednotlivé základní školy a jejich výsledná data, jsou uvedeny v příloze.

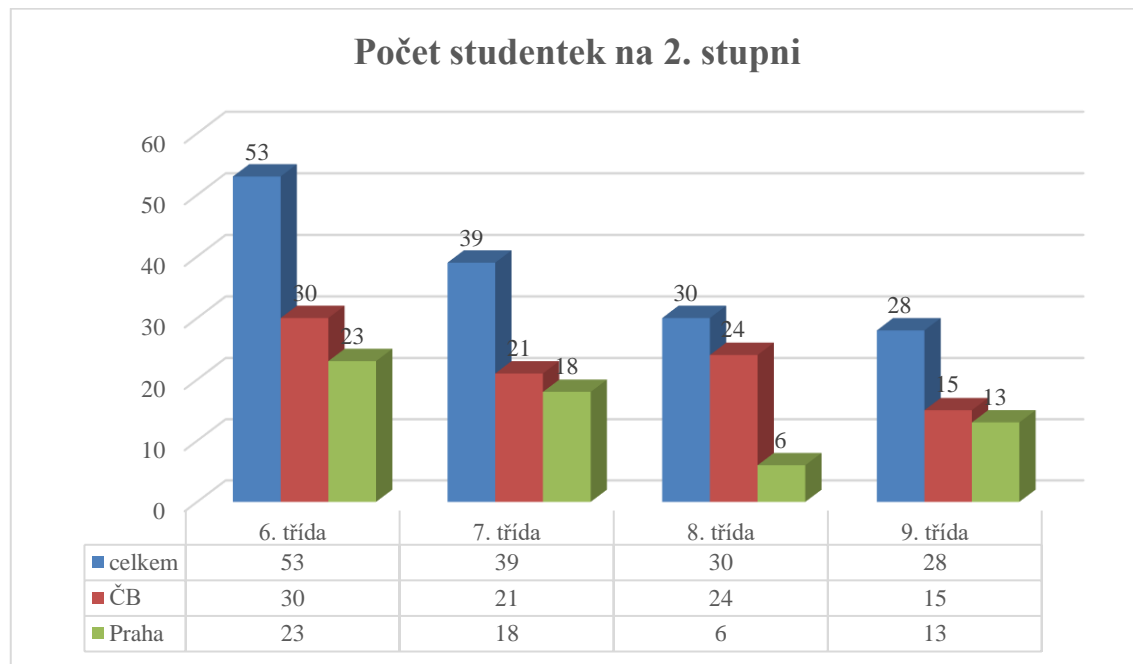
¹¹⁸ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2016 [online]. [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853387/1300721603.pdf>

Rozhodla jsem se špatně zařazené autory (např. národnost, literární žánr) uzнат do celkového počtu i grafu a upozornit na ně v textu, který se váže k určitému diagramu. Pokud bych z dotazníku vyloučila každou špatnou odpověď, nezbylo by příliš odpovědí, se kterými bych mohla dál pracovat. Ocenila jsem tím snahu a odvalu dívek uvést i případně špatné autory. Tyto nesprávné odpovědi nám většinou vypovídají o autorech, které dívky čtou nebo si je pamatují z hodiny literatury. Chyby v poslední otázce, kdy se číslovala témata dle zajímavosti, by bohužel v takovém množství podaly zkreslený pohled na jednotlivá témata. Dotazníky, které neměly v poslední otázce uvedená čísla 1, 2, 3, 4, 5, jsem vyloučila z vyhodnocení poslední otázky.

V případě, že se v jednotlivých otázkách nerovná celkový součet žákyň 150, některá v dívek na otázku neodpověděla.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 150 žákyň, 53 dívek v době dotazníku navštěvovalo 6. třídu, 39 dívek 7. třídu, 30 dívek 8. třídu a v 9. třídě bylo celkem 28 žákyň. Z grafu lze vyčíst, že nejvíce dívek je z Českých Budějovic, a to i při rozdělení dívek do jednotlivých ročníků.

Obrázek č. 1: Počet studentek na 2. stupni

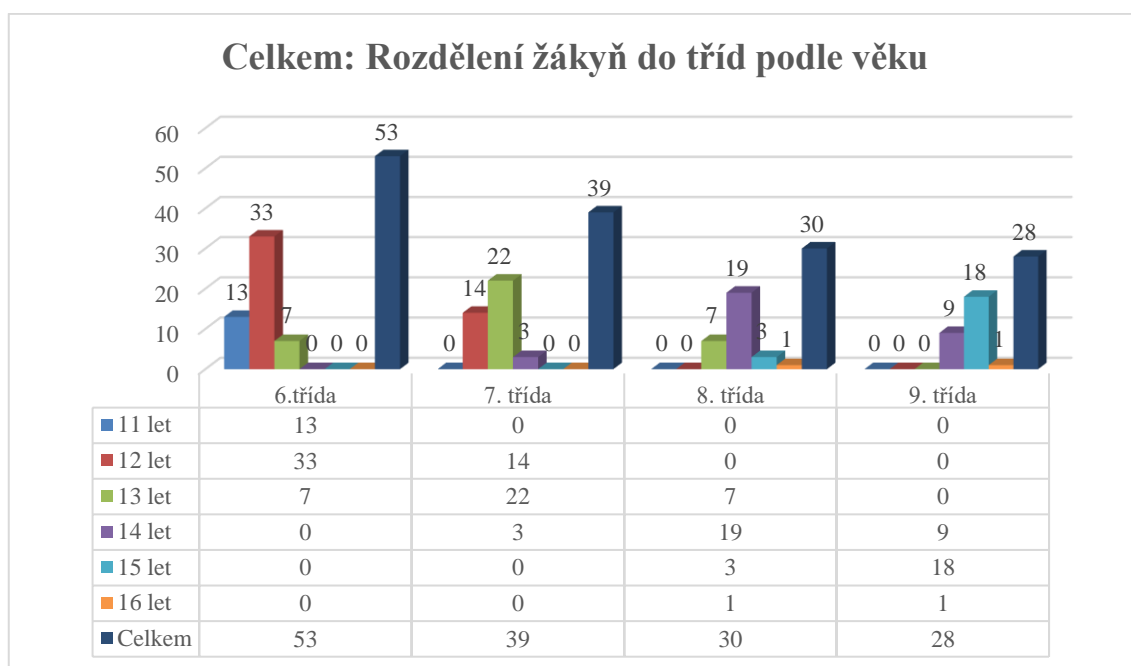
Druhou otázkou jsem zjišťovala věk respondentek. V 6. třídě na obou základních školách se objevují jedenáctileté, dvanáctileté a třináctileté žákyň. V Českých Budějovicích jsou tři jedenáctileté, jednadvacet dvanáctiletých a šest třináctiletých. V Praze je deset jedenáctiletých, dvanáct dvanáctiletých a jedna třináctiletá žákyň.

7. třída v Českých Budějovicích se skládá ze dvou dvanáctiletých, šestnácti třináctiletých a tří čtrnáctiletých. Praha má v sedmé třídě pouze dvanáctileté a třináctileté žákyně, přesněji dvanáct dvanáctiletých a šest třináctiletých.

8. třídu v Českých Budějovicích navštěvují třináctileté až šestnáctileté žákyně, podrobněji dvě třináctileté, osmnáct čtrnáctiletých, tři patnáctileté a jedna šestnáctiletá. V Praze oproti Českých Budějovicím studuje pouze pět třináctiletých a jedna čtrnáctiletá žákyně.

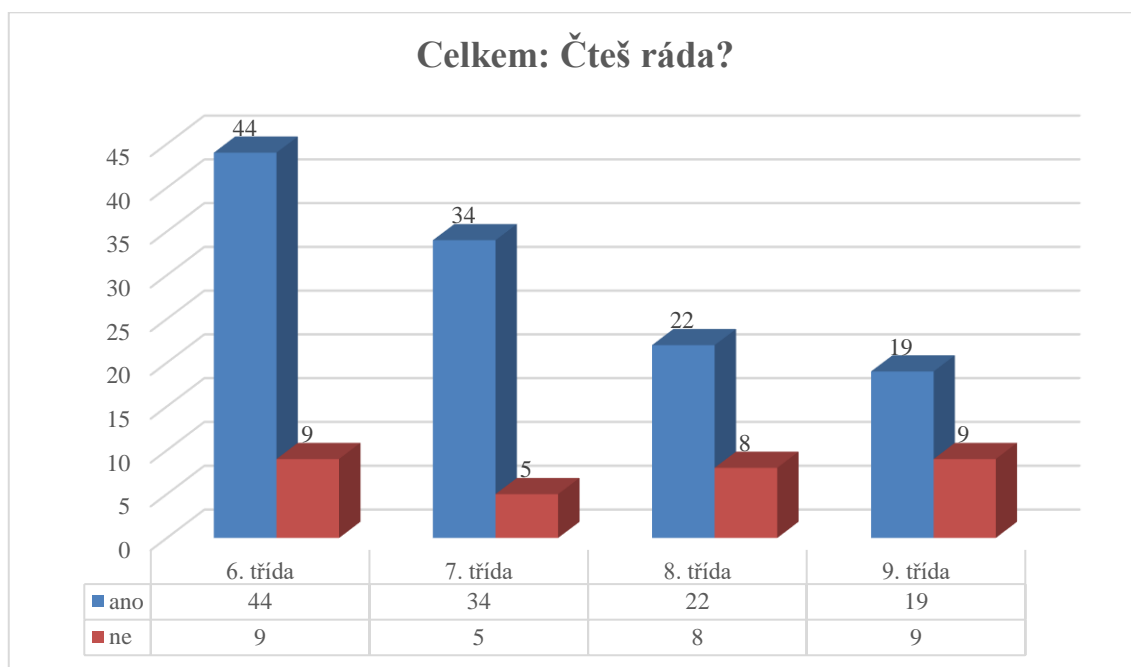
Součástí kolektivu 9. třídy v Českých Budějovicích je jedna čtrnáctiletá a čtrnácet patnáctiletých žákyně. Na rozdíl od Českých Budějovic, kde jsou jen čtrnáctileté a patnáctileté dívky, studuje v Praze i jedna šestnáctiletá žákyně spolu s osmi čtrnáctiletými a čtyřmi patnáctiletými.

Obrázek č. 2: Celkem: Rozdělení žákyň do tříd podle věku

Na dichotomickou otázku „Čteš ráda?“ odpovědělo kladně téměř 80 % všech dotázaných. Úmyslně jsem dala na výběr pouze dvě varianty: ano, ne. Domnívám se, že pokud by v nabídce byla další možnost a jednalo by se o otázku trichotomickou, zvolila by tuto variantu většina a já bych nezjistila, jestli převažuje kladný, nebo záporný postoj.

Obrázek č. 3: Celkem: Čteš ráda?

Následující položka dotazníku byla zaměřená na výběr knih. Zajímalo mě, zda jsou čtenářky při výběru knih samostatné, nebo dají na doporučení ostatních. Dívky měly na výběr z šesti možností a mohly zakroužkovat libovolný počet položek. Bohužel jsem až při vyhodnocování zjistila, že by bylo dobré zařadit další položku „Knihy mi vybírají rodiče/příbuzní“.

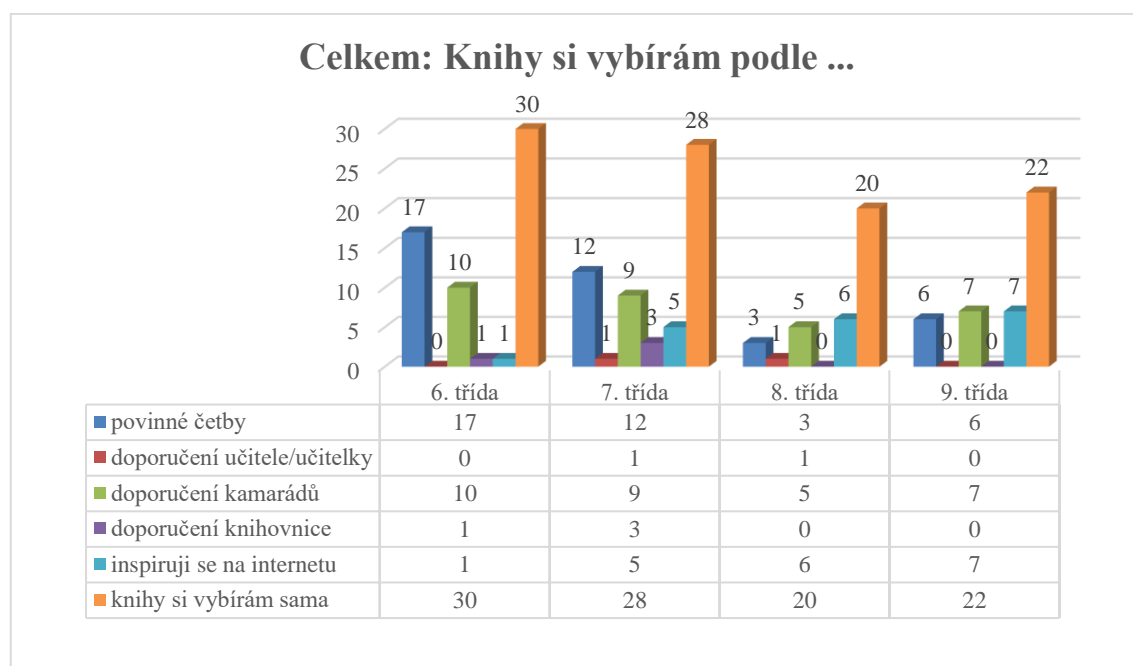
V Českých Budějovicích je výběr knih ovlivněn vlastním vkusem, protože v každém ročníku byla nejčastěji označena varianta „Knihy si vybírám sama“. Inspirace na internetu, povinná četba a doporučení kamarádů jsou dalšími nejčastějšími odpověďmi.

V Praze je také nejčastěji zvolena odpověď „Knihu si vybírám sama“, ačkoliv v 6. ročníku je na prvním místě povinná četba. Dále se objevuje inspirace na internetu a doporučení kamarádů. Zajímavým faktem je, že doporučení učitele nebylo zvolené ani jednou.

Sečtu-li výsledky Českých Budějovic a Prahy, dojdou k závěru, že ve všech ročnících si žákyně vybírají knihy samy. V 6. a 7. ročníku je na dalším místě výběr dle povinné četby a doporučení kamarádů. Na druhém místě se v 8. ročníku objevuje inspirace na internetu, třetí příčku obsadila možnost „doporučení kamarádů“. V 9. ročníku se o druhé místo dělí varianta „inspirace na internetu“ a „doporučení kamarádů“. Povinná četba stojí hned o jednu příčku pod nimi.

Z výzkumu vyplývá, že jsou žákyně ve výběru četby poměrně samostatné. Nemile mě překvapil fakt, že doporučení učitelů je oproti doporučení knihovníků na nižší úrovni. Učitelé jsou s žáky v kontaktu téměř každý den v týdnu, rozhodně častěji než knihovníci, a i přes tuto skutečnost nemají na dívky podle výsledků výzkumu žádný vliv. Nabízí se hned několik otázek: dívky na 2. stupni (oproti 1. stupni) neuznávají autoritu učitele a neberou zřetel na jeho/její doporučení; dívky procházejí pubertou a snaží se osamostatnit i v četbě; učitelé v rámci literatury nedokáží namotivovat své žáky k výběru knih i mimo seznam povinné četby; učitelé žákům nedoporučují jiné tituly. Jistě je více možností, které by mohly vysvětlit tento závěr, ke kterému jsem došla v rámci zpracování výsledků. Každý student (případně každá třída) by měl být z tohoto hlediska hodnocen individuálně.

Obrázek č. 4: Celkem: Knihy si vybírám podle ...

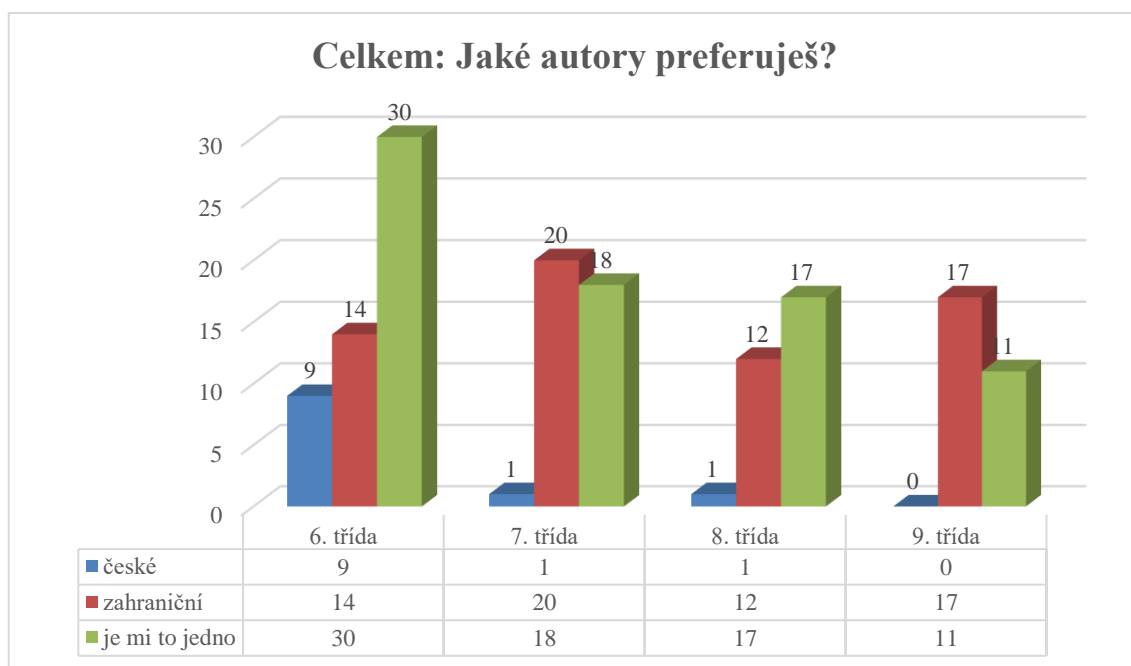
Pátá otázka zjišťovala preferenci českých a zahraničních autorů, žákyně si vybíraly mezi českými, zahraničními autory a možností je mi to jedno.

V 6. – 8. třídě v Českých Budějovicích nezáleželo dívkám na původu autora a v 9. třídě volilo více dívek autory ze zahraničí. Dívky, kterým není jedno, jakého autora čtou, volí především zahraniční autory. Výjimkou je šestá třída, kde upřednostňují české autory.

V Praze žákyním v 6. třídě nezáleží na národnosti autora, ostatní třídy preferují zahraniční autory. V 8. třídě je počet vyrovnaný („je mi to jedno“ a „zahraniční“). Zajímavým zjištěním je, že ani jedna čtenářka z Prahy neupřednostňuje české autory.

V celkovém porovnání je znatelná neobliba českých autorů, v 9. ročníku dokonce čeští autoři nezískali ani jeden hlas. V 7. a 9. ročníku volilo nejvíce čtenářek zahraniční autory, zbylé čtenářky nejsou rozhodnuté, jestli mají raději české nebo zahraniční spisovatele.

Celkem č. 5: Celkem: Jaké autory preferuješ?

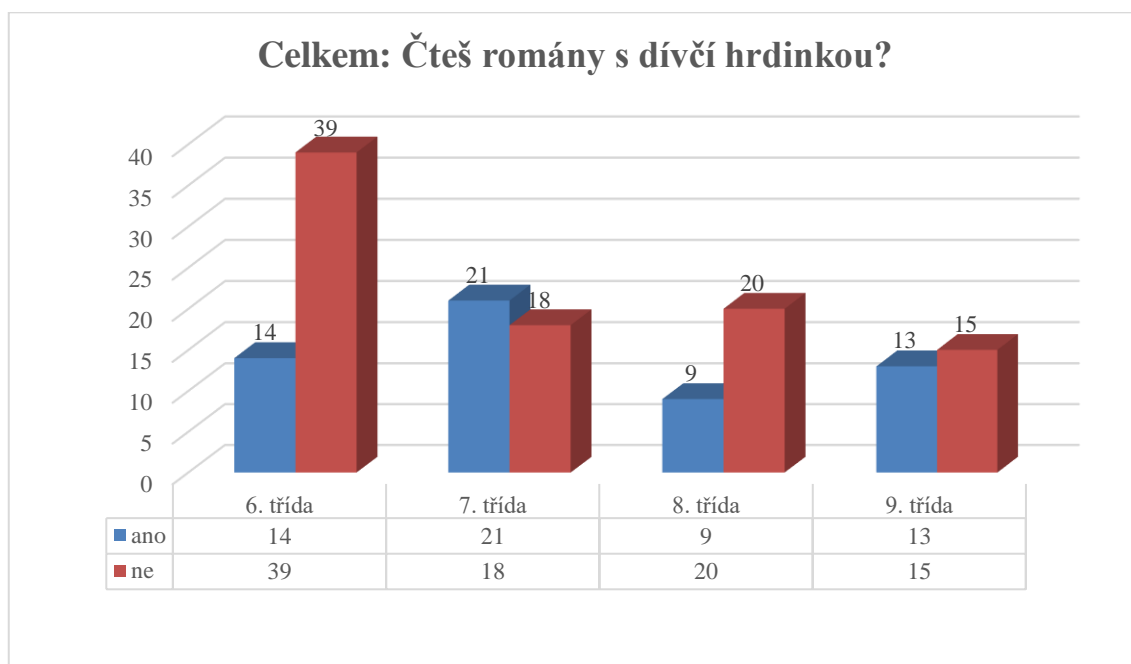
Klíčovým bodem dotazníku je otázka týkající se četby románů s dívčí hrdinkou. Jedná se o dichotomickou otázku. Výsledky této položky, která je založena na próze s dívčí hrdinkou, jsou neuspokojivé.

V Českých Budějovicích bylo nejčastější odpovědí „ne“. Pouze v 9. třídě byla převaha čtenářek, které zajímá téma dívčí hrdinky.

Výsledky Prahy jsou podobné výsledkům z Českých Budějovic. Dívky ve většině případů volily zápornou odpověď. Jen v 7. třídě je více příznivkyň.

Rezultát celkového součtu obou základních škol uvádí, že dívek, které nečtou romány s dívčí hrdinkou je více než těch, které je čtou. Pouze v 7. třídě je převaha dívek, které patří mezi čtenářky tohoto žánru.

Celkem č. 6: Celkem: Čteš romány s dívčí hrdinkou?

První otevřenou otázkou, která navazuje na předchozí dotaz, jsem zjišťovala neoblíbenějšího českého autora/českou autorku. Odpověď jsem dostala pouze od malé části respondentek a z toho několik čtenářek uvedlo zahraničního autora, i když byly tázány na české autory.

Pro představu uvádím několik komentářů, které jsem zařadila do skupiny „neuvedeno“. Často se opakovala odpověď „české knihy nečtu“, „nemám ráda žádného českého autora“, „nemám žádného oblíbeného“, „nevím“, „nevím, čtu, co musím“, ale v ojedinělém případě jsem se setkala s odpověďmi „u knížek se na autory nedívám“ nebo „čtu knihy podle obsahu, ne podle autora“. Ostatní dívky nechaly otázku nevyplněnou, v jiném případě napsaly zahraničního autora. Původně jsem chtěla zahraniční autory zařadit do skupiny „nevím“, protože jsem se ptala pouze na české autory. To samé platí o českých autorech, kteří nemají nic společného s prózou s dívčí hrdinkou.

Po vyhodnocení všech dotazníků jsem došla k závěru, že jsem ráda, že dívky znají alespoň nějaké autory (ať už zahraniční nebo jiné), proto jsem v grafu vytvořila samostatný řádek pro zahraniční spisovatele. České autory, které tematicky ani žánrově nespádají do naší kategorie, jsem zařadila do pole „uvedeno jméno českého autora/české autorky“.

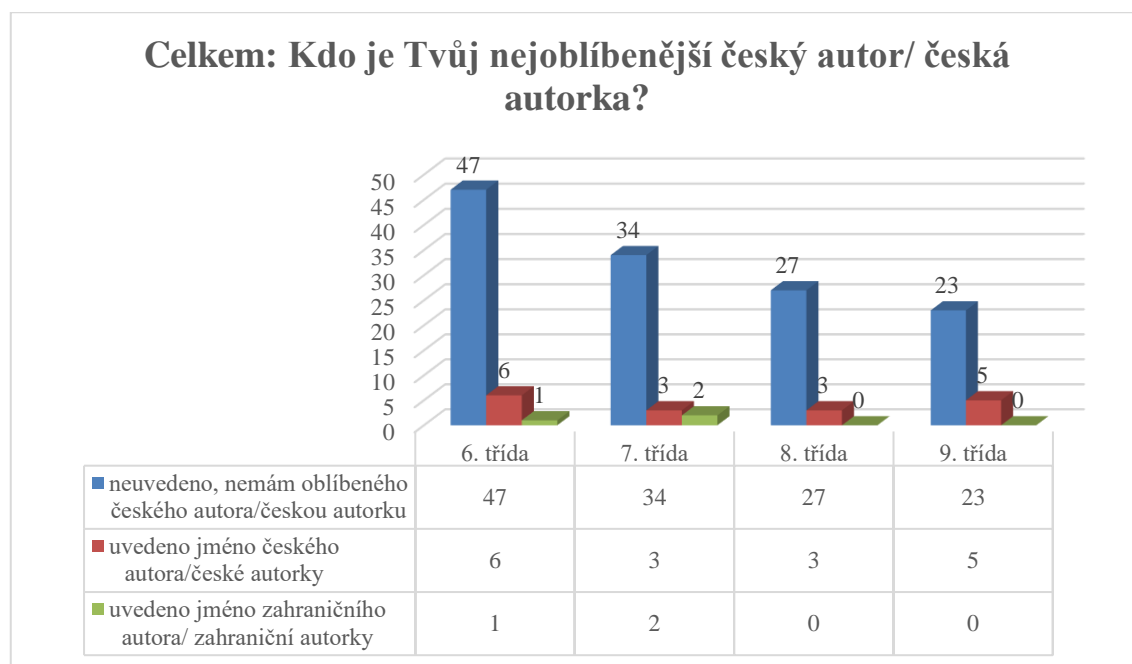
V Českých Budějovicích se mezi českými spisovateli objevili: Božena Němcová (celkem 7x), Ivona Březinová, Karel Čapek (celkem 3x), Věra Řeháčková a Lenka

Lanczová. Jedna žákyně uvedla jména dvou zahraničních autorů: Oscar Wilde, Astrid Lingredová.

V Praze žačka 6. třídy uvedla jména: Karel Čapek, Jan Werich, Karel Jaromír Erben a Václav Cibula. Jiná žákyně téhož ročníku napsala jména zahraničních spisovatelů: Astrid Lingredová, Patrick Carman a J. K. Rowlingová. V 7. třídě byla uvedena jednou žákyní Martina Drijverová a Marcela Remeňová. I v tomto ročníku máme zahraniční autory: John Green, Megan Kingsleyová a Suzanne Collinsová. Ivona Březinová byla v 9. třídě dvakrát označena za nejoblíbenější spisovatelku.

Shrnu-li výsledky této položky, zjistím, že v Praze odpovědělo pouze šest dívek (většinou vyjmenovaly více autorů), oproti tomu v Českých Budějovicích jsem získala konkrétnější odpověď od čtrnácti žákyň (pouze jedna z nich vypsala více autorů). Objevily se zde nepřesnosti spojené s národností autorů a se zařazením do literárních žánrů.

Obrázek č. 7: Celkem: Kdo je Tvůj nejoblíbenější český autor/česká autorka?

Další otázka zjišťovala, zda mají žákyně přehled o autorech, kteří píšou romány s dívčí hrdinkou. Většina žákyň odpověděla negativně. Pole nebylo ve většině případů vyplněné, eventuálně bylo uvedeno „nevím“, „romány nečtu“, „zatím jsem nečetla“ a v jednom dotazníku bylo napsáno „na autory se skoro nikdy nedívám“.

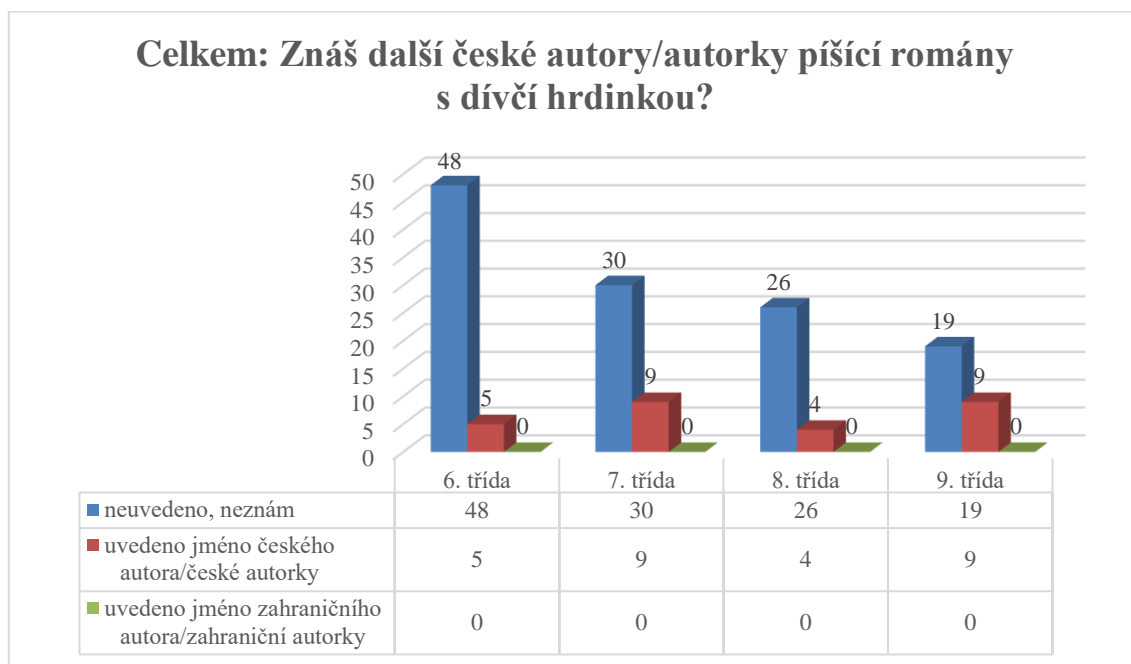
V Českých Budějovicích uvedly dvě dívky knihu Kouzlo od anonyma. Zkoušela jsem knihu dohledat, ale žádnou publikaci, která by neměla autora a jmenovala by se

Kouzlo, jsem bohužel nedohledala. Odpovědi jsem jim, i přes nejasnost o existenci knihy, uznala a zařadila do pole „uvedeno jméno českého autora“, i když by se mělo jednat o anonyma. Uznala jsem i Josefa Kainara a Rudolfa Mertlíka, které uvedla jedna žákyně. Jedenkrát se objevil i Stanislav Rudolf. Zbytek žáček 6. ročníku neuvedl žádné autory. V 7. třídě bylo třikrát napsáno jméno Stanislava Rudolfa, jednou jméno Ivy Procházkové a Michaely Burdové. V 7. třídě napsala žákyně rovnou dvě spisovatelky, Ivonu Březinovou a Lenku Lanczovou. Nesmím zapomenout i na dvakrát zmíněného Stanislava Rudolfa. Nejvyšší ročník uvádí dvakrát Stanislava Rudolfa, dvakrát Ivonu Březinovou, která je z toho jednou uvedena čtenářkou spolu s Petrou Nachtmanovou.

V Praze, až na spisovatelku Markétu Pilátovou, byly spisovatelky uvedeny správně a jedná se o autorky, které píše prózu s dívčí hrdinkou. V 6. třídě uvedla žákyně dvě spisovatelky, Ivonu Březinovou a Věru Řeháčkovou. V 7. třídě se celkem čtyřikrát opakovala autorka Ivona Březinová. Výše zmíněná Markéta Pilátová se jako jediná objevila v dotazníku 8. třídy. Poslední ročník dvakrát poznamenal Veroniku Matysovou a dvakrát Ivonu Březinovou. Jedna čtenářka poznamenala dvě jména, Ivonu Březinovou a Věru Řeháčkovou.

Nejčastěji se v odpovědích objevovala dvě jména předních autorů prózy s dívčí hrdinkou, Stanislav Rudolf a Ivona Březinová. V této otázce nebyl ani jednou zmíněn zahraniční autor, ale i přes správně zvolenou národnost, mám v získaných odpovědích nesrovnalosti v zařazení mezi spisovatele, kteří píše/nepíše prózu s dívčí hrdinkou.

Obrázek č. 8: Celkem: Znáš další české autory/autorky píšící romány s dívčí hrdinkou?

Poslední otevřenou otázkou je dotaz na nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou. Opět se zde setkávám s většinou nevyplněných dotazníků, důvody jsou následovné „nevím“, „nemám“, „nečtu to“, „žádný“ nebo bez žádné odpovědi.

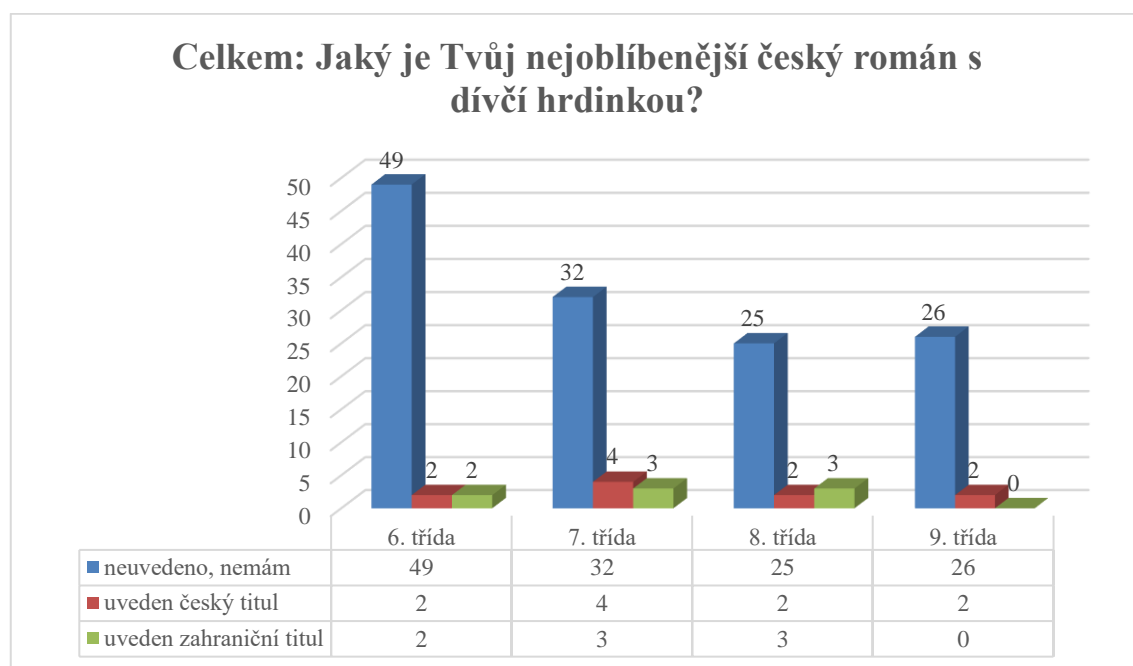
V Českých Budějovicích, v 6. třídě je jedenkrát uvedena kniha *Robinsonka* od Marie Majerové. V 7. třídě uvedla čtenářka, že má mnoho oblíbených knih a jednu z nich jsou *Problémy nejen s láskou* od Věry Řeháčkové. Dalším titulem je *Agáta a doktor Lupa* od zahraničních autorů Gerit Kopietzové a Jörga Sommera. V 8. třídě se objevily dva české a dva zahraniční tituly. Mezi české patří *Bára ze zámku* od Evy Michorové a *Jmenuji se Alice* od Ivony Březinové. Cizí knihy, *Nástroje smrti* od Cassandry Clareové a *Mayské prorockví* od Christy Raedekeové. V 9. třídě odpověděla pouze jedna žákyně a uvedla tři zahraniční autory, Sophie Jordanovou – *Drakie*, Kiera Cassovou – *Selekce* a Julie Kagawovou – *Talon: Společenstvo draků*.

V Praze oproti Českým Budějovicím čtou dívky v 6. třídě i zahraniční autory jako je Jane Ayresová – *Temní koně* a Jacqueline Wilsonová – *Nejdelší veltrýbí píseň*. Nechybí ani český zástupce a tím je Stanislav Rudolf – *V každém okně Julie*. V 7. třídě považují dvě žákyně za svou nejoblíbenější knihu *Osm světů* od mladé spisovatelky Marcely Remeňové. Další nejoblíbenější knihy: *Jmenuji se Ester* od Ivony Březinové, *Šťastně až na věky* od Kierry Cassové a *Hunger Games* od Suzanne Collinsové. V 8. třídě odpověděla pouze jedna respondentka, která za svou nejpopulárnější knihu považuje sérii

Deník mimoňky od Rachel Renée Russelové. V 9. třídě jsem získala jednu odpověď, *Román pro dívky* – Petra Vaisová.

Ačkoliv jsem se ptala na české autory, většina respondentek uvedla díla cizích autorů. V knihách od uvedených zahraničních spisovatelů se opakovaně mísí dívčí román s fantasy a sci-fi. Z grafu opět vyplývá, že klasický český román s dívčí hrdinkou není mezi dívkami na 2. stupni základní školy oblíbený.

Obrázek č. 9: Celkem: Jaký je Tvůj nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou?

Kroužkovacím úkolem jsem zjišťovala, které autorky jsou pro dívky známé, a které neznámé. Uvedeny byly jen spisovatelky, se kterými pracuji v této diplomové práci. Dívky měly za úkol zakroužkovat autorky, které znají.

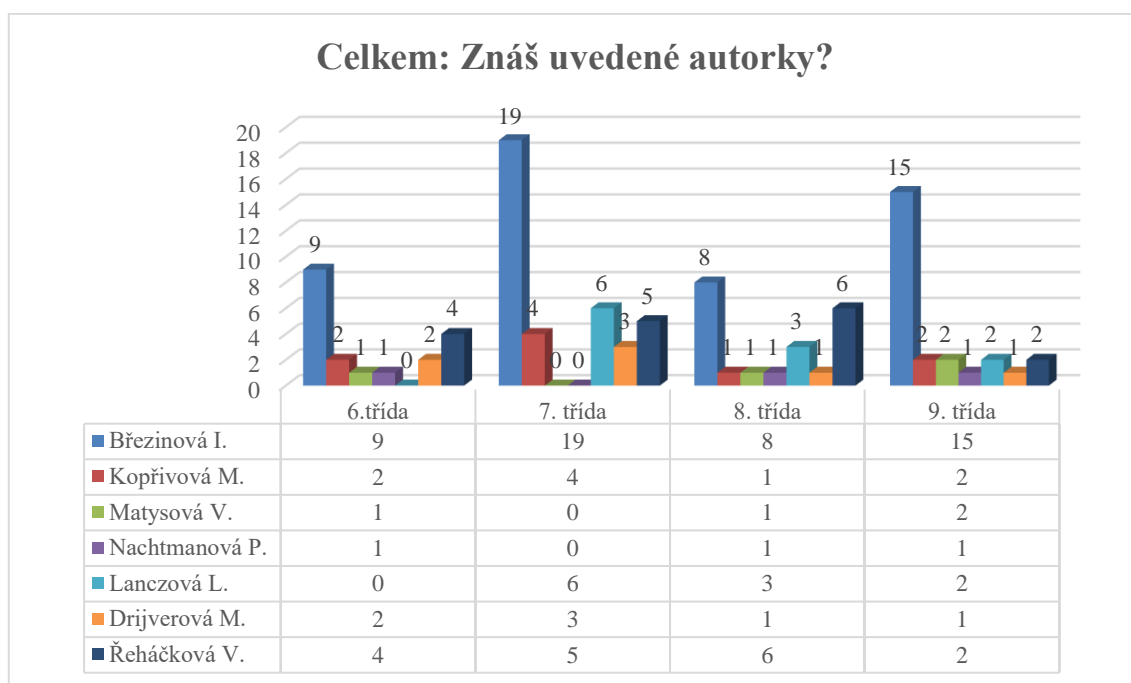
V Českých Budějovicích je nejznámější spisovatelkou Ivona Březinová, označena jednadvacetkrát, a na další příčce se umístila Věra Řeháčková, dvanáctkrát. Naopak mezi neznámé spisovatelky patří Veronika Matysová, označena jednou, a Petra Nachtmanová, dvakrát.

V Praze s absolutní převahou vyhrála Ivona Březinová, označena třicetkrát, a druhé místo opět obsadila Věra Řeháčková, pětkrát. Ostatní spisovatelky byly vyrovnané a byly označeny celkem třikrát, pouze Petra Nachtmanová byla označena pouze jednou. Zajímavé je, že žádná ze žákyň 8. třídy nezná ani jednu z uvedených spisovatelek. Odůvodnění mám následovné: dívek je celkem šest a z toho pět žákyň nečte romány s dívčí hrdinkou. Ve třídě je pouze jedna čtenářka románů s dívčí hrdinkou,

ale ta se zajímá o tvorbu zahraničních autorů. Ovšem pokud dívky v předchozích letech pracovaly s Čítankou pro 6. třídu od Nakladatelství Fraus, setkaly se s ukázkou Martiny Drijverové – *Domov*. Tudíž by měly z výuky znát alespoň Martinu Drijverovou.

Sečtením jednotlivých výsledků získávám následovné pořadí: Ivona Březinová (51x), Věra Řeháčková (17x), Lenka Lanczová (11x), Martina Kopřivová (9x), Martina Drijverová (7x), Veronika Matysová (4x) a Petra Nachtmanová (3x).

Obrázek č. 10: Celkem: Znáš uvedené autorky?

Předposlední otázka dotazníku je zaměřená na četbu titulů, se kterými pracuji v této práci. Dívky měly označit plusem knihu, kterou četly a mínusem knihu, kterou nečetly.

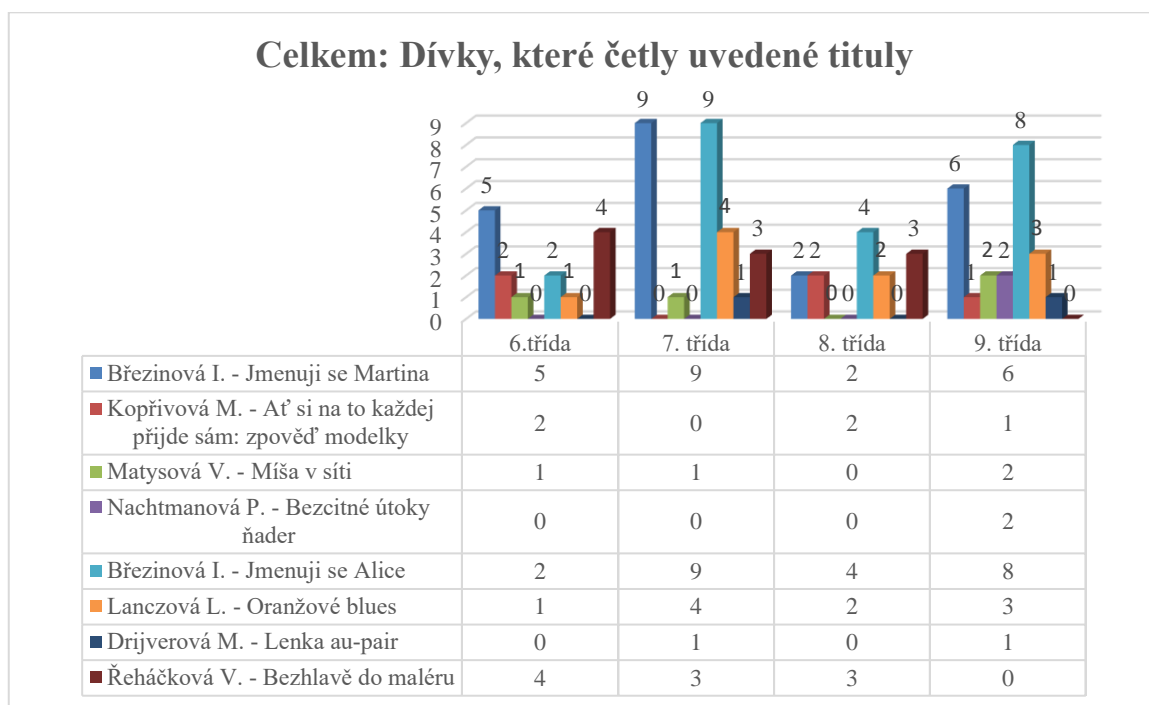
V Českých Budějovicích v 6. třídě byla nejčtenější knihou *Jmenuji se Martina* od Ivony Březinové, plusem byla určena celkem čtyřikrát, a *Bezhlavě do maléru* od Věry Řeháčkové bylo označeno třikrát. *At' si na to každej přijde sám: zpověď modelky* od Martiny Kopřivové a *Jmenuji se Alice* od Ivony Březinové byly dvakrát označeny jako přečtené. Jedenkrát plusem poznačené bylo *Oranžové blues* od Lenky Lanczové. Zbylé tituly měly uvedeno mínus, dívky je nečetly. V 7. třídě je nečtenější knihou *Jmenuji se Martina* – Ivona Březinová, kladně zvýrazněna pětkrát. Tři plusy získalo *Oranžové blues* od Lenky Lanczové a *Bezhlavě do maléru* od Věry Řeháčkové. Jednou byla přečtena kniha *Jmenuji se Alice* od Ivony Březinové. Zbývající autorky si dívky

ke své četbě nevybraly. V 8. třídě vede Ivona Březinová, která s titulem *Jmenuji se Alice* získala čtyři kladná ohodnocení a *Bezhlavě do maléru* od Věry Řeháčkové bylo třikrát označeno plusem. Dvakrát byly přečteny knihy *Jmenuji se Martina* – Ivona Březinová, *At' si na to každé přijde sám: zpověď modelky* – Martina Kopřivová a *Oranžové blues* – Lenka Lanczová. Ostatní tituly byly označeny mínusem. V nejvyšším ročníku je nejčtenější knihou *Jmenuji se Alice* – Ivona Březinová s třemi plusy. *Bezcitné útoky nader* – Petra Nachtmanová získaly dva plusy, po jednom plusu dostal titul *At' si na to každé přijde sám: zpověď modelky* – Martina Kopřivová a *Oranžové blues* – Lenka Lanczová. Další autorky nejsou dívkami v 9. třídě přečteny.

V Praze v 6. třídě byly označeny jedním plusem pouze tři tituly, a to *Jmenuji se Martina* – Ivona Březinová, *Miša v síti* – Veronika Matysová a *Bezhlavě do maléru* – Věra Řeháčková. Zbývající knihy žádná žákyně nečetla. V 7. třídě je mezi nejčtenějšími autorka Ivona Březinová, knihu *Jmenuji se Alice* četlo osm dívek a *Jmenuji se Martina* čtyři dívky. Dále byly jednou přečteny následující tituly *Miša v síti* od Veroniky Matysové, *Oranžové blues* od Lenky Lanczové a *Lenka au-pair* od Martiny Drijverové. Tituly spisovatelek Kopřivové, Nachtmanové a Řeháčkové byly označeny mínusem. V 8. třídě nebyla přečtena žádná z uvedených knih. V 9. třídě první příčku získává Ivona Březinová s knihou *Jmenuji se Martina* (šest plusů) a následuje ji další kniha z triptichu Holky na vodítku: *Jmenuji se Alice* (pět plusů). *Miša v síti* – Veronika Matysová spolu s Lenkou Lanczovou a její knihou *Oranžové blues* získaly dva plusy. *Lenka au-pair* od Martiny Drijverové byla přečtena pouze jednou. Ostatní autorky zůstaly bez plusů.

V celkovém součtu je nejčtenější spisovatelkou Ivona Březinová, která obsadila první dvě příčky pomyslného žebříčku čtených knih. *Jmenuji se Alice* byla kladně označena třiadvacetkrát, *Jmenuji se Martina* byla ohodnocena plusem dvaadvacetkrát. O třetí místo se dělí s deseti plusy Lenka Lanczová – *Oranžové blues* s Věrou Řeháčkovou – *Bezhlavě do maléru*. Další pořadí je následovné Martina Kopřivová – *At' si na to každé přijde sám: zpověď modelky* byla označena pěti plusy, čtyřikrát plus získala *Miša v síti* od Veroniky Matysové. Na posledním místě se umístily Martina Drijverová – *Lenka au-pair* a Petra Nachtmanová – *Bezcitné útoky nader*, protože jejich knihy byly zvoleny k četbě pouze dvakrát.

Obrázek č. 11: Celkem: Dívky, které četly uvedené tituly

Poslední otázka dotazníku se zabývá atraktivitou zvolených témat: poruchy příjmu potravy, cestování, obecně svět dospívání, drogová závislost a sexuální kriminalita. Dívky měly očíslovat témata dle zajímavosti od 1 (nejvíce zajímavé) do 5 (nejméně zajímavé). Setkala jsem se zde s chybně vyplněnými dotazníky. Některé čtenářky uvedly v číslování pouze čísla 1 a 5, jiné napsaly více stejných čísel, např. třikrát číslo 3. Jiné se při opravování spletly a uvedly dvakrát stejné číslo. Myslela jsem si, že se tento problém objevuje více u dívek v 6. ročníku, protože nejsou zvyklé na tento způsob hodnocení. Hypotéza se mi nepotvrdila, protože např. v 6. ročníku bylo méně chybujících než v 7. ročníku. Na rozdíl od výše uvedených otázek (např. nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou), kde jsem problémové odpovědi ponechala, protože mohu jednoduše rozeznat chybné a správné odezvy, jsem kvůli velkému množství dat chybující odpovědi vyloučila. S chybami bych nezískala pravdivou informaci o zajímavosti jednotlivých témat.

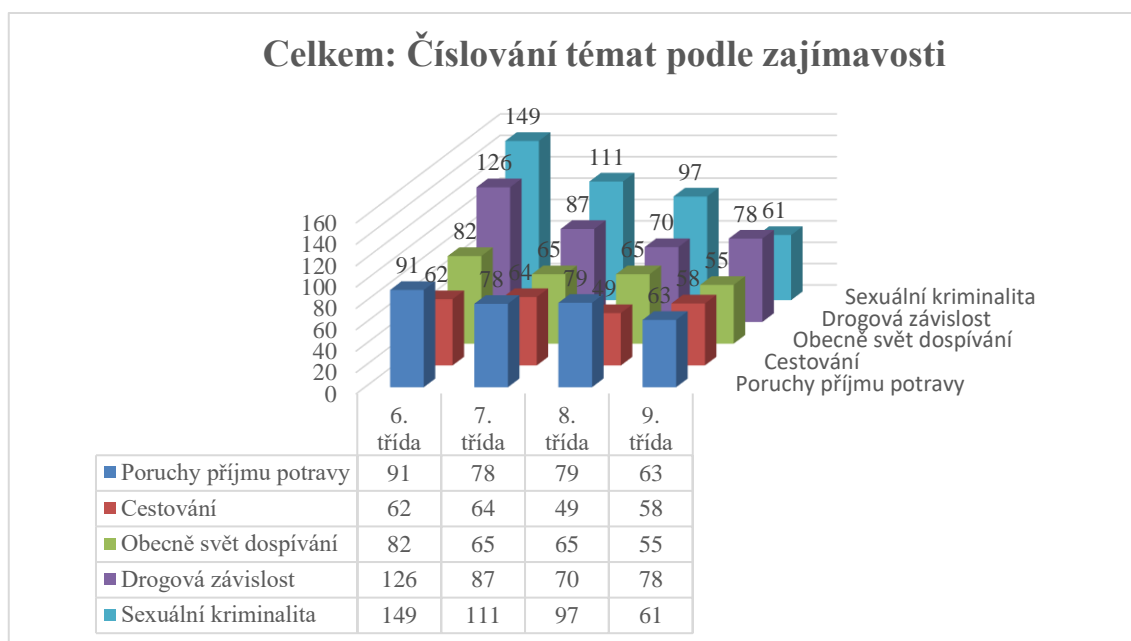
V Českých Budějovicích se dívkám jako nejméně zajímavé téma jeví sexuální kriminalita (6., 7., 8. třída) a drogová závislost (9. třída). Naopak mezi nejzajímavější témata patří cestování (6. a 8. třída) a obecně svět dospívání (7. a 9. třída).

V Praze v 6. třídě je nejzajímavějším tématem cestování, tím nejméně zajímavým je sexuální kriminalita. V 7. třídě na prvním místě nalezneme drogovou závislost a na posledním sexuální kriminalitu. V 8. třídě dívky zajímá cestování, na druhou stranu

nejeví skoro žádný zájem o dospívání a poruchy příjmu potravy. V 9. třídě se na první příčku řadí sexuální kriminalita, kterou se dívky zabývají raději než drogovou závislostí, kterou umístily na poslední místo.

Pokud nebudu rozlišovat mezi jednotlivými ročníky a budu pracovat s celkovým číslem za celý 2. stupeň, je pořadí od nejzajímavější k nejméně zajímavému tématu následující: cestování, obecně svět dospívání, poruchy příjmu potravy, drogová závislost a sexuální kriminalita. Rozdělení do ročníků je uvedeno v celkovém grafu.

Obrázek č. 12: Celkem: Číslování témat podle zajímavosti

8.2 Dotazník pro vyučující českého jazyka/literatury

Dotazník pro vyučující se skládá ze tří otevřených otázek. První otázkou jsem zjišťovala přínos prózy s dívčí hrdinkou. Dále mě zajímalo, zda učitelé zařadili prózu s dívčí hrdinkou do seznamu povinné četby a případně proč. Poslední část dotazníku se týkala učebnic, přesněji jaké čítanky používají v jednotlivých ročnících. Získala jsem zpět celkem šest vyplněných dotazníků. Čtyři z nich byly vypracovány v Českých Budějovicích a dva v Praze.

Odpovědi učitelů Základní školy v Českých Budějovicích reagujících na první položenou otázku jsou následovné: „Jedná se vždy o rozumovou vyspělost čtenářek – do určitého věku (cca 11–12 let) ano!“, „Je-li kvalitní – ANO. Dívky se mohou ztotožnit s hrdinkou, která řeší stejné/podobné problémy jako ony či jejich kamarádky. Mají možnost nalézt zde odpovědi na své otázky či nalézt možnosti řešení svého problému.“,

„Ano, může být. Možnost vcítit se do literární postavy (dívčí témata – radosti, starosti...)“, „Ne“. Pražští učitelé odpověděli: „Dívky ji čtou v určitém období, identifikují se s hrdinkami (první známosti, vzhled, přátelství...) a to patří k jejich věku.“, „Některá určitě, děvčata čtou např. I. Březinovou. Mohou si v knihách najít témata, která je zajímají.“

Shrneme-li odpovědi obou základních škol, dostaneme se k závěru, že próza s dívčí hrdinkou je pro dívky na druhém stupni přínosná. Dívky se ztotožní s hlavní hrdinkou, nalézají v knihách řešení na různé problémy i určité rady. Pozor musíme dát na uměleckou kvalitu knih.

Většina vyučujících ze Základní školy Nová zařadila prózu s dívčí hrdinkou do seznamu povinné četby. U 6. třídy v povinné četbě nalezneme *Babičku* Boženy Němcové, důvodem je ukázka postavení a povinností dívky/ženy v tehdejší společnosti. V 7. třídě se setkáme s *Příběhy tisíce a jedné noci*, kdy paní učitelka poukazuje na oddanost a chytrost dívky. Jiný vyučující do seznamu 8. třídy zařadil *Čtyřlístek pro štěstí* od Jany Červenkové nebo *Robinsonku* Marie Majerové. Další třída čte Zdeňku Bezděkovou – *Říkali mi Leni*, Janu Červenkovou – *Čtyřlístek pro štěstí*, Stanislava Rudolfa – *Metráček aneb Nemožně tlustá holka*, Marii Majerovou – *Robinsonka* a Ivu Procházkovou – *Čas splněných přání*. Jeden z vyučujících nezařadil do seznamu ani jeden titul této četby pro dívky. Zaměříme-li se na Prahu, žádný z vyučujících v povinné četbě neuvedl prózu s dívčí hrdinkou. Jeden z nich bude nad přidáním (porovnání dívčí a chlapecké) uvažovat.

Na základě předchozího odstavce můžeme okamžitě konstatovat, že próza s dívčí hrdinkou je zařazena na seznam povinné četby pouze v Českých Budějovicích. Dva vyučující se shodli a do seznamu zařadili Janu Červenkovou – *Čtyřlístek pro štěstí* a Marii Majerovou – *Robinsonka*. Žádné větší závěry nemůžeme vyvozovat, protože se dotazníku zúčastnilo málo respondentů. Na druhou stranu se jedná o učitele, kteří vyučují literaturu ve třídách, kde byl prováděn průzkum. Můžeme tedy pracovat se znalostmi a zkušenostmi dívek, které vyplývají z povinné četby, např. velké procento dívek ze Základní školy Nová si vzpomnělo na Stanislava Rudolfa, aniž by byl uveden v seznamu autorů v dotazníku.

Základní škola Nová, České Budějovice používá na celém druhém stupni *Čítanky* Jaroslava Soukala vydané SPN – pedagogickým nakladatelstvím. Někteří učitelé, v 8. a 9. ročníku, doplňují zmíněné čítanky i jinými učebnicemi, např. *Literární výchovou pro 2. stupeň* od SPN – pedagogického nakladatelství, *Čítankou plnou humoru*

od nakladatelství Dialog a *Čítankou plnou příběhů* také od Dialogu. Základní škola Táborská, Praha používá čítanky od Nakladatelství Fraus, respektive *Malou čítanku* od Věry Martínkové. Dalším Nakladatelstvím je Alter, přesné publikace vypsané nemáme.

Nakladatelství se na jednotlivých školách liší.

8.3 Čítanky

Na trhu je několik nakladatelství, jež vydávají čítanky pro základní školy. Patří mezi ně například SPN – pedagogické nakladatelství, Fortuna, Fragment, Fraus nebo Prodos.

Základní škola Nová používá ve všech ročnících Čítanku pro základní školy od Josefa Soukala, SPN. Tuto čítanku doplňuje jeden vyučující o Čítanku plnou humoru a o Čítanku plnou příběhů od nakladatelství Dialog. Jiný učitel používá i Literární výchovu pro 2. stupeň základní školy od Jaroslava Soukala, SPN. Základní škola Táborská využívá při výuce čítanky několika nakladatelů – Fraus, Alter a Tripolia.

8.3.1 SPN – pedagogické nakladatelství, a. s.

Čítanka pro 6. třídu základní školy je rozdělena do osmi tematických celků: Z dávných věků, Staré příběhy z Čech a Moravy, Křížem krázem – toulky, cesty, putování, Po stezkách odvahy a dobrodružství, Svět lidí a svět zvířat, Dětskýma očima, Maléry a patálie, Úsměvy a šibalství. V této čítance se neobjevuje žádná z mnou vybraných knih, ale v tematickém celku nazvaném Dětskýma očima je ukázka z tvorby Martiny Drijverové – *Domov pro Marťany* (1998).

Čítanka pro 7. třídu základní školy se dělí na: V krajině her a fantazie, O přátelství a lásce, Staré příběhy – věčné inspirace, Nikdy se nevzdávej – souboje, prohry, vítězství, Jak jsem potkal lidi, S úsměvem jde všechno líp. Čítanka neuvádí žádné ukázky z mnou vybraných autorek.

Čítanka pro 8. třídu základní školy obsahuje: Nestárnoucí literaturu, Z literatury 19. století, Smutky, strasti, svízele, Humor, Chvála jazyka a Jiné světy. V části nazvané Smutky, strasti, svízele je ukázka z knihy *Jmenuji se Alice* od Ivony Březinové.

Čítanka pro 9. třídu základní školy je uspořádaná do několika oddílů: Chvála vypravěčství, Naruby, Legendy českého divadla 20. století, Poezie, Písňe a písničkáři, Vize a fantazie, Osudy. V této čítance se žádný úryvek od mnou vybraných spisovatelů neobjevuje.

SPN – pedagogické nakladatelství vydalo *Literární výchovu pro 2. stupeň základní školy*, která se dělí na dva hlavní oddíly: Teorii literatury a Vývoj literatury. Teorie literatury vysvětluje žákům např. rozdíl mezi prózou, poezií a literárními žánry. Vývoj literatury se zabývá českou i světovou tvorbou. Publikace je zaměřena více na teorii, pojmy, dobu a autory než na samotnou četbu textu. Ukázky jsou zde krátké a fungují jako příklad nově naučené teorie.

8.3.2 Nakladatelství Fraus

Čítanka pro 6. třídu se stejně jako čítanky od SPN dělí na několik částí. Zde je dělení podrobnější a obsahuje tři hlavní tematické celky, které se dále dělí na oddíly. Do tematického celku *Můj domov patří: ... a to je ta krásná země, Otec vlasti, Učitel národů, Národ sobě, Bejvávalo*. Druhý celek *Za dobrodružstvím* obsahuje *V nebezpečí* a *V zahradě, v lese, na horách*. Poslední částí jsou *Nevšední příběhy: Ve škole, doma a mezi kamarády* a *Ve škole fantazie*. V této Čítance se neobjevuje žádná mnou vybraná četba pro dívky, ale je zde uvedena ukázka Martiny Drijverové – *Doma*.

Čítanka pro 7. třídu se dělí na dvě hlavní části a to *Bylo, nebylo* a *Co nás zajímá*. V první části nalezneme *Odkud a kam, Byl jednou jeden, Ve zvířecím zrcadle, V cizí zemi*. Druhá část obsahuje *O zvířatech a lidech, O sobě navzájem, Nápady literárního klauna, O našich dědech a O lidech a robotech*. Není zde uvedena žádná mnou vybraná autorka.

Čítanka pro 8. třídu obsahuje více tematických částí a méně pododdílů. Podrobnější rozdělení je pouze v první části nazvané *Můj domov a svět: Mozart a Praha, Dvořák v Americe, Cesty a Návraty*. Další tematické části jsou pojmenované: *O bozích a lidech, Ve službě bohu, králi a dámě, Vyšla hvězda nad betlémem, Sen, láska a smrt, Šoa a Čtu, čteš, čteme*. Opět zde nenalezneme vybrané spisovatelky.

Čítanka pro 9. třídu je po obsahové stránce více propracovaná, třídí se na sedm tematických celků, které se dělí na jednotlivé pododdíly a navíc je u některých pododdílů uveden i literární směr. Prvním celkem je *Můj domov a svět – Být indiánem, Být v Americe českým básníkem*, druhý celek nazvaný *Za literárními památkami – Z renesanční literatury, Od renesance k baroku, Z literárního klasicismu*, třetí celek pojmenovaný *Krása je v pravdě* má jeden pododdíl nazvaný *Realismus v literatuře*. *Moderna* se dělí na *Nová krása (Prokletí básníci, realisté, anarchisté), Světlo, barvy, vůně (Impresionismus), Stíny a tma (Naturalismus), Symboly světa a duše (Symbolismus a dekadence)* a *Avantgarda* obsahuje *Osvobozená slova (Futurismus a dadaismus)*,

Osvobozená obraznost (Poetismus a surrealismus). Předposlední část Neklidné dvacáté století je rozčleněna na O té první velké válce, Kříže, srpy, kladiva, O té druhé velké válce a Mezi lidmi. V sedmé části, která je pojmenovaná Čtu, čteš, čteme, jsou tři pododdíly: Pohádky nepohádky, O lásce sladké a hořké a Příběhy strašné i směšné. V Čítance není k dispozici ukázka tvorby I. Březinové, M. Drijverové, M. Kopřivové, L. Lanczové, V. Matysové, P. Nachtmanové ani V. Řeháčkové.

Čítanky jsou doplněny slovníkem literárních pojmů a chronologickým přehledem (mimo 6. třídy).

8.3.3 Nakladatelství Alter

Od Nakladatelství Alter jsem měla možnost nahlédnout jen do Čítanky pro 6. třídu a Čítanky pro 9. třídu. Čítanky nejsou, v porovnání s výše uvedenými učebnicemi, rozděleny do tematických celků. V 6. a v 9. ročníků není o mnou vybraných autorkách zmínka.

8.3.4 Tripolia spol. s r. o.

Malá čítanka pro 6. třídu je rozdělena na prózu a poezii. Každá tato kapitola lze rozlišit na dva oddíly, které se dále dělí na pododdíly. Do první části prozaické tvorby patří téma Z pohádky do pohádky: České pohádky, Pohádky ze světa a druhá část je nazvaná Mýty – báje – pověsti – legendy: České motivy z pera českých autorů, Cizí motivy z pera českých autorů, Biblické příběhy z pera světových i českých autorů a Potopa světa v literatuře. Poezie obsahuje dva oddíly, Kytíčku z písní (lyrika) a Kytíčku z balad (lyrickoepická poezie).

Malá čítanka pro 7. třídu k próze a poezii přidává kapitolu zaměřenou na drama – Tragédie, Komédie, Televizní seriály (Z české tvorby, Ze světové tvorby). Prozaická část obsahuje oddíly nazvané Aforismus, Anekdota, Bajka, Povídka – novela (Z české literatury, Ze světové literatury). Do poezie Čítanka řadí Epigram, Bajku, Lyrickou báseň (Básně humorné, ironické a satirické, Básně s vážným tématem – občanským i všeobecně lidským, Milostná poezie všech dob i zemí), Poému/básnickou povídku (Z české literatury, Ze světové literatury).

Malá čítanka pro 8. třídu obsahuje čtyři hlavní tematické celky a to Z epiky, Žánry literatury faktu (Žánry věcné literatury), Z dramatických žánrů a Z lyrických žánrů. Do prvního celku patří Epos (Ze světové literatury, Z české literatury) a Román (Ze světové literatury, Výběrová četba z náročnějších děl světové literatury, Z české literatury). Součástí druhého celku je Přísloví – pořekadlo – rčení – pranostika (Ze světa,

nebo z domova?, Z české literatury), Hádanka, Biografie a autobiografie spolu s Románovou biografií a autobiografií (Ze světové literatury, Z české literatury), Memoáry – kronika – deník – korespondence (Z české literatury, Ze světové literatury), Cestopis (Z české literatury, Ze světové literatury). Činohra – muzikál (Ze světové literatury, Z české literatury) náleží do třetí části pojmenované Z dramatických žánrů. Z lyrických žánrů je poslední kapitolou a obsahuje Elegie – dithyramb – óda, hymnus – epitaf (Ze světové literatury, Z české literatury).

Malá čítanka pro 9. třídu je oproti nižším ročníkům náročnější. Žáci jsou seznámeni s Dějinami literatury a s Užitečnými informacemi pro českého čtenáře, kde nalezneme Literární časopisy, Čtenáře a „jeho“ nakladatelství, Multimédia a internet – další pomocníci studenta. Dějiny literatury mají úvodní části nazvané Nejvýznamnější evropské umělecké styly od antiky po současnost, Přehled nejvýznamnějších evropských stylů z časového hlediska a Stručné didaktické informace o stavbě kapitol. Další hlavní dělení je podle doby na Starověk, Středověk, Novověk. Do Starověku patří Antika (Ukázky z evropské literatury), do Středověku Sloh románský (Ukázky z evropské románské literatury, Ukázky z románské literatury na našem území) a Gotika (Ukázky ze středověké evropské literatury, Ukázky z české středověké literatury). Novověk autorka rozkládá na Renesanci a humanismus (Ukázky z evropské renesanční literatury, Ukázky z české literatury), Baroko (Ukázka z evropské barokní literatury, Ukázky z české barokní literatury), Klasicismus (Ukázky z evropské klasicistické literatury, Ukázky z české literatury), Romantismus (Ukázky z evropské romantické literatury, Ukázky z české romantické literatury), Od historických slohů ke zrodu moderního umění (Ukázky z evropské literatury 2. pol. 19. stol., Ukázky z české literatury) a 20. století (Ukázky ze světové literatury 20. století, Ukázky z české literatury).

Malá čítanka (6. – 9.) nepracuje s ukázkami tvorby mnou vybraných autorek.

8.3.5 Prodos spol. s r. o.

Čítanka pro 6. třídu je rozdělena na deset tematických celků – Poezie, Pohádky, Bajky, Poetický kalendář, Bájé, mýty, pověsti, Balady a romance, Próza s dětským hrdinou, Umělecko-naučná a naučná literatura, Hádanky, Dobrodružné příběhy.

Čítanka pro 7. třídu se dělí na Básník je pán, Když chcete psát povídky, Vybráno ze starých pergamenů, letopisů a kronik, Příběhy, které nestárnou, Ještě o baladách a romancích, Celý svět je jeviště, Někteří mají rádi poezii, Paměti a vzpomínky –

svědkové starších i novějších časů, Zas mě to táhne o kus dál..., Pojd'te, budeme se smát, Nad stránkami románů a Dokud se zpívá.

Čítanka pro 8. třídu je rozdělena na českou literaturu (Z české literatury od jejích počátků do konce 19. století) a světovou literaturu (Ze světové literatury). Česká část se dělí na Období před vznikem česky psané literatury, Počátky a rozvoj česky psané literatury, Vrcholné období středověké české literatury a doba husitská, Literatura období humanismu a renesance, Z české barokní literatury, Česká literatura v období národního obrození, Z české literatury druhé poloviny 19. století. Světová literatura nemá podrobnější dělení.

Čítanka pro 9. třídu se stejně jako předchozí učebnice třídí na literaturu českou (Čteme z české literatury) a světovou (Čteme ze světové literatury). Ve světové literatuře je součástí další dělení: Poezie nové doby, Literatura jako paměť společnosti, Svět je báječné místo, Humor a napětí v literatuře.

Ani v těchto čítankách se neobjevují ukázky od mnou vybraných autorek.

8.3.6 Další

Nakladatelství Nová škola, s.r.o. např. ve své Čítance pro 8. ročník, v části Prázdninové těšení uvádí ukázku tvorby Petry Braunové – *Borůvkové léto s Terezou*. Petra Braunová s Leny Payerovou napsaly knihu nazvanou *Pozorovatelka*, jejíž ukázka je součástí Čítanky pro 9. ročník (část nazvaná Současný svět) od Nakladatelství Nová škola.

Většina autorů učebnic do svých čítanek vybírá ukázky prózy s dívčí hrdinkou Ivy Procházkové, Hany Bořkovcové, Zdeňky Bezděkové a Stanislava Rudolfa. Mezi čítanky, které používají tvorbu výše zmiňovaných, patří např. výše uvedené tituly, Čítanka pro 6. ročník základní školy od Nakladatelství Fortuna a Čítanka pro 7. ročník základní školy a sekundu víceletého gymnázia od Nakladatelství Fragment.

8.4 Závěr praktické části

Praktická část byla zaměřená na čtenářské zkušenosti dívek 2. stupně základních škol, zapojení románů s dívčí hrdinkou do výuky a analýzou čítanek.

Dotazník byl vyplněn 150 žákyněmi, nejvíce žákyň (53) navštěvovalo 6. třídu a nejméně (28) 9. třídu. Většina respondentek (119) ráda čte a knihy ke čtení si vybírá sama. Dívkám (76) nezáleží na původu autora, čtou české i zahraniční spisovatele, ale velká část (92) nečte román s dívčí hrdinkou. Většina žákyň nemá oblíbeného spisovatele, ale podle odpovědí se mezi nejoblíbenější české spisovatele řadí Božena

Němcová a Karel Čapek. Stanislav Rudolf a Ivona Březinová byli uvedeni mezi dalšími českými autory, které žákyně znají. Žádný nejoblíbenější román s dívčí hrdinkou se v odpovědích neopakuje, dívky uvedly jako nejoblíbenější román s dívčí hrdinkou např. *Jmenuji se Alice*, *Jmenuji se Ester* od Ivony Březinové. Nejznámější autorkou byla s velkou převahou zvolena Ivona Březinová, její knihy *Jmenuji se Alice* (23) a *Jmenuji se Martina* (22) byly v uvedeném seznamu označeny dívkami jako nejčtenější¹¹⁹ tituly. Cestování je pro dívky nejzajímavějším tématem, které se objevuje v románech pro dívky.

V dotazníku pro vyučující se učitelé ve většině případů shodli, že pokud se jedná o kvalitní četbu, je pro žákyně próza s dívčí hrdinkou přínosná. Základní škola Tábořská, Praha nemá v seznamu povinné četby zařazeny romány s dívčí hrdinkou, nicméně Základní škola Nová, České Budějovice má v seznamu uveden např. *Čtyřlístek pro štěstí* Jany Červenkové a *Robinsonku* Marie Majerové. Čítanky např. od Nakladatelství Fraus a Alter používá Základní škola Tábořská, Praha a tituly SPN – pedagogického nakladatelství využívá Základní škola Nová, České Budějovice.

Ve výše uvedených čítankách se zřídka objevuje tvorba určená dívkám, natož modernější a novější romány pro dívky. Z mnou vybraného seznamu knih jsem se v čítance setkala pouze s ukázkou Ivony Březinové – *Jmenuji se Alice* v Čítance pro 8. třídu (SPN). Poměrně často jsou použity ukázky z tvorby Ivy Procházkové. Z provedené analýzy čítanek lze usoudit, že v nich není prostor na romány pro dívky, protože se autoři snaží představit co nejvíce českých i zahraničních klíčových autorů z různých období a odlišných literárních směrů. Dívkám se tak snižuje šance dozvědět se o kvalitní tvorbě českých autorů a obracejí se většinou ke knihám, které si naleznou na internetu, či jim jsou doporučeny kamarády. Velmi často se jedná o tituly zahraničních nakladatelství, která mají dostatek peněz na velkou propagaci. Velkým lákadlem je označení bestseller nebo zfilmování literárního díla (ať už se jedná o film, či seriál).

¹¹⁹ Kategorie „nejoblíbenější“ se nekryje s kategorií „nejčtenější“.

Závěr

V této diplomové práci jsem se věnovala próze s dívčí hrdinkou od počátku devadesátých let 20. století. Tato práce byla uvedena historickým vývojem prózy s dívčí hrdinkou a pokračovala charakteristikou tělesných a duševních proměn dívek v období dospívání. Změny, kterými žákyně na 2. stupni procházejí, formují jejich osobnost a o to větší pozornost musí být věnována správnému vývoji a návykům, protože dívky se ocitají pod silným vlivem okolí. Důraz by měl být kladen i na vhodný výběr knih a budování kladného vztahu ke čtení.

Knižní trh má rostoucí tendenci v počtu vydaných knih a překladů. Do oběhu se dostávají převážně tituly, které zařazujeme do brakové literatury, a potlačují tím pozornost věnovanou knihám umělecky hodnotným. Tento trend negativně ovlivňuje nejen literaturu pro děti a mládež. Žáci, ale i rodiče a mnozí odborníci se v přeplněném českém knižním trhu ztrácejí. Další problém přináší termín braková literatura, jehož hranice nejsou pevně stanovené. Rodičům, kteří by chtěli svým dětem dopřát umělecky hodnotnou literaturu, lze doporučit, aby sledovali např. nominace na cenu Magnesia Litera a web Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu.

Součástí diplomové práce je stručný popis života autorek a jejich odpovědi na otázky, které jsem jim položila. I přes prvotní příslib se mi nepodařilo získat reakci na otázky od Martiny Kopřivové. Vybrané knihy s dívčí hrdinkou jsou převážně výsledkem diskusí s pracovníky knihoven. Ani s jejich pomocí se mi nepodařilo najít titul, který by vyšel v daném období, byl kritiky označen za umělecky hodnotný a zároveň pojednával o sexuální kriminalitě. Z toho důvodu jsem zvolila Míšu v síti od Veroniky Matysové, která upozorňuje na nebezpečí, které se objevuje na internetu. Výsledky praktické části - dotazníků pro žákyně 2. stupně základní školy - mě velmi překvapily. Ačkoliv dívky čtou rády a knihy si ve většině případů vybírají samy, nemají oblíbeného českého autora a nečtou romány s dívčí hrdinkou. Z autorů titulů, se kterými jsem v této práci pracovala, je nejčtenější spisovatelkou Ivona Březinová. Jako nejzajímavější téma se dívkám jeví cestování. Z výsledků dotazníků, které byly vyplněny učiteli, vyšlo najevo, že pokud se jedná o kvalitní četbu, je próza s dívčí hrdinkou přínosná. Na druhou stranu se tímto tématem učitelé ani učebnice a čítanky téměř nezabývají.

Doporučuji zařadit kvalitní romány s dívčí hrdinkou do seznamu povinné četby na 2. stupni základní školy, případně je v hodinách literatury více propagovat a doporučovat. Díky četbě kvalitních knih čtenářky prožijí řadu situací, které jim mohou

ukázat možná řešení různých problémů. Dívky si na 2. stupni formují osobnost, hrozí riziko sociálně patologických jevů a díky dobře vybraným knihám se mohou dostat blíže problémům, do kterých je daleko jednodušší vstoupit než se z nich dostat ven.

Seznam použitých zdrojů

Knižní

Primární

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Holky na vodítku: Jmenuji se Alice*. Praha: Albatros, 2002. 128s. ISBN 80-00-01077-1.

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Holky na vodítku: Jmenuji se Martina*. Praha: Albatros, 2003. 128s. ISBN 80-00-01137-9.

DRIJVEROVÁ, Martina. *Lenka au-pair*. Praha: MOTTO, 2004. 162s. ISBN 80-7246-238-5.

KOPŘIVOVÁ, Martina. *At' si na to každé přijde sám: zpověď modelky*. Praha: Mladá fronta a.s., 2004. 216s. ISBN 80-204-1111-9.

LANCZOVÁ, Lenka. *Oranžové blues*. Vimperk: Vydavatelství Víkend, 1997. 256s. ISBN 80-7222-018-7.

MATYSOVÁ, Veronika. *Míša v síti*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, 2013. 256s. ISBN 978-80-242-4238-5.

NACHTMANOVÁ, Petra. *Bezcitné útoky ňader*. Praha: Petra, 2007. 120 s. ISBN 978-80-7301-216-8.

ŘEHÁČKOVÁ, Věra. *Bezhlavě do maléru*. Praha: Petra, 2005. 160s. ISBN 80-7301-135-2.

Sekundární

BALÁZSOVÁ, Andrea et al. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí: kontexty, problémy, trendy*. Praha: Obec spisovatelů, 2009. 271s. ISBN 978-80-904218-3-7.

BRADÁČOVÁ, Lenka et al. *Čítanka pro 6. ročník*. Všeň: Alter, 1998. 184s. ISBN 80-85775-74-3.

ČEŇKOVÁ, Jana et al. *Čítanka: pro 6. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1995. 176s. ISBN 80-7168-253-5.

DOROVSKÁ, Dagmar a ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čítanka 6*. Olomouc: Prodos, 1998. 208s. ISBN 80-7230-018-0.

DOROVSKÁ, Dagmar a ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čítanka 7*. Olomouc: Prodos, 1998. 192s. ISBN 80-7230-037-7.

DOROVSKÁ, Dagmar a ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čítanka 8*. Olomouc: Prodos, 2000. 192s. ISBN 978-80-7230-172-0.

DOROVSKÁ, Dagmar a ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čítanka 9*. Olomouc: Prodos, 2001. 192s. ISBN 80-7230-102-0.

HANZOVÁ, Marie et al. *Čítanka: pro 7. ročník základní školy a sekundu víceletého gymnázia*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. 243s. ISBN 80-7200-121-3.

HUTAŘOVÁ, Ivana a HANZOVÁ, Marie. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - Divize nakladatelství Tauris, 2003. 156s. ISBN 80-211-0461-9.

HUTAŘOVÁ, Ivana a HANZOVÁ, Marie. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - Divize nakladatelství Tauris, 2007. 114s. ISBN 978-80-211-0545-4.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství H, 2002. 355s. ISBN 80-731-9020-6.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 179s. ISBN 80-86898-01-6.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava et al. *Čítanka 6: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2003. 224s. ISBN 80-7238-248-9.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava et al. *Čítanka 7: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2004. 216s. ISBN 80-7238-323-X.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava et al. *Čítanka 8: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2005. 224s. ISBN 80-7238-422-8.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava et al. *Čítanka 9: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006. 232s. ISBN 80-7238-539-9.

LÍSKOVCOVÁ, Marta et al. *Čítanka pro 9. ročník ZŠ a příslušné ročníky víceletých gymnázií*. Všeň: Alter, 2006. 208s. ISBN 80-7245-017-4 (měkká vazba), 80-7245-018-2 (tvrdá vazba).

MARTINKOVÁ, Věra. *Malá čítanka 9: pro 9. ročník základních a občanských škol*. Praha: Tripolia, 2001. 224s. ISBN 80-86448-19-3.

MARTINKOVÁ, Věra. *Malá čítanka 8: pro 8. ročník základních a občanských škol*. Praha: Tripolia, 2001. 384s. ISBN 80-86448-15-0.

MARTINKOVÁ, Věra. *Malá čítanka 7: pro 7. ročník základních, občanských a národních škol a odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: Tripolia, 2002. 288s. ISBN 80-86448-25-8.

MARTINKOVÁ, Věra. *Malá čítanka 6*. Praha: Tripolia, 2007. 256s. ISBN 978-80-86448-34-3.

MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. 1. vydání. Praha: Paseka, 1996. 244s. ISBN 80-7185-075-6.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2001. 287s. ISBN 80-7290-045-5.

SCHWABENTHANOVÁ, Sabine a WEIGERTOVIÁ, Vivian. *Dívky: Encyklopedie mladé dívky*. Praha: Motto, 1994, s. 12-22. 152s. ISBN 80-85872-08-0.

SLABÝ, Zdeněk Karel et al. *Dívky pro román*. 1. vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967. 180s.

SOUKAL, Josef. *Čítanka 6: Literární výchova pro 6. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2007. 208s. ISBN 978-80-7235-350-7.

SOUKAL, Josef. *Čítanka 7: Literární výchova pro 7. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2007. 208s. ISBN 978-80-7235-351-4.

SOUKAL, Josef. *Čítanka 8: Literární výchova pro 8. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2008. 224s. ISBN 978-80-7235-396-5.

SOUKAL, Josef. *Čítanka 9: Literární výchova pro 9. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2008. 220s. ISBN 978-80-7235-397-2.

SOUKAL, Josef. *Literární výchova: pro 2. stupeň základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2009. 248s. ISBN 978-80-7235-438-2.

TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999. ITEM. 95s. ISBN 80-720-4111-8.

TOMAN, Jaroslav. *Současná česká literatura pro děti a mládež: Tvorba devadesátých let 20. století*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000. 200s. ISBN 80-7204-170-3.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. 192s. ISBN 978-80-7491-256-6.

URBANOVÁ, Svatava a ROSOVÁ, Milena. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie)*. Vyd. 3. (upr. a dopl.). Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. 239s. ISBN 80-704-2604-7.

VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká próza s dívčí hrdinkou: 1. díl*. 1994. Ostrava: Ateliér Milata. 23s.

VIEWEGHOVÁ, Thea. *Čítanka: pro 8. ročník základní školy nebo tercie víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola, 2014. 131s. ISBN 978-80-7289-617-2.

VIEWEGHOVÁ, Thea. *Čítanka: pro 9. ročník základní školy nebo kvarty víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola, 2015. 135s. ISBN 978-80-7289-459-8.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1984. 468s.

Internetové

2003 - Zlatá stuha, výsledky. IBBY Czech Republic [online]. 2007 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha-historie/48-2002-zlata-stuha-vysledky>

Biografie. *Martina Kopřivová - oficiální osobní stránky* [online]. 2013 [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.martinakoprivova.cz/biografie>

CÍSAŘ, Jaroslav. Bilance vydávání knih v ČR v roce 2015. In: *Svět knihy: společnost Svazu českých knihkupců a nakladatelů* [online]. 2007 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.svetknihy.cz/userdata/files/2016/bilance-2015.pdf>

George Sandová. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/George_Sandová

Gustave Flaubert. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gustave_Flaubert

KAČEROVÁ, Eva. České matky stárnou. In: *Statistika & My: měsíčník Českého statistického úřadu* [online]. 2014 [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/03/ceske-matky-starnou/>

KAFE s .. Pohodu si s námi užívá Stanislav Rudolf. In: *Kafe.cz* [online]. 2008 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.kafe.cz/celebrity/kafe-s-pohodu-si-s-nami-uziva-b-stanislav-rudolf-b-4520.aspx>

Lev Nikolajevič Tolstoj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lev_Nikolajevič_Tolstoj

Martina Drijverová. *Albatros: Autoři* [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/martina-drijverova/>

Martina Drijverová. *Prácheňské rezonance 2000 - 2010* [online]. 2000 [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: http://v-art.cz/taxus_bohemica/revue-chk/r06c02/portrety/martina-drijverova.htm

Něco o sobě. *Spisovatelka Věra Řeháčková* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.verarehackova.gsbrno.cz/ospisovatelce>

O autorce: Ocenění. *Ivona Březinová* [online]. [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/ocneni/>

O autorce: Životopis. *Ivona Březinová* [online]. [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <http://www.brezinova.cz/zivotopis/>

O Lence. *Stránky Lenky Laczové* [online]. 2006 [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.laczova.cz/o-lence.php>

O mně. *Petra Nachtmanová - spisovatelka: autorské stránky* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.petranachtmanova.cz/index.php?str=1&typ=S&id=2>

O mně: Jak jsem se dostala k psaní. *Odstartujte svoji knihu: Chcete začít psát knížku, ale nevíte jak na to?* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.odstartujtesvojiknihy.cz/jak-jsem-se-dostala-k-psani/>

O mně: Kdo jsem. *Odstartujte svoji knihu: Chcete začít psát knížku, ale nevíte jak na to?* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.odstartujtesvojiknihy.cz/omne/>

Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2016. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32853387/1300721603.pdf>

Samuel Richardson. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Samuel_Richardson

Stendhal. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Stendhal>

Veronika Matysová. *Osobnosti.cz: Spisovatelé* [online]. 1996 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/veronika-matysova#cv>

ŽALOUĐÍKOVÁ, Iva. *Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let. Duha* [online]. 2013, 27(1) [cit. 2016-12-17]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro žákyně 2. stupně ZŠ

Příloha č. 2 – Dotazník pro vyučující českého jazyka/literatury

Příloha č. 3 – Grafy s daty z Českých Budějovic

Příloha č. 4 – Grafy s daty z Prahy

Příloha č. 1: Dotazník pro žákyně 2. stupně ZŠ

Jsem žákyní: a) 6. třídy b) 7. třídy c) 8. třídy d) 9. třídy
Je mi let.

Čteš ráda? a) ano b) ne

Knihy si vybírám podle:

- a) povinné četby
- b) doporučení učitele/učitelky
- c) doporučení kamarádů
- d) doporučení knihovnice
- e) inspiroji se na internetu
- f) knihy si vybírám sama

Jaké autory preferuješ? a) české b) zahraniční c) je mi to jedno

Čteš romány s dívčí hrdinkou? a) ano b) ne

Pokud ano, kdo je Tvůj nejoblíbenější český autor/Tvoje nejoblíbenější česká autorka?

Zkus si vzpomenout na další české autory/autorky, kteří píšou romány s dívčí hrdinkou.

Jaký je Tvůj nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou?

Znáš níže uvedené autory? Pokud ano, autorku zakroužkuj.

Ivona Březinová, Martina Kopřivová, Veronika Matysová, Petra Nachtmanová, Lenka Lanczová, Martina Drijverová, Věra Řeháčková

Četla jsi některé z níže uvedených knih? Označ + pokud jsi knihu četla, — pokud jsi knihu nečetla.

- Březinová I. – Jmenuji se Martina
- Kopřivová M. – Ať si na to každé přijde sám: zpověď modelky
- Matysová V. – Míša v síti
- Nachtmanová P. – Bezcitné útoky ňader
- Březinová I. – Jmenuji se Alice
- Lanczová L. – Oranžové blues
- Drijverová M. – Lenka au-pair
- Řeháčková V. – Bezhlavě do maléru

Očísluj témata od 1 do 5 podle toho, které Tě nejvíce zajímá (1=nejvíce zajímavé, 5=nejméně zajímavé)

- Poruchy příjmu potravy (anorexie, bulimie...)
- Cestování (au-pair, dovolená v zahraničí...)
- Obecně svět dospívání (rozvod rodičů, neshody ve škole, neshody v rodině...)
- Drogová závislost
- Sexuální kriminalita (znásilnění, obtěžování)

Příloha č. 2: Dotazník pro vyučující českého jazyka/literatury

Je podle Vás próza s dívčí hrdinkou přínosná pro žákyně? Ano/Ne, svoji odpověď krátce zdůvodněte.

.....

.....

.....

.....

Zařadili jste českou prózu s dívčí hrdinkou do seznamu povinné četby? Pokud ano, napište ročník, název knihy a krátké odůvodnění Vašeho výběru.

.....

.....

.....

.....

Jaké čítanky používáte v hodinách literatury?

6. třída:

.....

7. třída:

.....

8. třída:

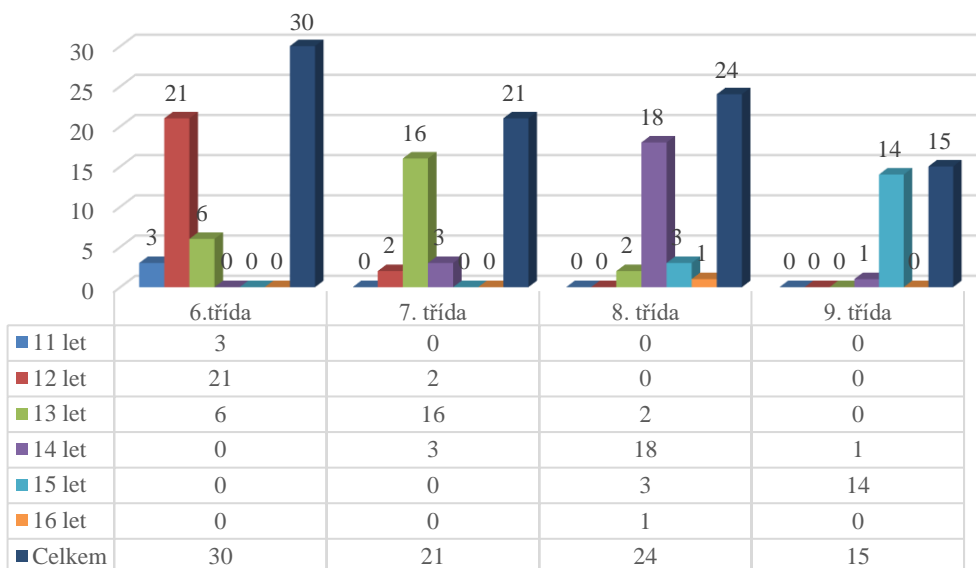
.....

9. třída:

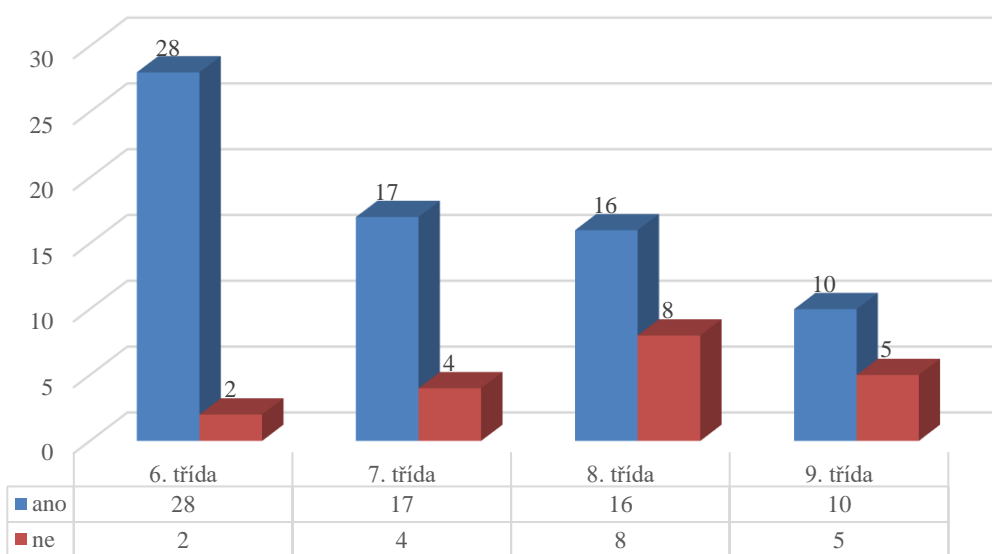
.....

Příloha č. 3: Grafy s daty z Českých Budějovic

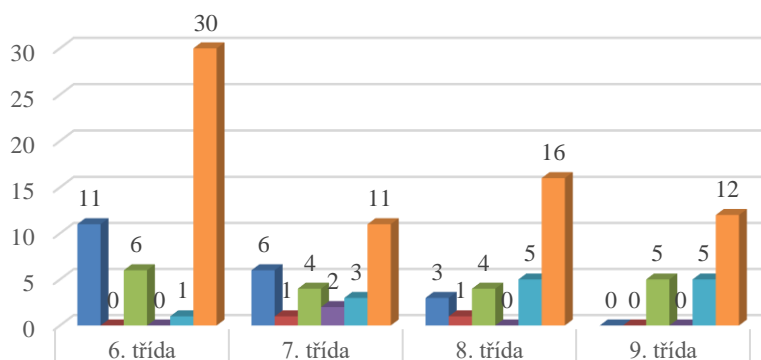
České Budějovice: Rozdělení žákyň do tříd podle věku

České Budějovice: Čteš ráda?

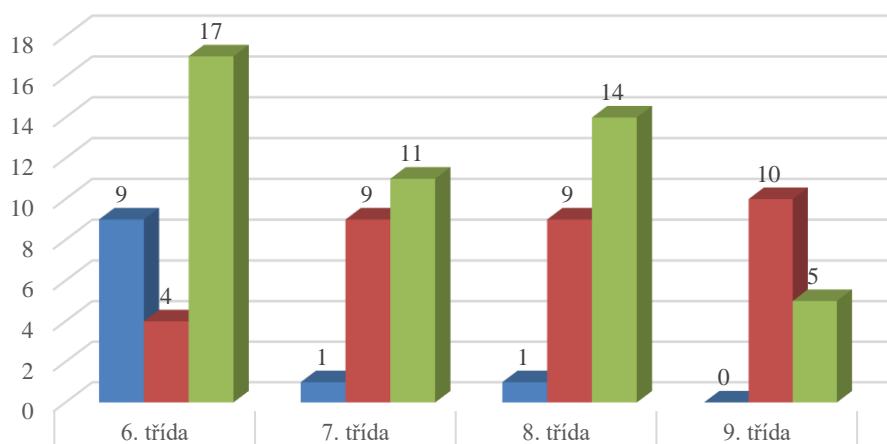

České Budějovice: Knihy si vybírám podle ...

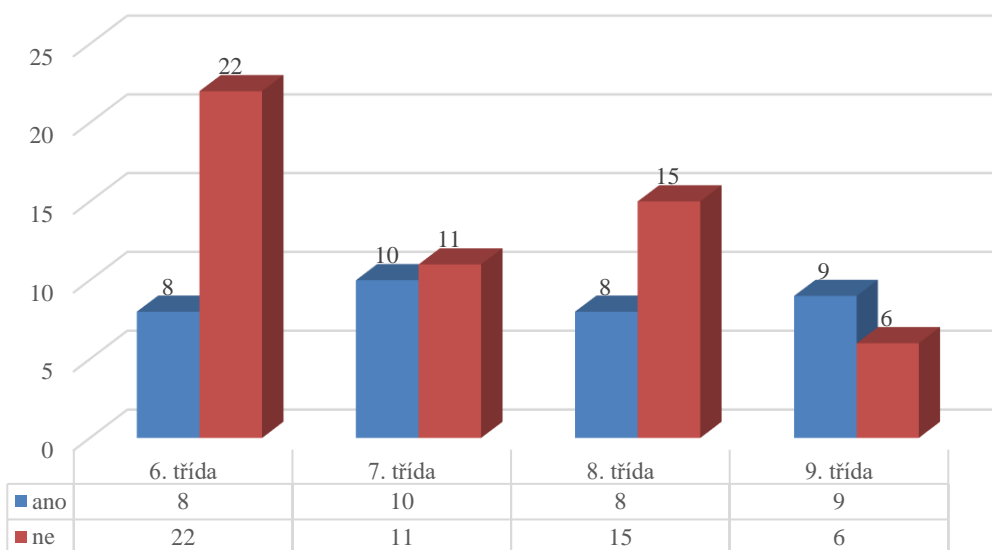
■ povinné četby	11	6	3	0
■ doporučení učitele/učitelky	0	1	1	0
■ doporučení kamarádů	6	4	4	5
■ doporučení knihovnice	0	2	0	0
■ inspiruji se na internetu	1	3	5	5
■ knihy si vybírám sama	30	11	16	12

České Budějovice: Jaké autory preferuješ?

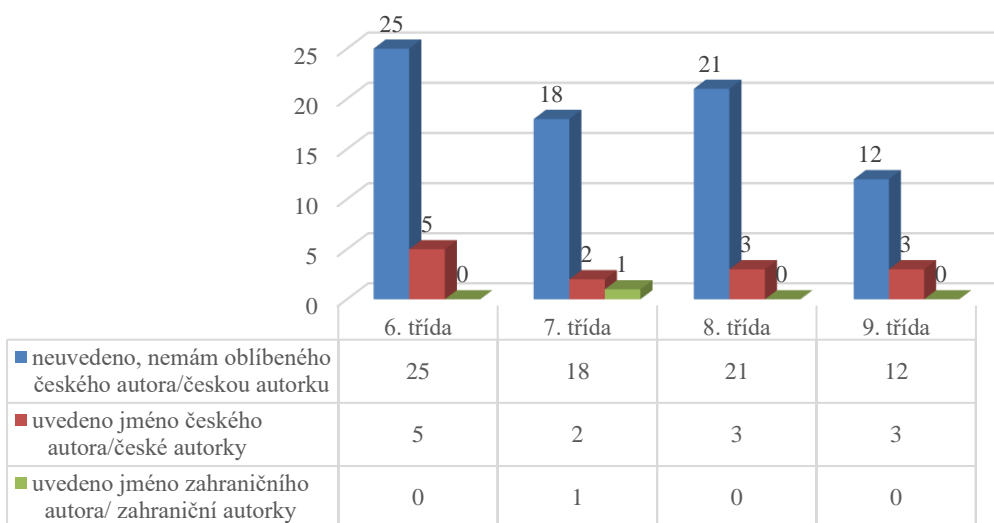

■ české	9	1	1	0
■ zahraniční	4	9	9	10
■ je mi to jedno	17	11	14	5

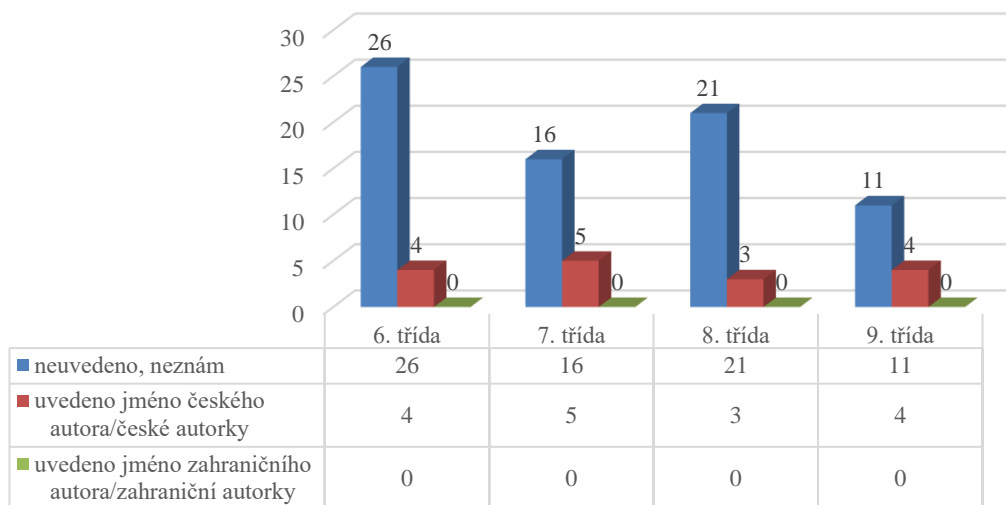
České Budějovice: Čteš romány s dívčí hrdinkou?

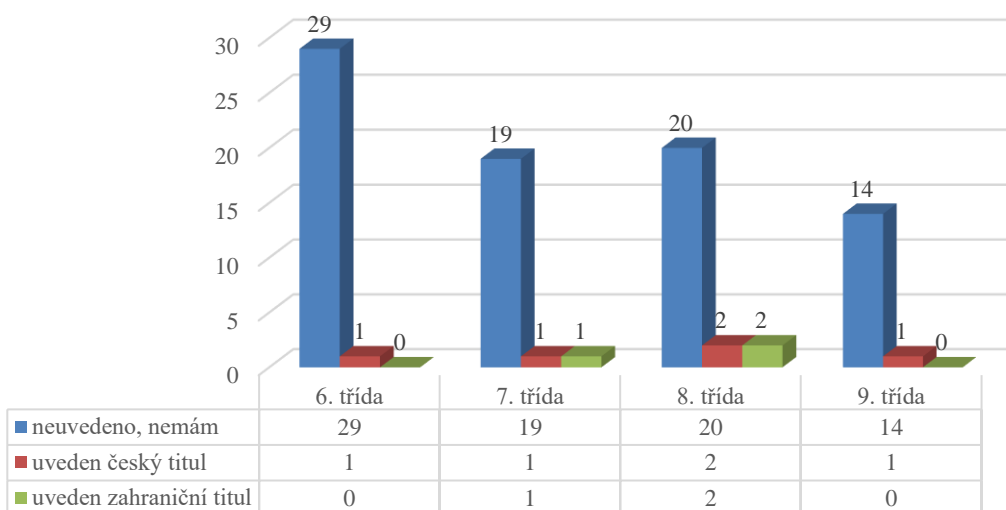
České Budějovice: Kdo je Tvůj nejoblíbenější český autor/ česká autorka?

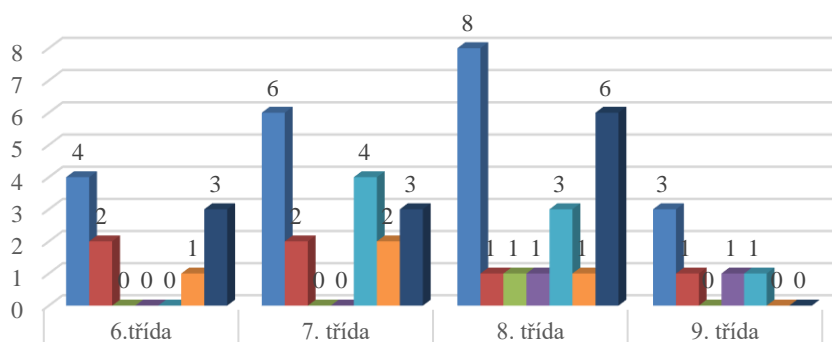
České Budějovice: Znáš další české autory/autorky píšící romány s dívčí hrdinkou?

České Budějovice: Jaký je Tvůj nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou?

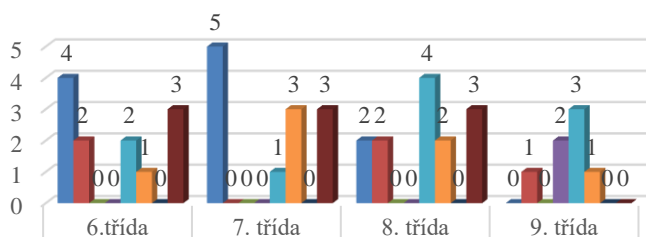

České Budějovice: Znáš uvedené autorky?

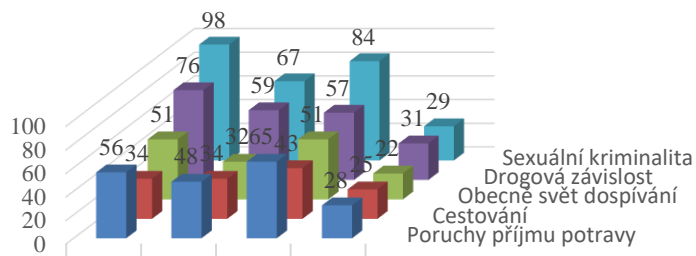
■ Březinová I.	4	6	8	3
■ Kopřivová M.	2	2	1	1
■ Matysová V.	0	0	1	0
■ Nachtmanová P.	0	0	1	1
■ Lanczová L.	0	4	3	1
■ Drijverová M.	1	2	1	0
■ Řeháčková V.	3	3	6	0

České Budějovice: Dívky, které četly uvedené tituly

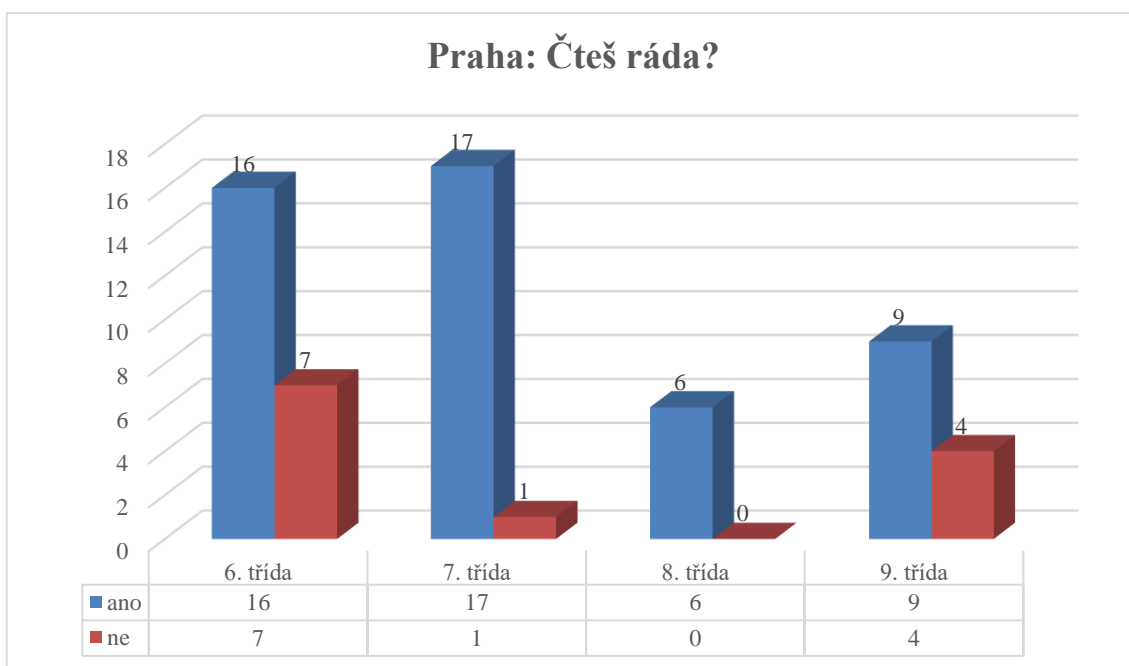
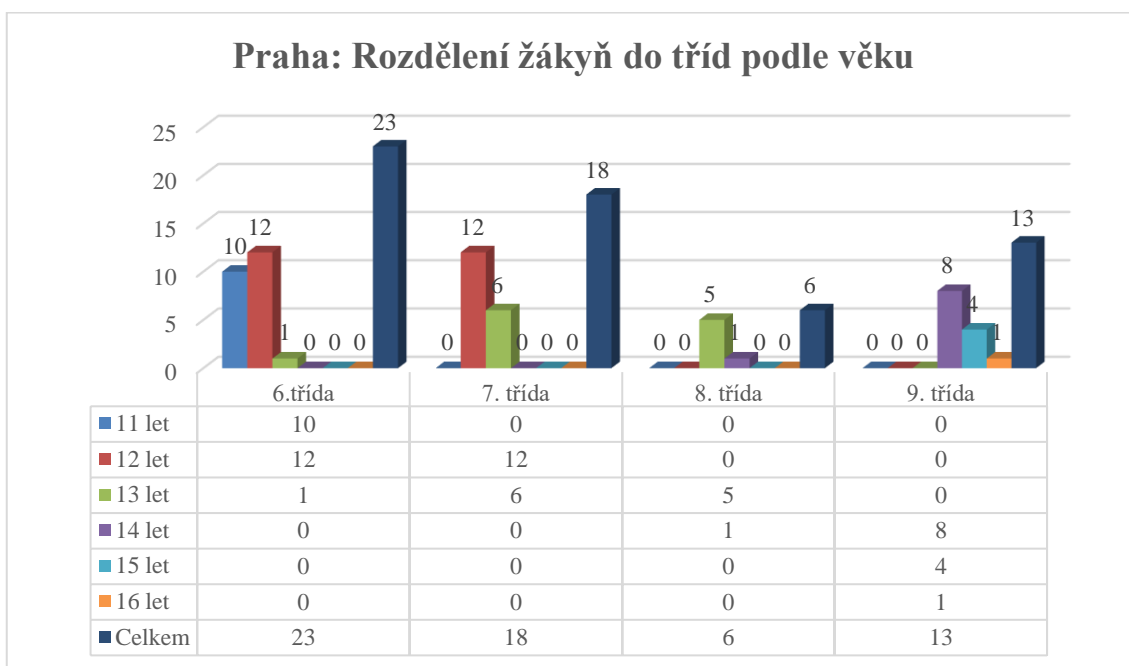
■ Březinová I. - Jmenuji se Martina	4	5	2	0
■ Kopřivová M. - Ať si na to každé přijde sám: zpověď modelky	2	0	2	1
■ Matysová V. - Míša v síti	0	0	0	0
■ Nachtmanová P. - Bezcitné útoky ňader	0	0	0	2
■ Březinová I. - Jmenuji se Alice	2	1	4	3
■ Lanczová L. - Oranžové blues	1	3	2	1
■ Drijverová M. - Lenka au-pair	0	0	0	0
■ Řeháčková V. - Bezhlavě do maléru	3	3	3	0

České Budějovice: Číslování témat podle zajímavosti

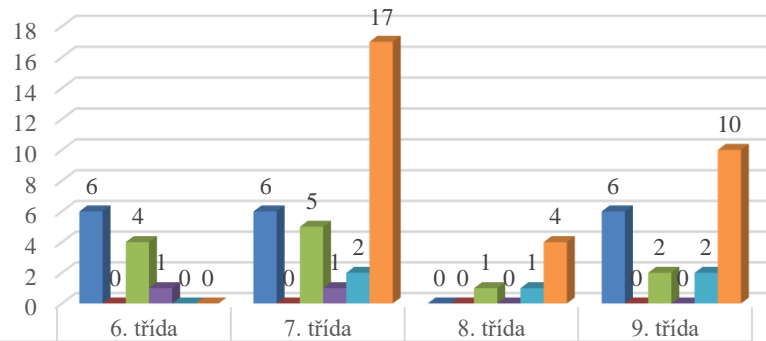

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída
■ Poruchy příjmu potravy	56	48	65	28
■ Cestování	34	34	43	25
■ Obecně svět dospívání	51	32	51	22
■ Drogová závislost	76	59	57	31
■ Sexuální kriminalita	98	67	84	29

Příloha č. 4: Grafy s daty z Prahy

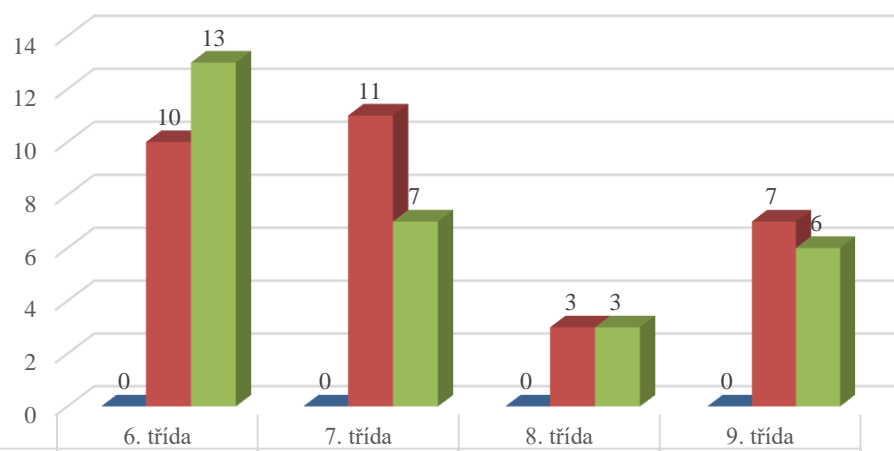

Praha: Knihy si vybírám podle ...

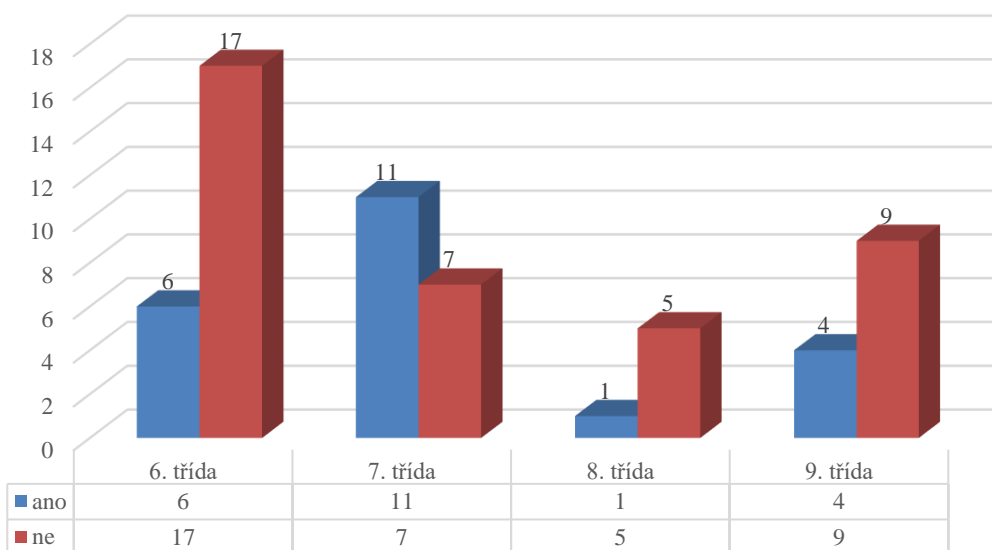
■ povinné četby	6	6	0	6
■ doporučení učitele/učitelky	0	0	0	0
■ doporučení kamarádů	4	5	1	2
■ doporučení knihovnice	1	1	0	0
■ inspiruji se na internetu	0	2	1	2
■ knihy si vybírám sama	0	17	4	10

Praha: Jaké autory preferuješ?

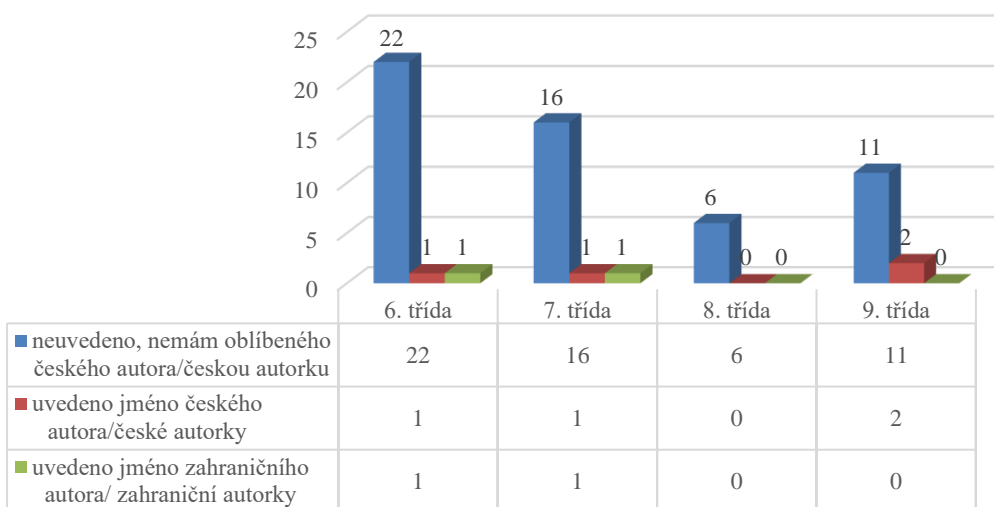

■ české	0	0	0	0
■ zahraniční	10	11	3	7
■ je mi to jedno	13	7	3	6

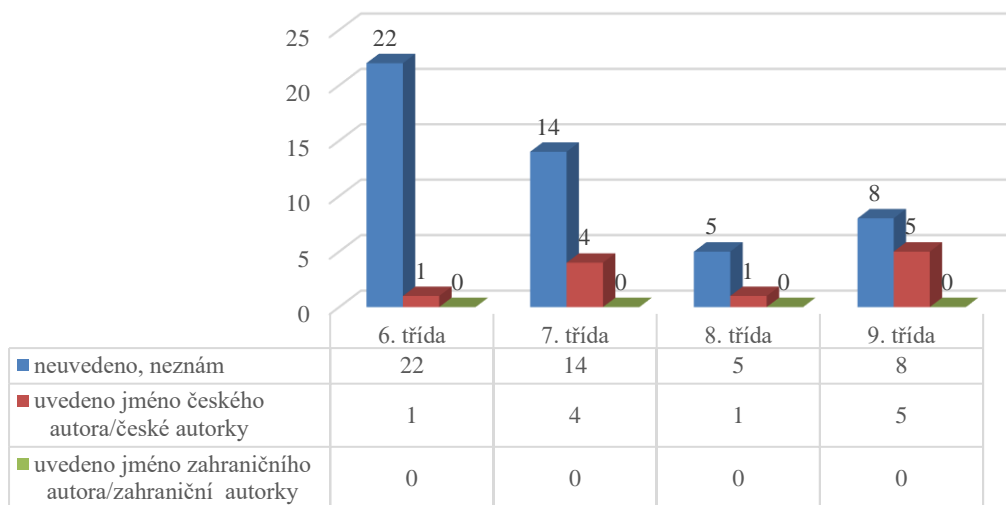
Praha: Čteš romány s dívčí hrdinkou?

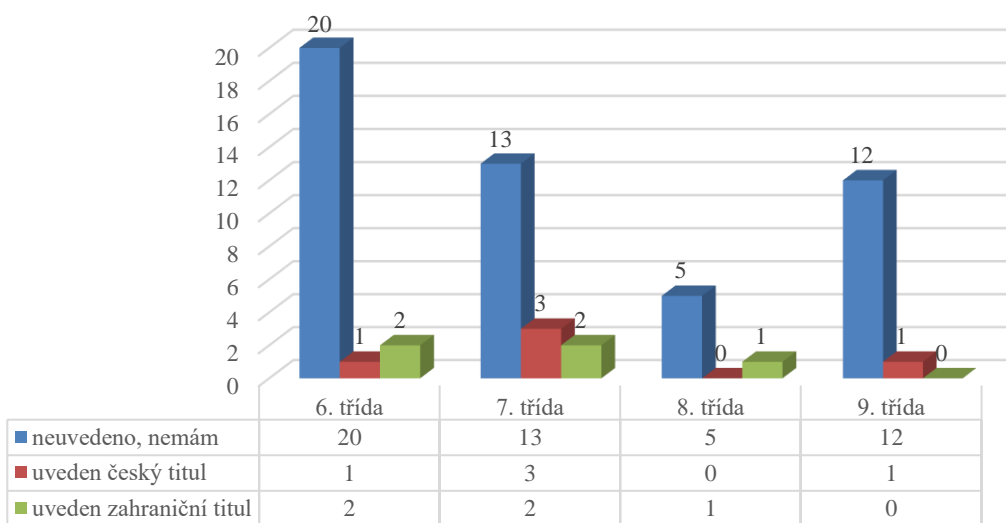
Praha: Kdo je Tvůj nejoblíbenější český autor/ česká autorka?

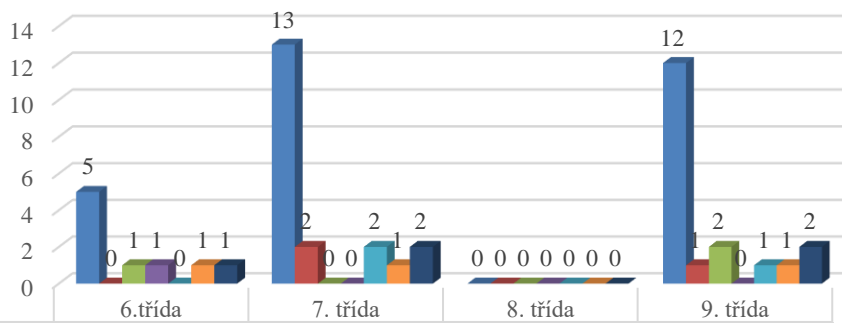
Praha: Znáš další české autory/autorky písíci romány s dívčí hrdinkou?

Praha: Jaký je Tvůj nejoblíbenější český román s dívčí hrdinkou?

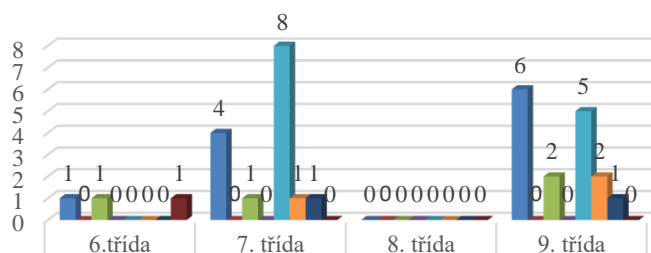

Praha: Znáš uvedené autorky?

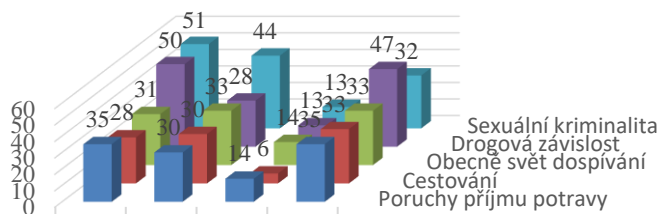
■ Březinová I.	5	13	0	12
■ Kopřivová M.	0	2	0	1
■ Matysová V.	1	0	0	2
■ Nachtmanová P.	1	0	0	0
■ Lanczová L.	0	2	0	1
■ Drijverová M.	1	1	0	1
■ Řeháčková V.	1	2	0	2

Praha: Dívky, které četly uvedené tituly

■ Březinová I. - Jmenuji se Martina	1	4	0	6
■ Kopřivová M. - At' si na to každej přijde sám: zpověď modelky	0	0	0	0
■ Matysová V. - Míša v síti	1	1	0	2
■ Nachtmanová P. - Bezcitné útoky ňader	0	0	0	0
■ Březinová I. - Jmenuji se Alice	0	8	0	5
■ Lanczová L. - Oranžové blues	0	1	0	2
■ Drijverová M. - Lenka au-pair	0	1	0	1
■ Řeháčková V. - Bezhlavě do maléru	1	0	0	0

Praha: Číslování témat podle zajímavosti

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída
■ Poruchy příjmu potravy	35	30	14	35
■ Cestování	28	30	6	33
■ Obecně svět dospívání	31	33	14	33
■ Drogová závislost	50	28	13	47
■ Sexuální kriminalita	51	44	13	32